פרשת **בהר** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתמ"ט שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

וספרת לך שבע שבתות שנים

שבור ורצוץ התהלך לו העני בדרך כשמקלו בידו ותרמילו בין כתפיו שכן, אחרי שעבר עליו יום עבודה קשה ומפרכת ולא עלתה בידו לקבץ כי אם פרוטות שחוקות שלא יספיק אפילו ללחם צר ומים לחץ לבניו הרעבים.

שקוע במחשבותיו נדד עד שהתקרבו לעומתו קבוצה של עניים אחים לצרה שגם הם עברו את כל התלאה כשחזרו על הפתחים כדי לפרנס אותם ואת ביתם, בעמדם כך פתחו בשיחה על מצבם הקשה ועל הירידה הגדולה שחלה במתן צדקה, אף העשיר הגדול ביותר בעיר, שפעם הי' נותן לכל עני רובל שלם, אינו נותן עכשיו כי אם פרוטות אחדות.

אחד מן העניים ישב כל העת בצד, וספר לעצמו את כספו אשר אגר לו במשך היום, ואחרי שגמר לספור קפץ ואמר: ברוך ה' היום היתה לי הצלחה גדולה ותרמילי עמוסה וכבדה היא מגודל המשא, וכך היה מתפאר ומשתבח במטבעות הרבות שברשותו, הפרוטות שכבדו על תרמילו הטעו אותו, ודומה היה בעיניו שהוא עשיר גדול, ולרשותו עומד אוצר בעל ערך עצום.

העניים צחקו ממנו ואמרו לו: טעות גדולה יש לך, הרי לא ספרת רק פרוטות, אכן פרוטות יש לך לרוב, אולם אם תנסה להמיר את פרוטתך לדינרי זהב, יתברר לך לדאבון לבך שיש לך דינרים מועטים בלבד, אינך עשיר כלל וכל דבריך אינם אלא דמיון.

והנמשל מובן, האדם מתהלך לו בעולמו של הקב"ה וסבור שהוא יחיה כאן עוד זמן רב, זמן שכמעט ואי אפשר לספרו ולהעריכו, הסיבה לכך היא מפני שהאדם סופר ימים או שבועות ונדמה לו שימיו רבים, גם מי שספר שנים דומה לו שעוד שנים רבות ממתינות לו, אולם אם יספור את חייו לפי שמיטות או יובלות, שגם הם עוברים וחולפים, יתברר לו שזמנו מועט ויקר ועליו לנצלו לטובה ככל יכולתו.

על כך אומר הכתוב "וספרת לך שבע שבתות שנים, שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה", ולכאורה יקשה למה צריך התורה לפרט כמה שיצא בחשבון שהם תשע וארבעים שנה, אלא לימדך הכתוב שעל האדם להתרגל לספור את חייו לפי שמיטין ויובלות, ואז הוא יחוש כאורה שבא לזמן מועט ובקרוב הוא יאלץ להפרד ולחזור למקומו.

בוודאי שמחשבה זו תשפיע לטובה על מהלך חייו והוא ישתדל להרבות בתורה ובמצוות, כדי שבבוא יומו יהיו בידיו אוצרות גדולים ואמיתיים של תורה ומצוות לרוב.

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמר לי ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פיטת יקרת ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפתן עיון לאחשה ..... יא
פשוטלחן פלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

אגרות פרק ד'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

מקיש זריעה לשביתה, לענין האמונה והבטחון

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך וגו'. ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ. לכאורה תמוה הציווי על הזריעה והזמירה בשש שנים, הלא עיקר הציווי היא על השביתה בשנה השביעית. ונראה שהכתוב מתכוין להקיש זה אל זה, דהיינו, כשם שהשביתה בשנה השביעית מורה על מדת האמונה והבטחון, כי האדם מראה בזה ששברו על ה' אלקיו ואין עושה שום מלאכת הארץ רק מצפה לישועת ה', **כן בשש השנים אשר הוא עובד האדמה לא יבטח בכחו לאמר כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה, רק שישען בה' אלקי ישראל.**

עבודת הגרשוני להרה"ק רבי גרשון מקאליסקיי זי"ע

בזכות קבלת מצות שמיטה, נשפע שפע רב לישראל

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה' וגו'. קשה וכי תיקף בביאתם נצטוו שתשבות הארץ, והלא שש שנים הראשונות הותרו בזריעה ורק בשנה השביעית תהיה שמיטה. **ונראה דהנה איתא בזה"ק עה"פ 'ויברך אלקים את יום השביעי' שהברכה הוא על ימות השבוע כי מהחיא יומא מתברכין כל שתא יומין דשבתא,** וזה מה שכתוב 'זכור את יום השבת לקדשו **ששת ימים תעבוד וגו'** שבזכות שאתה זוכר את יום השבת מתברכין מעשי ידיך בששת הימים. **וכמו כן בשמיטה הנקראת שבת הארץ ממנה בא השפע לששת השנים שלפניה, ואף שעדיין לא שמרו שמיטה וכיצד תשפיע לשלפניה, אך ע"י קבלתם ומחשבתם הטובה שמקבלין עליהם לשבות בשנת השבע בבא זמנה בזכות זה יתברכו ששת השנים שלפניה.** וזה שאמר הכתוב 'כי **תבואו אל הארץ'** שתיקף בבואכם אל הארץ תקבלו עליכם 'ושבתה הארץ שבת לה' ובזכות זה 'שש שנים תזרע שדך' שיהיה שפע רב לבית ישראל בזכות שמירת שמיטה.

פנים יפות

בזכות צדקה וחסד אף בשעת דחקו ח"ו, יזכה לשפע

ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. וברש"י ז"ל: **"כל זמן שחיה אוכלת מן השדה, האכל לבהמתך מן הבית. כלה לחיה מן השדה, כלה לבהמתך מן הבית".** יש לפרש על פי הכתוב (תהלים עד, יט) **"חיית עניך אל תשכח"** (ופירש"י שם: "חיית עניך נפש עניך") ורמז כאן: **"כל זמן שחיה אוכלת"** רוצה לומר, כל זמן שיש ל'חית עניך' לאכול, אכול גם אתה ובהמתך, **"כלה לחיה מן השדה"** שאין לעניים מה לאכול [וכתב שם 'בגון עכשיו שעת מלחמה' שנות רעב, ואין לחית עניך לאכול. שהיה אז בסערת מלחה"ע הראשונה], **'כלה מן הבית'** ותפזר לעניים ואל תאמר שלום יהיה לי. כיוצא בזה מה שנאמר ביובל (להלן פסוק יב) **"מן השדה תאכלו"**, ופירש רש"י: **"על ידי השדה אתה אוכל מן הבית, שאם כלה לחיה מן השדה אתה צריך לבער מן הבית"**, היינו גם כן להאכיל 'חית **עניך'**, שאם כלה להם אתה צריך לבער מן הבית ולתת להם, **ועל ידי זה: 'אתה אוכל מן הבית' בפרנסה בריוח,** כמו שנאמר (משלי כב, ט) **"טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"**, ו**"יש מפזר ונוסף עוד"** (שם יא, כד)

דברי ישראל

עמלות הפרנסה בכונה טובה, ממנה תוצאות חיים

וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו'. איתא במדרש (ויק"ר לג, א): "וכי תמכרו ממכר לעמיתך הדא הוא דכתיב (משלי יח, כא) 'מות וחיים ביד לשון' וכו' מות מכאן וחיים מכאן". נראה על פי מה שביאר בספר הפץ ה' לבעל האוה"ח הק' (עמ"ס ברכות) על מאמר התנא (שם כה:): "אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר", **שכשהאדם עמל במשא ומתן וכוונתו כדי להשתכר די מחסורו למען יוכל לעסוק בתורה, אז הוא מקבל שכר גם על עמלו במשא ומתן, יען שהוא משים עסקו במו"מ עילה לעסק התורה.** אכן אם ח"ו כל כוונתו בטירדת עסקיו היא לצורך דברים בטלים, לצבור הון למלאות תאוותו מהנאות הכוזבות, אזי תאוות הללו מוציאין אותו מן העולם, וכמו שאמר אחר כך: **"אני ריק לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת".** ולכן האדם העוסק במשא ומתן הריהו כאילו נתון בכף מאזנים, ובידו להטות עצמו לחיים ולהפכו ח"ו. והנה, ראשי תיבות של **"וכי תמכרו ממכר"** הם: מ'ות', וסופי התיבות הם: ר"ו בגימטריא "גבורה". **אמנם מילואי אותיות מ'ות' מם ויו תיו עולים: ע"ב בגימטריא "חסד". לרמז, שכשעוסק במשא ומתן כדי לעסוק בתורה בלי טרדא, אזי הוא ממשיך על עצמו חסד, ממקור החסד שהוא שם של ע"ב, ונעשה מאותיות ריו"ן סו"ת "וכי תמכרו ממכר" הנ"ל צירוף ע"ב ונמתקים הגבורות ב"חסד".** אך אם ח"ו מבלה בהבל ימיו במו"מ שלא לצורך התכלית האמיתית, הוא הולך ל"מות" ורץ לבאר שחת. וזוהי כוונת המדרש: **"וכי תמכרו ממכר הדא הוא דכתיב 'מות וחיים ביד לשון', רצ"ל שראשי תיבות של וכי תמכרו ממכר הם אותיות מ'ות', שמילואיהן רומזות על חסד, שהוא חיים, להורות כי הלשון המדברת בעסקי משא ומתן יש בה להטות לחיים ולמות, וזהו: "מות מכאן וחיים מכאן".**

מאור ושמש

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות עליונים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

תוה"ק תוכו רצוף כל מדרגות היראה ואהבה, וכל החכמות

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר פירש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני אלא מה שמטה נאמרו כללותיה ופרטי' מהר סיני **אף כל התורה כולה נאמרו כללותיה ופרטי' מסיני.** נקדים ביאור פסוק בשיר השירים, **אפריון עשה לו המלך שלמה עמודיו עשה כסף רפידתו זהב תוכו רצוף אהבה** וגו'. לבאר זה שמעתי משל בשם מוהר"ז, שרצה להוכיח לא' איך כל חכמות שבעולם הן חכמת מדידה והן תשבורת וז' חכמות, הכל נרמז בש"ס. ושאל השואל הא יש כמה עוסקים בלימוד הש"ס, ואינם יודעים חכמות אלו. **והשיבו על פי משל** שהיה מלך אחד ולו כמה מיני אוצרות זה גדול מזה, וגם היה לו כמה מיני עבדים, ובן א'. ולעת זקנתו התחכם והטמין אוצרות החשובים בבנין בכותלי אפריון וחדרי המלך, ועשה רק שינוי אחד בכותל שירגיש בו החכם ומבין, ומה שהיה האוצר יותר חשוב הטמינו יותר ועשה שינוי דק בתכלית. **ואחר כל אמר לבנו ביחידות שתדע כל מה שעשיתי אינו דבר רק, שים לבך להבין.** והנה אחר מיתת המלך האוצרות הגלויים חטפו העבדים, וזה הבן נתן לב להבין מה שאמר לו אביו, ואחר עיוני הרגיש שיש שינוי בכותל במקום זה וחפש ע"י סתירת הכותל ומצא אוצר, ואחר זה נתן לב יותר והרגיש במעט שינוי שיש שם אוצר יותר חשוב. כך בנמשל חכמות חיצוניות חטפו עבדים שהן האומות, ואוצרות החשובים היא יראת ה' לבנו יחידו, ואוצר החשוב מזה תוכו רצוף אהבה ודפח"ת. **ובזה יובן שרמז כאן שעשה המלך אפריון ובו טמונים כמה אוצרות. עמודיו עשה כסף כפשוטו.** (וזה שיר שבח גדולת תורתינו הק' שתוכה רצוף אהבה במטמוניות, וכפי יגיעת האדם יזכה להשיג תכלית חכמת התורה והיראה והאהבה בעמלו בתורה, כי זה הכלל אשר כולן נאמרו למשה מסיני, וטמונים וגנוזים בתורה, אך כלום חסר מבית המלך).

תולדות יעקב יוסף

היום פרק אחד ולמחר פרק אחד, כך ישיג ידיעת התורה

וידבר ה' אל משה בהר סיני וגו' כו'. על דרך שדרשו רז"ל (ויק"ר יט, ב) על פסוק **'ראמות לאויל חכמות'** (משלי כד, ז), **כי האויל אומר איך אוכל ללמוד התורה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים** (איוב יא, ט), **יש בה כמה מסכתות וכל מסכת כמה פרקים, מתי תעלה בידי, אבל החכם שונה היום מעט ולמחר מעט,** עד כאן לשונו בשינוי לשון קצת, עיין שם היטב. **וזהו אמרו** (דברי ה' אל משה, היינו לזה שיש בו דעת עליון) **"בהר",** הגם שהתורה בהר, ואיך תוכל ללמוד אותה. לכן אמר **"סיני",** הוא גימט' סלם (ב"ר שה, יב), **הלא הסולם המוצב ארצה ולרום יעלה שיאו, התוכל לעלות בפעם אחת למעלה העליונה, כי אם במדריגה אחר מדריגה אז תעלה גם עלה. כמו כן בעסק התורה, תלמוד היום מעט ולמחר מעט, ואז "לאמר"** כו' כנ"ל.

בינת משה (קאזניץ)

תפלה

תפילות ימות החול ותפילות שבת קודש

וידבר ה' וגו' ושבתה הארץ שבת לה' וגו'. שצריך האדם להתעורר בכל יום בעת קריאת שמע ותפלה במסירות נפש בשלימות עד שישאר רושם הקדושה אצלו לכל היום ע"י שיחי' אצלו לב נשבר בעת השמו"ע אשר תקנו אנשי כנסת הגדולה אשר זה ענין הד' כריעות דתפילה שיתעורר בו תכלית השפלות ולא ירגיש עוד שבכחו הוא מדבר רק רוח ה' דובר בו ואז יהי' בכח תפלתו לעשות התקשרות כל ימי המעשה שיהי' עולים בהכללות הקדושה במס"נ דק"ש ותפלה וכו', לכן נאמר אח"כ **'שש שנים תזרע שדך'** שצריך לעסוק בתורה ותפלה בימות החול ואח"כ **'ביום השביעי'** רומז ליום השבת שבתפלת השבת יתעלו כל המדרגות הנפולות למקורם ועיקר העליה הוא ע"י דבורי התפלה וכו', ובעת ק"ש ותפלה שחרית וערבית הוא מוסר נפשו לה' אזי יכול הוא לפעול בברכות התפלה בימות החול לעשות התקשרות לכל הדברים גשמיים ומדרגות הנפולים ולהעלותם למדרגת התפלה אשר הוא עד הח"י חוליות שבשדרה וכו', **ואח"כ בתפלות השבת הוא התעלות תפלות החול וכו' ולכן ביום השבת מתעלים כל התפלות דימות החול וארץ התחתונה ותעלה לארץ עליונה ונותן ביכולת להשפיע כל טוב על בני ישראל,** ועיקר ההשפעה הוא ע"י האדם וכו', וכל עשיותיו יהיו בבחי' קרבן לה'.

עמק תפילה (טשערקאס)

המתפלל בהרגש שאין לו תקוה רק הש"י לבדו, יושע

ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו וגו'. יש לרמז **"ואיש כי לא יהיה לו גואל"** שמדמה בנפשו **שאין לו גואל מכל בני אדם,** כי משליך יהבו על הש"י לבדו, ובהרגשה כזאת 'אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן', איש כזה יהיה נפשו כמוך ובטוח, כי סופו **"והשיגה ידו" ונגאל.**

חתם סופר

ושבתה הארץ שבת לה'. ופירש"י לשם ה' כשם שנאמר בשבת בראשית, ויובן בהקדם דברי העיר דוד טעם לשמיטה להשלים שבתות ה' מה שמגדל צמחים בשבת, כי אף שאנו מונין ללבנה מ"מ ע"י העיבורים נחשבת שנת החמה שס"ה ימים והוי השבתות של ששה שנים ש"ב שבתות כי בכל שנה יש נ"ב שבתות לשס"ד יום ועם הנ"ב שבתות של שנת השביעית הוי שנה שלימה שס"ד ימים ועוד יום א' כי בצירוף כל השבעה ימים יש כאן עוד שבת א' עכ"ד, ולפ"ז יובן מה שנאמר בשבת בראשית שבת לה' כי כביכול גם לפניו הוי שבת, אכן הרי גידול הצמחים הוא ע"י השי"ת כמ"ש המצמיח הרים חציר, וע"כ כתב רש"י ושבתה הארץ שבת לה', היינו שענין השמיטה הוא כפרה לה' על מה שמצמיח בשבת, וע"ד הביאו כפרה עלי על שמיעטתי הירח, כשם שנאמר בשבת בראשית שבת לה' וע"כ צריך כפרה.

(ישמח משה)

☆

וחשב עם קנהו וגו' אם עוד רבות בשנים וגו' ואם מעט נשאר בשנים. ובמסורה וחשב לו כפי שניו, י"ל עפ"י המקובל שישמח ה' אותנו אחר ביאת הגואל כימי גלותנו שנאמר שמחנו כימות עיניתנו והנה הגם שנתארך מאוד הגלות זה זמן רב ולא נשאר כ"כ עד סוף אלף הששי דאז נשלם אפי' ימות המשיח, והתירוץ לזה שיתארכו הימים כי יומו של הקב"ה אלף שנים, ובזה פי' המפרשים מאמה"כ בתהלים למה לנצח תשכחנו תעזבנו בהגלות לאורך ימים וכ"ת בשביל שאח"כ יתארכו הימים, השיבנו ה' אליך ונשיבה במהרה, ואז חדש ימינ"ו כקדם ימים פשוטים ע"כ, וז"ש וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היובל הוא שנת הגאולה אשר דרור יקרא לארץ, אם עוד רבות בשנים עד זמן הגאולה, אז לפיהן ישוב גאולתו לשמחנו כימות עניתנו, ואם מעט נשאר עד גאולתינו אז וחשב לו כפי שניו, כלומר לפי זמן שנותינו הקצרים רק כפי ימיו הארוכים ישיב את גאולתו להשלים לשמחנו כימי הגלות.

(ייטב לב)

☆

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף תבואתינו וצויתי את ברכתי וגו'. וני"ל דהנה הקשה בב"י למה קבעו חי' ימי חנוכה הלא היה בו כדי להדליק יום אחד, ותי' בטוי"ז עפ"י הזוהר עה"פ מה יש ליכי בבית דברכתא דלעילא לא שרי באתר ריקניא א"כ למפרע אנו רואין שנעשה נס ביום א' דאלו נדלק כל מה שהיה בלילה הא' לא היה מקום לנס לחול על שום דבר ע"כ, והנה כמו שהיא במצות חנוכה שהיה הנס ביום א' ג"כ דאל"כ לא היה מקום לנס לחול על שום דבר, כן הוא בכל ענייני ברכות לישראל שצריכים לחול על

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

שאלת 'מה נאכל' היינו שחששו שיאבדו עבודת האכילה לברר ניצוצי הקודש באכילתם

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתינו, וצוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלש שנים. **דקדק כ"ק רבינו הגה"צ אב"ד דפה סאטמאר** (שליט"א) **[זללה"ה]** דלכאורה במה שאמר מה נאכל הלא אחז"ל (סוטה מח:) האומר מה נאכל למחר, הרי זה מקטני אמנה, ואיך דיברה תורה מקטני אמנה. **ויפורש בס"ד** עפי"ד הבאר מים חיים דכל הל"ט מלאכות כולם נתהוו ממה שנתקלל אדם הראשון בזיעת אפיך תאכל לחם (בראשית ג יט), שבזה נתקללה האדמה שלא תוציא המזון, כי אם על ידי עבודת המלאכות, **כי על ידי חטא אדם הראשון נפלו ניצוצות הקדושים לדברים הגשמיים, וע"י העבודה והטורח מבררין ענפי הקדושה על ידי הל"ט מלאכות**, וזה אמרו ששת ימים תעבוד ופו' (ויקהל), כי הציווי הוא באמת בהכרח לעבוד, **וע"י האכילה שנהנין ממנו נגמר הבירור ונתעלו הנצה"ק שבמאכל, כמבואר כל זה בספרים הקדושים באורך.** והנה במדבר לא היה להם שום עבודה בהמאכל, כי במן לא היה שום פסולת כי היה כולו אך רוחני, ויש לפרש בזה טענת בני ישראל (במדב' כא-ה) **ונפשינו קצה בלחם הקלקל כי רצונם היה מולו לה' לעבוד ולעשות בכל דבר ודבר נחת רוח ליוצרם ולבוראם לתקן דבר הצריך תיקון, כדי לתקן גם נפשם ויעלו למדריגה, ומחמת זה לא היה להם שום נחת רוח במאכל המן הרוחני, כי לא היה להם בזה מה לתקן.**

ומעתה יפורש שאלתם 'מה נאכל' כי כששמעו מזמן השמיטה שלא יהיה צריכין לעבוד שום עבודת אדמה בתיקון הניצה"ק, ואם כן אפשר שאכילתם יהא לחם אבירים, כמו שהיה במדבר המן מאכל רוחני, וזה ששאלו "מה נאכל" אם אכילה רוחני או אכילה גשמי, **כי לא ניחא להם אכילה רוחנית לבד שאין בו עבודת תיקון הנצה"ק, על זה אמר 'וצוויתי את ברכתי וכו' ועשת התבואה לשלש שנים' ר"ל שיהיה מאכל גשמי ויהיה צורך לתקנו.**

ירחון 'לקט ששנ"ה' (שנה ה' סימן ק"א)

שום דבר, ולפי"ז י"ל פי' הכתוב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו וא"כ לא יהיה שום דבר מקום לברכה לחול ושאלו כהוגן כיון דברכתא דלעילא לא שריא על אתר רקניא, וע"ז השיב הקב"ה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש שנים ופירש"י לקצת הששית וכו' הכוונה לרמז שהוא יתי ינחיל ויצוה את ברכתו שיהיה להם מעט כי הוא כל יכול להשפיע להם אפילו יש מאין וכאשר תבא הברכה קצת בשנה הששית בבחי' יש מאין ממילא יש מקום לחול לכל השלש שנים לאכול לשובע.

(קדושת יו"ט)

☆

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף תבואתינו וצויתי את ברכתי וגו'. ויובן לפי מה שפי' המפרשים מה שאמרו חז"ל אין ישראל ניזונין אלא בזכות האמונה, דלכאורה קשה למה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והרי הקב"ה שומר משמרתה של תורה וקעבר משום בל תלין, אכן יש לומר דקי"ל שהשוכר פועלים ע"י שליח אינו עובר משום בל תלין ואיתא כי תרי"א צוה לנו משה ואנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, וא"כ על תרי"א שהיה ע"פ שליח ליכא בל תלין ורק על השתים ששמענו מפי הגבורה איכא בל תלין והם יסוד האמונה ולכן אין ישראל נזונין אלא בזכות האמונה, וי"ל עוד דקי"ל אין בעל הבית עובר בבל תלין אלא אם כן תבעו אבל אם לא תבעו אינו עובר עליו, והנה תכלית מצות שמיטה הוא להשריש אמונה ובטחון בלב בני ישראל כי לחי הארץ ומלואה, ולפי"ז גם על שבת הארץ מגיע שכר בעולם הזה כיון שהוא מורה על האמונה אמנם זה רק בתובעו אז עובר על בל תלין, וש"ה וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו, היינו שיתבעו בשכרן המגיע להן אז וצויתי את ברכתי לכם לשלם איש כמעשהו כדי שלא לעבור על בל תלין.

(עצי חיים)

☆

וידבר ה' אל משה בהר סיני. ודקדק רש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני, וי"ל לפי מה שאמרו חז"ל אם אין קמח אין תורה וביאר ברבינו יונה לפי שצריך לחזור אחר פרנסתו ואינו יכול לעסוק בתורה, והנה ע"י מצות שמיטה זוכין לשפע פרנסה כפי שכתב ברב טוב עה"כ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, עפי"מ דמבואר בזוהר כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעה תליין וההוא יומא מתברכאן מניה כל שתא יומין, והנה כי כן בשבת הארץ שנת השמיטה ממנו מתברכין כל שאר ששת שנים, ולזה נאמר והיתה שבת הארץ לכ"ם לאכלי"ה כי בזכות שבת הארץ יהיה לכם לאכלה בכל ששת השנים כי ממנו הברכה ע"כ, ולכן הסמיך שמיטה אצל הר סיני כי תיכף אחר שקבלו התורה על הר סיני היה מן ההכרח לתקן להם תיקון הפרנסה כדי שיהא לבם פנוי לעסוק בתורה כראוי שהרי אם אין קמח אין תורה ולזה נצטוו אז מצות שמיטה ומשפיע שפע פרנסה ויכלו לעסוק בתורה במנוחת הדעת.

(ברך משה)

☆

וידבר ה' אל משה בהר סיני. ודקדק רש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני, ויובן עפ"י הכתוב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' כי אי' במדרש בשעה שעלה משה למרם בקשו מלאכי השרת וכו' לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו, וי"ל לפי דברי המדרש עה"כ ובן הבקר אשר עשה דהול"ל ובן הבקר אשר בישל אלא דאותה הבהמה שנתן אאע"ה לפני המלאכים ברא ע"י ספר יצירה, ונראה דהכיר כי מלאכי עליון המה שא"א לתת להם בהמה גשמי ולכן ברא בהמה ע"י ספר יצירה שהיא רוחנית, והנה אחז"ל גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ נמצא דבהמה זו שאכלו אצל אאע"ה גדלה בחינתה ממה שאוכלים המלאכים כל השנה בשמים, והנה טענת המלאכים היתה דאין להם יצה"ר וא"כ בניקל להם לקיים התורה, אכן ידוע מה שאחז"ל דתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות ונמצא דע"י שהאדם שב על חטאיו מאהבה נעשו בזה מצוות חדשים, זאת ועוד שהמצוות הכתובות בתורה הן מעשה שמים וארץ כי נצטווינו ע"ז מפי הגבורה אך המצוות שמחדשין בנ"י ע"י תשובה מאהבה ונתהפכין הזדונות לזכיות הם בבחי' מעשה צדיקים, וזה השיב להם מרע"ה כלום יצה"ר יש ביניכם שכיון שבוי"ד יש לו יצה"ר ועלול לחטוא ואם יחזור בתשובה מאהבה יעשה בזה מצוות בבחי' מעשה צדיקים וגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, וע"כ יש לתת התורה לבנ"י ולכן צר קלסתר וכוי ואכלתם בתוך ביתו בשר בהמה שנברא ע"י ספר יצירה והרגשתם טעם יותר ממה שאתם מרגישים תמיד באכלכם לחם אבירים וע"כ משום דהיתה מעשה צדיקים וא"כ מוכח דגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ ויש לתת התוה"ק לבנ"י שיש להם יצה"ר ועלולים לחטוא וישובו מאהבה ויבראו מצוות בבחי' מעשה צדיקים ובזה יש חשיבות יתירה על המצוות שיקיימו מלאה"ש, וזהו ענין וכי תאמרו וכו' דאלמלי היי השי"ת שולח הברכה מבלי שום בקשה ותפלה מלמטה ה"ז בבחי' מעשה שמים וארץ, אך כשישראל מורידים השפעת השי"ת ע"י תפלתם ה"ז מעשה צדיקים, וא"ש ענין שמיטה אצל הר סיני, דמהר סיני למידין דבר זה דע"י שבנ"י קבלו שם התורה ולא המלאכים ע"כ משום דגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ ולכן יתפללו בנ"י שיצוה השי"ת ברכתו בשנת השמיטה משום שע"י תפלתם יהי' מעשה צדיקים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ס נעלה דבדי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ושבתה הארץ שבת לה' (כה ג). פירש"י לשם ה'. וקשה להם כל המצות כולן לריכין לקיימן לשמה, ואם כן למה פרט הכתוב זה מכל מצות שמיטה דוקא.

ונראה על פי מאמר המגיד (תצוה פ"ה מ"ט) בעון שמיטה גלות נתה לעולם. וידוע כי ידיעת ההפכים אחת, וכן כיון שבעון שמיטה גלות נתה לעולם, ממילא הוא הדין בהיפוך שעל ידי שמירת שמיטה מקרבין את הגאולה. והנה בכר פירש רשז"ל (שמות יז טז) כי נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו (ועי' תנחומא תצא סי"ח). נמצא דעל ידי שמירת שמיטה זוכין להגאולה משר אז יתמלא שם הוי"ה בשלימות. ולזה אמר הכתוב ושבתה הארץ שבת להוי"ה, ופירש"י לשם הוי"ה, והייגו דבשכר שמירת שמיטה נזכה לל הגאולה, שאז יתמלא שם הוי"ה בשלימות.

ס"ג בהר תשכ"ב ותשכ"ה

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך וגו', ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ (כה ג-ד). והקשו המפרשים (עי' תלשיך ותוה"ק שם) למיזה צורך הקדיש הכתוב לומר שם שנים תזרע שדך וגו', הל מזה שאמר אחר כך ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ מובן ממילא דשאר השנים ניתנו לזריעה, ואם כן למה הוצרך להזכיר בפרטיות היתר הזריעה בשאר השנים.

ויש לומר על פי מה שהניח האיד"א ז"ל בפסוקו תומת תנך (ויק פרשתן) שאר המפרשים (כ"כ הכלי יקר בפסוקו שפתי דעת בפרשתן מאמר ויט) בטעם מצות שמיטה, לפיאת בגמרא (פרשת לה:) אמר להו רבא לרבנן במטותא מיניייכו, ביומי מסן (פירש"י, ימי הקיץ) וביומי מצרי (פירש"י, בריאת הגשמים והצדיה) לא תאמרו קמאי, כי היכי דלא תטרדו במזוייכו כולא שתא. נמצא דשני חדשים בכל שנה בטלים מן התורה, ובשמך שם שנים עולה המספר י"ב חודש, ולזה נצטוו לשמוח בשנה השביעית י"ב חודש, כדי שיעסקו בהן בתורה תמורת שני החדשים שבטלו בכל שנה בשנים הקודמים, עכ"ד.

ובכן יתכן דמה שאמר הכתוב שם שנים תזרע שדך וגו', נתכוין בזה להקדיש ולימן טעם למצות שמיטה, והייגו כי מאחר שבשם שנים אתם מוכרחים לעבוד עבודה בשדה, ממילא נמסר מכם שני חדשים בכל שנה שאתם בטלים מן התורה, לפיכך אני מצוה לכם ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ, דבזה תוכלו להשלים כל הי"ב חודש שהייתם בטלים מן התורה.

דרשת פתיחה פ' בהר תשכ"ה

ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשבו (כה י). ומפשר לפרש בדרך נמוק מכתיב, כי מדרך העולם כשהאדם יורד מנכסיו, מתרחקים ממנו קרוביו וידידיו, ואוב אין אפלים להתייחס אתו, אדרבה מתגייסים עמו, אבל כשעולה לגדולה פעם שנית, אוב מתקרבים אליו והם אפלים להתייחס אתו.

וזה יש לרמז בפסוק (תהלים קו מג) ויאבד אויביו מעוני, כשהקב"ה מגיל את האדיון מהעניות ומתעשר, אזי ויש כלאן משפחות, מתרבות אללו פתאום משפחתו וקרוביו כלאן רבות.

ובדרך זה יתכן לפרש מאמר הכתוב בפרשה זו, ושאתם אין אל אחזתו, דבכות שנה השביעית שכל אחד מקבל שדותיו במזרה, ומי שמכרם ממתם החקו מקבלם במזרה ועולה לגדולה כמימי קדם, אזי ואין אל משפחתו תשובו, דפתאום שנים אליו כל קרוביו וידידיו, דכיון דעלה לגדולה אוב אפלים להיות נקרבתו ולהתייחס אתו.

דברים אהדים פ' בהר (ההובא בתורות ושיחות ר"פ בהר)

[וכדאי לציין עובדא שסיפר הרה"ח ר' משה אייזענבערג ע"ה, שהיה לו קרוב מקורב בארגענטינא שהיה עושר גדול, ובא פעם לשבות ביום טוב אצל רבינו ז"ל, ושאל אותי רבינו אם יש לי טובות מהאי קרוב, השבתי שרק צרות יש לי ממנו, תמה רבינו ושאל איזה צרות אפשר לך להיות מקרובך, אמתי לו שבכל פעם שאני רוצה ללות איזה הלוואה מבני אדם, משיבין לי הרי יש לך קרוב עשיר גדול, ולמה צריך אתה להלוואה שלי, וכשאני רוצה ללוות מקרובי, בכל פעם דוחה אותי מזמן לזמן ואין אני מקבל ממנו כלום. בהאי שיחה היה שם הרה"ח ר' שלמה גפן ז"ל שהיה שוחט בימים ההם בארגענטינא, ואמר שהוא פלא לשמוע את מה שאני אומר, שהרי שמו של אותו קרוב נודע לכל לבעל חסד גדול, ויודע אני כעת מבנין מקוה טהרה חדשה שנבנה בעיר, ואותו נגיד הבטיח ליתן כמה אלפים לצורך בניניה. השיב לו רבינו: האם אין אתה יודע שלמען האמת אין נותנים כלום, די וועלט ואגט שתיבת "אמת" ראשי תיבות מ'בשרך א'ל ת'תעלם, צדקה נותנים רק במקום שיעשה רושם וידברו ממנו בני אדם מלבו הטוב, אבל לקרוב משפחה מי ידע אם נתן לו או לא. (באילני החיים ח"א עמוד שעח, תודות ושיחות פ' חיי עמוד עט)]

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו (כה יד). במדרש רבה (פל"ג ס"ו) וכי תמכרו, עתידין אתם לימכר לאומות העולם וכו'. ולריך ביאור דהא כללא הוא לן (יומא מה פ' בשלח עה"פ ויאב העם לפנות בוקר) דהדרש והפשט מיתך שייכי להדדי, ואילו כאן הוציא המדרש כוונת הכתוב מפשטיה לגמרי.

ויש לומר דהמדרש מזיל כאן לשיטתיה במה שפירש לעיל מיניה (שם ס"ח) הך קרא אל תונו איש את אחיו דמייתי בתוגת דברים. והרי תוגת דברים גורם פירוד לצבור ומביא לידי שנאת חנם, ומבואר בגמרא (יומא ט:) דשנאת חנם גורם לגלות, וכמו שאירע בימת ליה שני שנחרב בשביל שנאת חנם (יומא ט:). על כן דרשהו וכי תמכרו ממכר וגו' עתידין אתם לימכר לאומות העולם, שאם לא יהיו מזהירים בתוגת דברים המבואר בפסוק זה, עתידין אתם להתחייב תובת גלות ולימכר לאומות העולם.

ס"ג בהר תשכ"ז

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית וגו' (כה כ-כא). משמע מזה לכל ילו ה' את ברכתו בשנה הששית, בשביל שיתרעמו לומר מה נאכל בשנה השביעית, וקשה דהא בודאי יש ה' את ברכתו גם בלי תרעומת בני ישראל, רק בשביל עצם הדבר שיהיה להם לאכול בשנים הבאים.

ואפשר לפרש בדרך נמוח, דהנה בכירוע כל הוינת טליח רלו להתיר מכירת השדות לעכו"ם על ידי שטר מכירה, כדי שהם יוכלו לעבוד בהם בשבת, וכדרך שהתיר הרה"ק הדברי חיים זללה"ה לבעלי הריחיים (עי' או"ח דברי חיים מ"ב או"ח סי' כב, וע"ע בם"ע או"ח סי' ה וסי' ו, ובמ"ב או"ח סי' ל וסי' לח). אבל כ"ק מתמו"ר זללה"ה לא הסכים לזה, והניח רמיה לדבריו משמיטה, דהנה כתיב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, ואם היה אפשר לעבוד את האדמה על ידי היתר מכירה, למה לתגו על מחייתם בשנת השמיטה, אלא ודאי שגם זה אסור, וכמו כן הוא בשיסורו לענין שבת.

וזהו ביאור, וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו', וכיון שהם שואלים מה נאכל, הרי זה עד מוכח שהם ירלי ה' שחיים מאפשים היתרים במכירת השדות לעכו"ם, על כן ולויתי את ברכתי לכם בשנה הששית וגו', לפי שהם ירלי ה' בתמת.

דרשה לפני קריה"ת יום שב"ק בלק תשכ"ה בבני ברק יצ"ו

[ושאל אותו תלמיד חכם אחד האיך אפשר להוכיח משמיטה לענין שבת, הלא בשמיטה הדבר ברור דלא מהני מכירה. והשיב לו ראמו"ר זללה"ה תירוץ על זה, והיות והייתי אז צעיר לימים, איני זוכר מה שהשיב לו. וכבר הארין בזה ראמו"ר זללה"ה בקדושת יום טוב (ריש פרשתן) להוכיח ולהכות על קדקדן של אלו המורים היתר לעצמם בהיתר מכירה זו. על כל פנים זה ודאי שלא עלה על דעת שום אדם להתיר המכירה על שנה השביעית כמו שעושים עכשיו. ואינני רוצה לפרט עכשיו פרטי הדברים של הלכות שביעית, אך פשוט שצריכים להזהר שלא לחפש קולות בזה ח"ו. וביותר יש להזהר על כל דבר שלוקחים לתוך הפה, שלא יהיה עליו שום נדוד של חשש איסור שביעית].

ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר (כה מז). איתא במדרש (תנחומא ס"ח) ונמכר לגר תושב, זו מלכות יון, או לעקר משפחת גר, זו מלכות אדום. אמר משה, רבונו של עולם למה נמכרו ישראל למלכיות הללו, אמר לו מפני שהן מחללין את השביעית. ויש לתמוה להא בגמרא (יומא ט:) אמרינן, דשקלם שני עסקו בתורה ובמצות ובגמילות חסדים, אלא מפני מה מרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם. והרי בכלל מה שעסקו בתורה ובמצות הוא גם מה שעשו בשביעית, אם כן אין לרשו במדרש ללמן נמכרו ליון ואדום מפני שחיללו את השביעית, הלא מלכיות הללו היו בימי בית שני, ובעת ההוא הרי שעשו שפיר בשביעית.

ויש לומר על פי מה שכתב בשלטי הקדום (מראות הצובאות יומא סג ו) ומהריך בזה בערבי נחל (פ' נצבים דרוש ח) דבנין המקוה יבנה על ידי המורה ומעשים טובים, אלא דלכאורה יקשה הא בכל דור ישנם צדיקים שעל ידי מעשיהם הטובים כבר היה אן הרשות להיות נגמר בנינו, אך המירוץ על זה הוא, כי אחד בונה ואחה סומרים, כי על ידי שעושים עבירות מחריבים מה שבנו הצדיקים, ובשביל כן מתארך הגלות כל כך, עיי"ש. ועל כן אמרו (ילקוט שמעוני יומא פ"ח ה"ח) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו נחרב בימיו. אמנם דמה שלא נבנה הבית עדיין הוא לסיבת שנחרב בכל פעם מחדש על ידי העוונות, ובשביל כן נחשב בכל פעם כאילו נבנתה מחדש בגלות, וכאילו נמסרנו מחדש בידי העכו"ם יותר ויותר.

וזהו ביאור המדרש, ונמכר לגר תושב, זו מלכות יון, או לעקר משפחת גר, זו מלכות אדום, וים לומר דזה קאי על שנות הגליות, כי בזמן הגלות נתרפו ידיהם של ישראל מקיום מלות שמיטה, וזהו הסיבה שנמכרו למלכיות הללו, והיינו לסיבה זו מתחחה הגלות כל כך, ונחשב בכל פעם כאילו נמכרנו מחדש על החומות, ובעוה"ר עדיין השטן מרקד בינינו, וזה גורם לתריכות הגלות כל כך, שעל ידי עון זה מחריבים מה שהצדיקים כבר פעלו בבנינו בעוה"ר.

ס"ג בהר תשי"ז

סיפורי צדיקים, גבי אור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה למיקים

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית

גביר אחד בא לפני הנצי"ב מוואלאזשין וסיפר לו שהשקיע כל הונו ואונו בהשטת רפסודות עצים על גבי הנהר, וביקשו שיתפלל בעדו שעסק זה יוכתר בהצלחה, שאם לא יורד הוא חלילה לדלי דלות, אמר לו הנצי"ב בטח בה' ויעזרך, ענה לו הגביר אבל מה אעשה שלא זכיתי להגיע למידה זו ולבי מלא חרדה והיסוס על העתיד, אמר לו הנצי"ב: בפרשת בהר כתיב "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית" ולכאורה למה ישאלו שאלה זו דייקא לגבי שנה השביעית, הלא בשנה השביעית עוד יהיה להם מה לאכול ממה שקצרו וזרעו בשנה השישית ומלאו אסמיהם בר, והו"ל לשאול מה נאכל בשנה השמינית, הן לא נזרע בשביעית, אלא הענין הוא שהעניים שבכל יום ויום צריכים המה להגיע למידת הבטחון כיון שאין להם משלהם כלום, אבל העשירים שאינם נזקקים למידת הביטחון אלא אחת לשבע שנים קשה להם להתרגל למידת הביטחון, ולכן אפי' בעודם שבעים כבר בשנה השביעית הם דואגים למחסוריהם ושואלים ודורשים "מה נאכל".

אל תקח מאתו נשך ותרבית

אחד מראשי הקהילה של פרעשבורג שהיה ידוע כגביר וסוחר גדול איתרע מזלו והחל לרדת מטה מטה ועמד לפני פשיטת רגל, בצר לו ניגש להחתם סופר שיתן לו עצה ותושיה, החת"ס לאחר ששמע את מצבו הלך ונתן לו את כל כספו בסך מאה זהובים ונתן לו בתור הלוואה ואמר לו שיסע לליפציג וה' יהי' בעזרו, וכך הוה שנסע לליפציג והצליח מאוד, כשחזר חשב לעצמו שמן הראוי הי' שיקנה איזה מתנה להחת"ס לאות הכרת הטוב אשר גמל עמו ולפי שהחת"ס הי' מבין ביהלומים קנה לו טבעת זהב משובצת באבן יקרה, כשהגיע לפרעשבורג נכנס מיד אל הרב ואמר: רבי, ברכתך נתקיימה הרי לפניך את מאה הזהובים על פרעון החוב וזו מתנה קטנה על החסד הגדול שעשית עמדי, נטל החת"ס את הטבעת והפליא מאוד את היופי שבו ואמר מתוך התפעלות "מימי לא ראיתי אבן טובה ויפה כזה, האיש הי' מלא שמחה שאכן הביא את המתנה הנכונה, והחת"ס מהפך ומהפך באבן ואינו חדל מלהתפעל: "אבן יקרה זכה כמים ללא שמץ דופי", ובאמרו זאת החזיר לו את האבן ואמר לו אמנם שזה מאוד יפה אבל מכיון שהלויתי לך אסור עלי לקבלה משום ריבית, לאחר שיצא משם הרהיב עוז אחד מתלמידיו של החת"ס ושאל: יסלח לי רבי, אם לא הי' בדעתו לקבל את המתנה מפני מה מקודם הי' שמח עם זה כ"כ והרבה בשבח הטבעת בהתפעלות ובשמחה רבה, השיב לו החת"ס, שמחתי על שבאה לידי לקיים מצוה גדולה כ"כ שלא לקחת ריבית שכן מתי מזדמן לידי רב בישראל לקיים מצוה שכזאת, ולכן עכשיו שבאה לידי בדרך לא צפויה מצוה זו וקיימתיה, היתה גדולה השמחה אצלי.

המלווה בריבית אינו קם לתחיית המתים

מעשה באחד מעשירי פוזנא, שהיה ידוע כמלוה בריבית שמת והלך בדרך כל הארץ לא רצו אנשי החברא קדישא לקברו בבית הקברות, עד שישלמו יורשיו סכום גדול מאוד עבור אחוזת קבר. בני המשפחה אשר סירבו לשלם הון עסק זה וחמתם בערה בם, הלכו והלשינו לפני השלטון אודות דבר סירובם של אנשי הח"ק לקבור את אביהם הזמין אליו המושל את רבה של העיר, הלא הוא הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל שיתן לו הסבר על סירובם של אנשי הח"ק ליתן להם חלקת קבר. אמר לו רבי עקיבא אייגר כידוע לכם מאמינים אנו באמונה שלימה בתחיית המתים ואם כן כשנפטר אדם מישראל ואנו מוכרים עבורו חלקת קבר דורשים אנו סכום מועט, שכן עתיד הוא לקום בתחיית המתים ואז יוחזר לנו אחוזת הקרקע אולם חכמינו ז"ל אומרים לנו שהמלוה בריבית אינו קם לתחיית המתים, ואם כן זה האדם שכל עשרו באה לו על ידי ריבית, אינו עתיד לקום בתחיית המתים נמצא שהקרקע נמכרת לו לצמיתות, לאחוזת עולם, לכן שורת הדין הוא שישלמו עבורה סכום זה שנתבקשו. הוטבה התשובה מחוכמה זה בעיני המושל, ופטר את רבי עקיבא אייגר לשלום.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו. פי' הגה"צ רבי נפתלי הכהן שוואדרון ז"ל אב"ד מאדע בדרך בדיחותא ומוסר, דדרך העולם הוא כשאביון נעשה עשיר, אז יש לו משפחות לרוב, ומתפארים בו, לא כן בעת עניו הרחיקו ממנו נדוד ויכחשו לו, וכמו שנרמז בפסוק (תהלים קז, מא) '**וישגב אביון מעוני**', דהיינו כשמעשיר, אזי, '**וישם כצאן משפחות**'. ובזה מפרשים הפסוק '**ושבתם איש אל אחוזתו**' שתהיו עשירים, ואז '**ואיש אל משפחתו תשובו**' שיהיו לו בני משפחה. **אך לא כן דרך הנכון, כי מן הנכון הוא אשר יכירו איש את אחיו וישבו אחים יחדיו בשלום ורעות אף שלא לשם שום תקות טובת הנאה, ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום.**

אוצרות צדיקי הדורות

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ. י"ל הטעם למה דווקא השנה השביעית היא שנת השמיטה ע"פ מה דאיתא (ברכות ל"ה:) אמר להו רבא לרבנן במטותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא, ואם בטלו מלמוד שני חדשים בשנה נמצא במשך שש שנים בטלו י"ב חודש לכן אמרה תורה בשנה השביעית קודש לה' ללמוד מה שבטלו י"ב חודש.

(פרדס יוסף)

☆

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' וצויתי את ברכתי לכם. קשה למה תלה הכת' הברכה דווקא ב"וכי תאמרו" הלא בלאו הכי צריך לשלוח הברכה בשנה הששית לשלש שנים, י"ל ע"פ מה שפירש"י (ויקרא כ"ו ה') אוכל קמעא והוא מתברך במעיו, לכן בלי האמירה של מה נאכל יאכלו קמעא ויתברך במעיהם, רק אם תאמרו מה נאכל והכוונה הוא ע"פ מה שפירש ה"אברבנאל" על הפס' 'בלתי אל המן עינינו' אף שהיה במן כל הטעמים אבל תלונתם היה שאינם רואים המאכל שרוצים לאכול "בלתי אל המן עינינו" שאין אנו רואים רק המן, כך גם הכוונה כאן שיאמרו מה נאכל אנחנו רוצים לראות בעיניו התבואה שנאכל ולא לסמוך על הנס שיתברך במעינו ע"כ הבטיח להם הקב"ה "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים" שיספיק לשלש השנים ותראו זאת בעיניכם.

(בית אהרן)

☆

גאולה תתנו לארץ, וכי ימוך אחיך. י"ל הסמיכות ע"פ מה שאמרו (סנהדרין צ"ז.) אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, וז"ש "גאולה תתנו לארץ" אימתי כשיהיה "כי ימוך אחיך".

(פרדס יוסף)

☆

וכי ימוך אחיך עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך. קשה למה לא כלל שתיהם בהדדי וכך הל"ל וכי ימוך אחיך עמך גר ותושב ומטה ידם והחזקת בם וחי עמך, י"ל ע"פ מה דאיתא (ב"ב ט.) בודקין לכסות ואין בודקין למזונות אי בעית אימא סברא ואי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא האי קמצערא ליה והאי לא קמצערא ליה וכו', וז"ש "וכי ימוך אחיך עמך" אחיך שאתה מכיר בו שאינו רמאי אז "והחזקת בו" בכל מילי אבל "גר ותושב" באיזה ענין שוין גר ותושב אע"פ שאין אתה מכירו "וחי עמך" בענין פרנסה.

(אור תורה)

☆

אל תקח מאתו נשך ותרבית וחי אחיך עמך. איתא (פרדר"א ל"ב) שהראה הקב"ה ליחזקאל את העצמות היבשות בבקעת בית דורא והחיה אותם חוץ מאיש אחד אמ' הנביא רבון כל העולמים מה טיבו של זה האיש אמ' לו בנשך נתן ובתרבית לקח וחיה חי אני לא יחיה, קשה למה המלוה ברבית ענשו שלא יקום בתה"מ, י"ל הנה כתיב 'אל תקח מאתו נשך ותרבית וחי אחיך עמך' ואמרו (נדרים ס"ד:) תניא ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים, נמצא עני חשוב כמת וזה המלוה ברבית היה בידו להחיותו ולהלוות לו בחנם והיה מקיים בזה מעין תחה"מ והוא לא רצה להחיות את אחיו ע"כ מדה כנגד מדה גם הוא לא יקום בתחיית המתים.

(כסא דוד)

דורש טוב

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה' וגו'. קשה וכי תיכף בביאתם נצטוו שתשבות הארץ, והלא שש שנים הראשונות הותרו בזריעה ורק בשנה השביעית תהיה שמיטה.

י"ל דאי' בירושלמי פסחים **דאף המקדיש את כרמו חלה שמיטה על הכרם** משום דהוי כקדם הפקרו לנדרו, פי' דאף דקי"ל שהנוטע כרם להקדש פטור מן הערלה והקדיש חיה ועוף פטורין מכיסוי הדם היינו **דהקדשם קדם למצוותם** דבעת שמקדיש עדיין לא חל חובת הערלה והכיסוי לפיכך חל ההקדש ומפקיע את הקרקע מחיוב ערלה והחיה מחיוב כיסוי הדם. כשיבא זמן מצוות אלו. **משא"כ בשמיטה הרי בעת שמקדיש את הקרקע אף בשנה ראשונה לשנות השמיטה כבר מאז הפקיעה התורה באפקעתא דמלכא את כרמו מבעלותו לשנה השביעית, וחיוב השמיטה עושה כאילו הקרקע היא שלו רק למשך שש שנים ולא לשנה השביעית, וכיון שלשנה השביעית יהיה שלו לא היה יכול להקדישו לשנה ההיא דכבר חלה שמיטה מקודם.**

וזה בא התורה להודיע שלא יחשוב האדם שהשדה שלו היא בעצם, ורק כשמגיע שנת השמיטה יתחייב לשבות, דלפי"ז נמצא דאם הקדישה לא תחול שביעית על ההקדש, ובאמת לא כן הדבר אלא 'כי **תבואו אל הארץ**' מיד בבואכם לארץ '**אשר אני נותן לכם**'. הנני מצוה אתכם מתחילה '**ושבתה הארץ**' תדעו שהארץ ניתנה לכם רק לשש שנים אבל בשנה השביעית אינה קנויה לכם, אלא ע"מ שתשבות, ולכן חלה אף על ההקדש וזה שאמר '**שבת לה' שאף הארץ שתקדיש לה' חייבת בשביתה ופירותיה הפקר הן מפני שמצוות השמיטה חלה מיד בבואכם אל הארץ.**

משך חכמה

י'עלה ו'יבוא
א'יחולי ל'בבינו

מריחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, לא ישבות למענינו יומם ולילה להרבות פעלים, ידיד נאמן למען קהילתינו ומוסדותינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרות עצומה למענינו, הלא הוא

ר"ד ידידינו הח"שוב והנעלה, כביר המעש ורב הפעילות

מוה"ר יואל יאקאבאוויטש

הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

תודה וקול זמרה

לרגל שמחת היכנס בנו היקר יניק וחכים
כמר אברהם שלמה נ"י
לעול התורה והמצוות

יה"ר שתזכה להמשיך במעשיך הטובים לעלם ולעלמי עלמיא, ובשכר זאת תתברך בשפע ברכה והצלחה, תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך אושר ועושר בהרחבה ובהרווחה, עד ביאת מלכא משיחא, בב"א

המברכים ברגשי הודאה והוקרה
הנהלת הקהילה

סימן טוב ומזל טוב

לימוד פרקי אבות בשבתות הקיץ (חלק א)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

במאמר שלפנינו נדבר בעז"ה אודות המנהג אשר בשבת קודש אחצ"ה לומדים 'פרקי אבות' ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים, כמאמר חז"ל במס' ב"ק (דף ל.) 'אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין רבא אמר מילי דאבות', ודבר בעתו מה טוב להבין ולעיין אימתי התחיל המנהג הזה, והטעם ללימוד דוקא פרקים אלו, והאם דוקא בחדשי הקיץ והטעם לזה.

ובאמת כבר נהגו מנהג זה בימי הגאונים כמוזכר בסידור 'רב עמרם גאון' (סימן ל"ה, ובמהדורת ירושלים דף נ"א) בשם רב שר שלום [ובהגהות שם מביא גירסא בשם רב נטורנאי גאון, וכן הוא בתשובות הגאונים שערי תשובה סי' ר"כ] וכן מביא בספר הפרדס לרש"י, ובמחזור ויטרי [קמ"א], ובספר הישר סי' מ"ה ועוד, **ושם מבואר דנהגו ללמוד כל השנה**, ויסוד המנהג מבואר בדבריהם הוא משום דהמנהג הי' להקדים תפלת מנחה בשבת, ומאחרין המעריב כמבואר בפסחים (קה:) דאפוקי יומא מאחרין שלא יראה כמשא, וכיון דאין לומדין תורה בין המנחה למעריב משום אבלתו של משה, לא משום דאסור, אלא לכבוד משה רבינו, כמבואר במס' מו"ק (כב:) דנשיא שמת בתי מדרשות בטילין, וא"כ העולם בטלין בזמן הזה, ולכן לומדין אבות, עי"ש. וכן רבי סעדי' גאון מזכיר מנהג זה, והמנהג הזה מוזכר בטור סי' רצ"ב דבאשכנז לומדים אבות אחר מנחה, ובספרד אומרין "בשחרית", ולפי טעם זה לכאורה לומדין מסכת זו כל ימות השנה, וכן מבואר ב'כלבו' (סי' מ) דבאשכנז לומדין בחורף ובקיץ, אולם ברמ"א סי' רצ"ב כתב 'ונהגו שלא לקבוע מדרש בין מנחה למעריב אבל אומרים פרקי אבות בקיץ ושיר המעלות בחורף, וכ"מ לפי מנהגו', עי"ש. והטעם לזה יבואר להלן.

ולפי"ד באמת מבטלין מלימוד התורה לכבודו של משה, וכדי שלא ילכו בטל לומדים מס' אבות, ואע"ג דמס' אבות נמי תורה הוא, כבר הסביר ה'שבלי לקט' (קכ"ו) דאדרבה במס' אבות מזכירין בראש וראשון דמשה קבל תורה מסיני, וא"כ אדרבה בזמן הזה מרבין בשבחו של משה רבינו דהוא הי' הסרסור בין הקב"ה לכלל ישראל בקבלת התורה.

וכעין זה מבואר בספר ה'פרדס' לרש"י (סי' מ"ה), וזת"ד: דלכך נהגו לומר אבות משה קיבל תורה, דהרי אנו מספרים בכבודו של משה רבינו שנפטר באותה שעה ולכך הם בטלים, כי כן מנהג אחרי שמת האדם מספרים בכבודו ובמעשיו הנאים ובכך יהיה לו מנוחה טובה, עי"ש.

והגאון רבי דוד לוריא ז"ל בהגהות על תשובות הגאונים (שם) ביאר הענין באופן אחר, וז"ל: 'דאבות ומוסרים קיל יותר מאגדה דאינו אלא מדות ודרך ארץ ואינו נחשב כ"כ תורה', עי"ש.

וכעין זה מבואר ב'כלבו' (סי' מ), וב'ארחות חיים' [סדר תפלת מנחה של שבת] וזת"ד: והגאון רב שלום ז"ל כתב בשבת במנחה מותר להתעסק בתלמוד ולא עוד אלא שמנהג בבית מדרשו של רבינו בבבל שאחר תפלת המנחה שונין אבות וקורין בתורה, **ואמת הדבר שאין לבטל בית המדרש מכל וכל רק מתבטלין מעט לכבוד הרב אבי התורה שנפטר באותה שעה**, עי"ש, ומבואר מפורש דודאי לומדין באותו שעה, רק מבטלין מעט דהיינו דאין לומדין ש"ס ופוסקים רק לימוד קל, ודו"ק.

אולם טעם זה תלוי באשלי רברבי אי משה רבינו נסתלק בשבת קודש במנחה, או בערב שבת כמבואר בטור שם, ובראי"ש מס' פסחים (ערבי פסחים סימן י"ג) ועוד, ואכ"מ להאריך בזה.

וב'מחזור ויטרי' (סי' תכ"ד) מביא עוד טעם נוסף, וז"ל: 'ועוד כתבו הטעם דלומדין אבות **דעמי הארץ נאספים לקריאת התורה, וע"כ הזמן ראוי להשמיעם מדות טובות ולקרבם לתורה**', עי"ש. וכן ראיתי בפירוש 'מגן אבות' עמ"ס אבות [מרבי שמעון ב"ר צמח דוראן ממגורשי ספרד], בהקדמה, שכתב, "ונהגו לקרות מסכתא זו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אחר תפלת המנחה בקיץ שהימים ארוכים **למשוך לב עמי הארץ לתורה**, כי ראוי לסמוך קריאתה לזמן מתן תורה", עי"ש. ובס' 'לקוטי מהרי"ח' [סדר תפלת מנחה] כתב כעין זה מדעת עצמו, וזת"ד: "והנה טעם לפרקי אבות נראה לפענ"ד דאפשר משום דכתבו דבשבת יעסוק אבות באגדה, וב'רוקח' (סימן נ"ה) נתן רמז לזה ברוב ש'רעפי ב'קרבי ת'נחומיך (תהלים צד, יט) ראשי תיבות אותיות **שבת**, דהיינו בשבת ישעשעו נפשי באגדה וטעמים, אך כתבו שיעסוק באגדה המדריכין ליראת שמים (עיין בב"ח סימן ר"ד), ופרקי אבות הם כעין אגדה מלאה מוסר ויראת שמים, והא דאין מנהגינו לאמרו בחורף אפשר משום דהיום קצר ואין פנאי לאחר מנחה ללמוד פרקי אבות, משא"כ מזמורי ברכי נפשי ושיר המעלות דרגילי בהם ואומרים במרוצה, כל זה כתבתי בדרך אפשר", עי"ש.

אולם מה דכ' דהטעם דאין אומרין בחורף משום דהיום קצר, בספר ה'מחכים' מאחד הראשונים רבי נתן ב"ר יהודה [הי' בימי הרשב"א והרא"ש, ומוזכר בתשובות הראשונים הנ"ל, הי' תלמוד מרבי יחיאל מפאריז, ודבריו מובאים בטור ובכלבו ועוד] משמע דבזה עצמו הי' מנהגים מחולקים, וזת"ד: "ומנהגינו שאין אנו שונין מס' אבות אלא בקיץ, ומנהג בורגוינא שאין שונין אלא בחורף, ולא ידעתי טעם בדבר, ושמעתי כי דרך הי' לאומרם ולפרשם כדי להשמיע אל העם והי' שוהין הרבה, ובני צרפת דלא הי' להם פנאי בחורף ע"כ לא הי' אומרים בחורף, ובני בורגוניא הי מרבים בסעודה ג' בקיץ ולא הי' להם פנאי לאומרם, אבל בחורף שהי' מקצרין בסעודה הי' להם פנאי, ואף דעתה יכול לאומרם במרוצה, מ"מ לא הניחו מנהג אבותם" וכו', עי"ש.

וב'מהר"ל' בהקדמה לפירושו הנפלא למס' אבות ביאר בפשטות למה לומדים דוקא בחדשי הקיץ: "כי היום הוא ארוך ואם מתחיל לומר אחר המנחה אף אם ישנה בעיון ולא יאמר אותם בהעברה, אין לחוש שמא ימשוך לו העיון ויבטל סעודה שלישית של שבת כי היום הוא ארוך ועדיין יש זמן", עי"ש.

וכתוב שם עוד טעם פלא: "כי ימי הגשמים אינם ראוים כל כך לעיון בתורה, שהרי אמרו במסכת תענית (ח:) דקשא יומא דמטרא כיומא דדינא, ואין דעתו של אדם צלולה, וצריכה תורה צילותא (מגילה כח:), ומכל שכן בני אדם שלא הורגלו בתורה, שקשה עליהם, ומכל שכן בשבת, שהיה זה ביטול עונג שבת, ואף חכמים גדולים, כמו רבי יוחנן וריש לקיש, היו מעייני בספרא דאגדתא בשבת (גיטין ס.), ולמה היו מעיינים בספרא דאגדתא בשבת, ולא בחול, אלא על כרחך היינו טעמא כי היה זה להם ביטול עונג שבת, ואילו האגדה מושכת לבו של אדם (שבת פז.), ולפיכך בימי הגשמים אין ראוי לעיין בדברי חכמים בשבת, כי יהיה זה כמו ביטול לעונג שבת, ואף כי הם ימים הקרים, שהוא צער וביטול עונג שבת, ואין לעשות זה . ומזה הטעם ביש מקומות נוהגים לומר הפרקים מן פסח ועד עצרת, שזה

הזמן ממוזג מן קור וחום, כמו שידוע, עד שבשביל זה אמרו במסכת פסחים (מב:) כל שקייני מפסח עד עצרת, מפני הזמן הממוזג, ואחר כך מתחיל החום, שאין החום יפה לעיון, אבל בארצות אלו אין מקפידין על זה, רק בימי הגשמים והקור, שדבר זה היה מבטל עונג שבת. ואפשר דהא לן והא להו, כי לדידן אין החום כל כך גדול בקיץ, ולפיכך נוהגים לאומרם כל ימי הקיץ", עי"ש.

ולפי הנ"ל עיקר ויכוח הוא אי אומרים אותה בחורף או בקיץ, אולם מצינו שיטות דאינו תלוי בכלל בקיץ או בחורף, ועי' בספר 'המנהיג' (ס"ד) שהאריך ללקט המנהגים בזה, וזת"ד: "מנהג צרפת ופרובינצא לומר פרקי אבות במנחה אחר התפילה, יש מקומות שאומרים אותן מדברות לדברות [דהיינו מקריאת עשרת הדברות לזמן דקורין עוד הפעם עשרת הדברות], ובזה נמי נחלקו הדעות דיש האומרים משבועות עד פר' ואתחנן [ששם קורין עשרת הדברות], ויש מוישמע יתרו עד ואתחנן [דהוא נמי מדברות לדברות], ובצרפת רוב מקומות כל ימות הקיץ שהם ימים ארוכים והעם מתבטלין ממלאכתן ע"כ קורין מס' אבות כל ימי הקיץ דמאן דבעי דליהוי חסיד לקיים מילי דברכות ואמרי לה במילי דאבות, ויש שנהגו כל ימות החורף, והמנהג הטוב לשנות פרק אחד בכל שבת ולהבין ולהשכיל בהם היטיב", עי"ש.

וב'כלבו' שם מוסיף עוד מנהגים בזה, "שיש מקומות שאומרים אותן משבת וישמע יתרו עד שבת מסעי, וסימן ממתן תורה ועד **משנה תורה** משה קיבל תורה, והכל לפי המנהג", עי"ש, וכן הרשב"ץ בהקדמה לפירושו למס' אבות כתוב דכל המנהגים תלוי סביב קבלת התורה או לפני עצרת או אחר העצרת, וזת"ד: "ונהגו לקרוא מסכתא זו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אחר תפלת המנחה בקיץ שהימים ארוכים למשוך לב עמי הארץ לתורה, יש מקומות מפסח ועד העצרת ויש מקומות אחר העצרת וכן מנהגינו במקומותינו, **כי ראוי לסמוך קריאתה לזמן מתן תורה או מלפניו או מלאחריו**", עי"ש, ואנן נוהגין כמש"כ הרמ"א ויסודו ממנהגי אשכנז [מהר"א טירנא ועוד] שלומדין בכל ימות הקיץ.

אולם כדאי להזכיר דמנהג מרן ה'חתם סופר' ז"ל הי' ללמוד עד השבת שלפני שבעה עשר בתמוז כמש"כ בהל' פסח (סי' ת"ל סק"ה), ומנהג זו נהגו בפרנקפורט מעולם כמבואר בס' 'נוהג כצאן יוסף' (פ' שמיני), ובס' 'יוסף אומץ' [תתנ"ז], וכן נהגו בוורמייזא [עי' במנהגי וירמייזא [צ"ב], ויסוד המנהג הזה מבואר במהרי"ל [בין פסח לשבועות] וזת"ד: "פרקים מתחילין לעולם במנחה שבת הראשון דלאחר פסח ובכל שבת אומרים אחד, ובסיומם חוזרין לומר שנים יחד, וחוזרין ומשלשין עוד שנים יחד ומסיימין קודם י"ז בתמוז" וכו', עי"ש.

ובאמת בכמה מקומות [ובפרט בספרד] הי' המנהג ללמוד רק בין פסח לעצרת, וכן הזכירו המנהג הזה ב'אבודרהם' (ח"א ע' ער"ב) שכתב: "ונוהגין בספרד לקרות מסכת אבות ופרק קנין התורה [פרק ו] בשבתות שבין "פסח לשבועות" בכל שבת פ"א", עי"ש. וכן מבואר ב'רמ"ע מפאנו' מאמר חיקור דין (ח"א פי"ט) ועוד, וכן משמע לפי עיקר הטעם דלומדין מס' אבות דוקא לפני מתן תורה ויבואר באריכות בעז"ה בשבוע הבא. ועיין בה'לקוטי מהרי"ח' (שם) במאמר המוסגר שהעיר: "וכן נראה מדברי הספר אגרא דפרקא אות קצ"ח שעיקר אמירת פרקי אבות הם מפסח ועד עצרת, ועי"ש הטעם לזה על פי דרכו בקודש, והלבוש סימן תצ"ג סעיף ד' כתב משום דפרקים אלו מדברים מדברי מוסר לקבל עלינו עול תורה ומצות לכך אומרים אותן **בשבתות מגאולת מצרים עד מתן תורה**", ע"ש, וכבר האירו ע"ז דגם בכמה ספרי חסידות מצינו שילוב באמירת התורה עם מאמר על פרקי אבות רק בשבועות הללו ודו"ק, ועי' להלן עוד בזה.

ובספר מדרש שמואל [לרבי שמואל די אוזידא, מגורי האר"י] בהקדמה, כתב: "ואני אומר כי בהיות הימים הללו ימי דין כי באלו הימים מתו תלמידי ר"ע וזה זמן שמדת הדין מתוחה בעולם, ולכן כל אדם ירא וחרד ויכנסו דברי המורים והתוכחות הללו בלבו, ואף גם זאת כי האדם נכנע קצת באלו הימים שנוהג בהם מנהג אבלות שנהגו העולם, שלא להסתפר באלו הימים וגם שלא לישא אשה, ובהיות לב האדם נכנע קצת,

ישמע ויתנהג על פי מדות הללו שנשנו בזו המסכתא, בימים הללו יותר מכל ימות השנה", עי"ש.

וגם בתורתו של מרן רבינו שליט"א ראיתי עוד טעם נכון ונאה לפרש מילתא בטעמא מה שנוהגין לפתוח במשנה זו ד'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא 'בלימוד זה בימי השבתות בין פסחא לעצרתא. בהקדם מה שכתב מרן הישמח משה ז"ל (פ' בשלח) לפרש הכתוב (משלי ח, כא) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, דלכאורה תיבת 'יש' משולל הבנה, גם להבין כפל הלשון ואוצרותיהם אמלא. אך הענין, דאוצרותיהם אמלא קאי על עולם הזה דאוכלים הפירות בעולם הזה, ולכאורה כיון שעיקר השכר הוא לעולם הבא (עירובין כב.), היאך אוכלים הפירות גם בעולם הזה, הא הוי אגר נטר (שכר על שממתין) דהוי כמו רבית. אך מבואר בגמרא (בבא מציעא סב:) דאם הקרן הוא בנמצא מיד ללוקח ונקנה לו, תו לא הוי רבית. וזה שאמר להנחיל אוהבי י"ש, שנקנה תיכף הואיל ויש לו, ולכן ואוצרותיהם אמלא בעולם הזה ולא הוי אגר נטר, עכ"ד.

וכתב על זה מרן הייטב לב ז"ל (סו"פ תצא) דאכתי איכא לעיוני בהא מלתא, לפי מה שכתב הרמב"ם (פירוש המשניות סנהדרין פ"י) דכמו שלא ישיג הסומא עין הצבע, והחרש לא יבין שמע הקולות, כן לא ישיגו הגופות תענוגי הנפשיות של עולם הבא. אם כן הוה ליה שכר עולם הבא אין מינו ידוע כלל בעולם הזה, ותו אינו נקנה, דקי"ל (חו"מ סימן ר"ט, ס"ב) דדבר שאין מינו ידוע לא נקנה דלא סמכא דעתיה מפני שאינו יודע מה שיש בו. אמנם ביאור הענין, כי אותם העובדים מאהבה ששים ושמחים בעבודתם ומתענגים בנועם זיו כבודו יתברך וגדולתו גם בעולם הזה, וזהו מעין עולם הבא שנהנין מזיו השכינה, ואם כן הוה להו תענוג עולם הבא מינו ידוע, ושפיר נקנה להם ובדין הם אוכלים הפירות בעולם הזה, עכ"ד.

ואיתא במס' שבת (דף פח.) ויתיצבו תחתית ההר (שמות יט, יז) אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. והקשו המפרשים אם כן מאי אהני קבלת התורה, הא קי"ל (ירושלמי גיטין פ"ז ה"ו) אונסא כמאן דלא עביד. ותירץ מהר"ש אלגאזי (אהבת עולם דרוש א) על פי מה דקי"ל (בבא בתרא מז:) תליוהו וזבין זביניה זבינא, דאגב אונסא וזוזי גמר ומקני, והכא נמי מחמת השכר מצוה דהוי זוזי, אמרינן אגב אונסא וזוזי קבלו התורה, עכ"ד. אמנם הלא שכר מצוה הוא רק לעולם הבא, וכיון שאין מינו ידוע לא נקנה בעולם הזה, תו ליכא זוזי והדרא טענת מודעא, אך העובדים את ה' מאהבה, אצלם הוה מינו ידוע ושפיר נקנה השכר לעולם הבא בעודם בעולם הזה, וליכא טענת מודעא.

והנה אנו אומרים (בהגדה של פסח) מצה זו אנו אוכלים על שום כו' שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולפי זה כתב השל"ה הקדוש (מסכת פסחים ביאור ההגדה) כי המצה מורה על אהבת ה', כי התשוקה ניכרת בחפזון, כענין דרך מצותיך ארוץ וכו' (תהלים קיט, לב), עכ"ד. [הביאו הבני יששכר (ניסן מאמר ד דרוש י ע"ד הסוד)].

ובזה יתפרש הטעם שמתחילין אחר הפסח במשנה זו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, להורות שעל ידי קדושת אכילת מצה בפסח המשפיע אהבת ה', נמצא דתענוג עולם הבא הוה מינו ידוע, ושפיר זוכין כל ישראל לקנות חלקם בעולם הבא. ודפח"ח.

ומנהג פלא מצאתי בס' 'אמרי פנחס' (בין פסח לעצרת אות רכ"ה): "בשם הרב ז"ל שפרקי אבות אעפ"י שאין אומרים רק בשבתות שבין פסח לעצרת ולא כל הקיץ, **מכל מקום קודם ראש השנה אומרים אותו פעם אחת כפי שחל פרק אחד או שני פרקים יחד**", עי"ש.

וכדאי להעתיק מספר 'שערי ירושלים' דמתאר אופן הלימוד באימה ויראה ובמתיקות, וזת"ד: "שקודם המנחה עולים המלמדים עם התלמידים על הבימה, ונערים מעוטפים בטלית, וכל אחד אומר משנה בקול נעים וזמרה, ומתרגם אח"כ בלשון ערבי כדי שגם הנשים וכל העם יבינו, וכן כל משנה ומשנה" וכו', עי"ש.

המשך בשבוע הבא

איסור מזוזקת שם השם (ב)

המשך דיני לקלוף שם השם

קיצור מהגליון הקודם: נחלקו הפוסקים האם מותר לקלוף שם השם. ואנו סוברים כהאוסרים לקלוף, והספרדים מקילים בזה. ובאופנים מסוימים מקילין לילך אצל ספרדי אומן לקלוף. ואחד שנקלפה אסור לכתוב שם תיבת חול, מכיון שהשם קנה מקומו. והבאנו מחלוקת האם מותר להדביק שם קלף אחר, ולכתוב ע"ז. דיש מתירין דעל הקלף החדש לא שייך לומר השם קנה מקומו. ויש אוסרין בזה, שאין להשתמש עם אותו מקום. ושמעתי מהגאון המפו' רבי אברהם צבי הכהן שליט"א, שאמנם אין להניח הדבק על מקום השם, דאז נמצא שמשתמש במקום השם. אלא יניח הדבק מסביב מקום השם, ואז נמצא שכשמדביק את המטלית, אינו משתמש במקום השם. והנה הנידון במאמר זה האם מותר לקלוף **הנטפל** להשם לאחריו.

לקלוף הנטפל לשם השם

אם נעשה טעות בנטפל להשם לאחריו. כגון באותיות נ"ו מ'אלקינו'. ה"ם מאלקיהם. כ"ם מאלקיכם. ד' מאלקיך וכדומה. שהדין הוא שאסור למחקו. מפני שכבר קדשם השם. נחלקו הפוסקים האם מותר לקלוף רק הנטפלין.

יש אומרים דכיון דמחיקת נטפלין איסורו רק מדרבנן, א"כ גם האוסרין לקלוף שם השם, מותר לקלוף הנטפלין.[1]

---

1. בשו"ת נוב"י (קמא יו"ד סימן ע) הביא דברי מוהר"ר טיאה וויל, בנו של הקרבן נתנאל, שדן אודות השאלה בסופר שטעה בכתיבה בפרשת תצוה, ובמקום לכתוב **'ה' אלקיהם'**, כתב **'השם אלקיכם'**. ודן שם האם איסור מחיקת הנטפלין הוא מדאורייתא או דרבנן. וכתב שדבר זה תלי במחלוקת רבי יוחנן ורבי חנין (פסחים יט:) אם דין צירוף הוא מה"ת או מדרבנן. דרבי יוחנן סבר שדין זה שהכלי מצרפם אינו אלא מדרבנן. ורבי חנין סבר שדין זה הוא מן התורה, וילפנן מהכתוב (במדבר ז יד) 'כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת', ודורש כף אחת. הכתוב עשה כל מה שבכף אחת.

ולפי"ז לפי רבי יוחנן שדין צירוף הוא מדרבנן, הוא הדין בנטפל לשם, מדרבנן מצטרף לשם, ואיסור מחיקתו הוא מדרבנן. ולדעת רבי חנין שדין צירוף הוא מה"ת, הוא הדין בנטפל לשם, מדאורייתא מצטרף לשם, ואיסור מחיקתו הוא מדאורייתא. ומכיון שהרמב"ם (פי"ב מהלכות אבות הטומאה) הכריע כדעת רבי יוחנן שדין צירוף אינו אלא מדרבנן, אף איסור זה של מחיקת שם הנטפלין אינו אלא מדרבנן. ומדייק כן מלשון הרמב"ם (פי"י מהלכות יסודי התורה) שכתב ואע"פ שנתקדשו אלו אותיות הנטפלין אינו לוקה רק מכות מרדות. ואילו באותיות השם עצמן כתב דלוקה. ומציין שכן דעת הט"ז (יו"ד סימן רעו סק"ד).

ולכן סובר מוהר"ר טיאה דאף לדעת התשב"ץ שאין לקלוף שם השם, היינו דוקא בשם השם שאיסור מחיקתו מן התורה. שבזה יש לחשוש משום ספיקא דאורייתא לחומרא, שמא ח"ו יבוא לידי מחיקה. אבל בנטפל לשם שאיסור מחיקתו מדרבנן, אין לחשוש בזה כלל, דספיקא דרבנן לקולא. ובפרט שהתב"ץ בעצמו ג"כ כתב שלא מיחה בקולפים שם השם. ובצירוף שיש מתירים למחוק השם לצורך תיקון, דבאופן זה לא נאמר הלאו, ואע"ג דלא קיי"ל הכא, בנטפלין אפשר לצרף דעה זו, ולהקל בקליפתם.

אמנם דעת הנוב״י שאין להתיר לקלוף רק הנטפלין. משום דהוה הורדה מקדושה. וזה חמור יותר מלקלוף כל השם, משום שבקליפת השם, כל מקום שהוא שמו עליו. אבל בנטפלין לה׳ כל זמן שהן נטפלין קדושת השם עליהם. אבל כשקלפן לעצמן, שוב פסקה מעלתן, שהרי אינן נטפלים עוד להשם[2].

הכרעת החתם סופר: בנטפל במקומו, [דהיינו שכתב כמו שהיה צריך לכתוב, רק שנעשה שם פסול]. אסור לקלוף את הנטפל כדעת הנוב״י. אמנם בנטפל במקום שאינו ראוי לו, כגון שבמקום א–לקיהם, כתב א–לקיכם, וכדומה, מותר לקלוף ממה נפשך. שכן לספק מחיקה אין לחשוש כיון שאיסור מחיקתו רק מדרבנן. וספק דרבנן לקולא. וגם מצד הורדה בקדושה ליכא, שהרי גם כשהיה כתוב עם השם לא היה לו שייכות עם השם, כיון שאין מקומו כאן, ולא נתקדש ע״י השם אלא רק לענין איסור מחיקה[3].

ועיי״ש שכתב שיקלוף שתי האותיות ׳כם׳ ולכתוב במקומו ׳הם׳. אבל לקלוף רק אות כ׳ ולכתוב ה׳ כתב שאסור דהוה אפשר שלא כסדרן. ושם השם צריכים לכתבה כסדרן. וצ״ע דאפשר דהנטפל להשם אין צריך לכתבו כסדרן, מ״מ לשון הרמב״ם שכתב שיש להנטפלין כל קדושת השם עצמו. עיי״ש.

2. הנוב״י (שם) דוחה את דבריו שטעם קדושת הנטפלין הוא מטעם צירוף הנזכר בגמרא בפסחים. שאם היה הטעם משום צירוף א״כ אפילו הנטפלין לפניהם ג״כ היה צריך להיות עליהם קדושת השם. אבל מודה לו שאיסורו רק מדרבנן. אמנם אינו מתיר קליפה כלל לנטפלין בלבד. וז״ל ״אבל מה שהעלה עפי״ז להתיר לקלוף, לא כן אני בדבר הזה. ואפילו מאן דמתיר לקלוף השם עצמו אוסר בזה, דבשלמא השם עצמו בכל מקום שהוא קדושתו עליו, וא״כ כשיקלפנו בשלימות נשאר בקדושתו. אבל אלו אותיות הנטפלים כל זמן שהם נטפלין להשם קדושת השם עליהן, וכשקופלן לעצמן שוב פסק המעלות שלהם, שהרי שוב אין נטפלין להשם. וזה פשוט וכו״.

3. בשו״ת חתם סופר (יו״ד סימן רס), דן בשאלה כעין הנוב״י, שכתב הסופר **׳אלקינו׳** במקום **׳אלקיכם׳**, **האם מותר לקלוף ׳נ״ו׳, ולכתוב ׳כ״ם׳ במקומו**. ומביא דברי מוהר״ר טיאה הנ״ל, שבנטפלין שאיסור מחיקתם אינו אלא מדרבנן, לכו״ע מותר לקלוף. ומודה לדבריו שאיסור מחיקה בנטפלין אינו אלא דרבנן. כמוש״כ שם וז״ל ״ולפע״ד הדעת נותן כן, דהא עיקר הלאו נפקא לן (מכות כב:) מקרא ׳ואבדתם את שמם מן המקום ההוא וגו״ במחיקת השם. והדבר פשוט אם מוחק שם הנטפל לע״ז, ועצם שם ע״ז נשאר במקומו, לא עשה ולא כלום. ואם מחק עצם שם ע״ז והשאיר הנטפל, הרי קיים מצותו של ׳ואבדתם את שמם׳, וכיון דכתיב לא תעשון כן לה׳ א-לקיכם, משמע דאעצם השם קאי ולא על הנטפל. וא״כ מה שאסרו ז״ל מחיקת הנטפל, הוא רק הרחקה דרבנן״. (וראוי לציין שבתשובה סימן רסג ד״ה הנה עה״ג, מסיק החת״ס דאיסור מחיקת הנטפל להשם מאחריו דאורייתא).

והביא דברי הנוב״י שחלק על דברי מהר״ר טיאה הנ״ל, וכתב לאסור קליפת הנטפלין, משום שע״כ פוסקת קדושתן. אמנם בכתב הנטפל בטעות, מתיר לקלוף את הנטפל. בצירוף דעת הבני יונה הסובר בנטפלין שכתבו בטעות שמותר למחקן, משום דהוה כמקדיש בעלי מומין למזבח. ולא קדשו השם. ומסיק שלקלוף את הנטפל כשכתב בטעות בודאי מותר.

כמו שכתב שם וז״ל ״אבל לקלוף אותו שנכתב בטעות גמור, ואין לו שייכות במקרא זה מותר גמור. דממ״נ מטעם ספק מחיקה ליכא, כיון שהוא רק דרבנן כנ״ל. ומטעם הורדה מקדושה ליכא, דהרי גם כשהיה כתוב עם השם לא היה שייכות עמו ולא נקרא עמו. ולא נתקדש ע״י השם אלא לענין שיהיה אסור למחקו, אבל לא שיהיה נקרא עם השם ואין שייכות עמו. ועוד הוא גורם פסול והורדה לכל היריעה, ולכמה שמות הקדושים אשר כתובים שם. ואיה כבודו. הלא העלאה היא לגביה לקולפו בקדושה ולגונזו אותו הנטפל, ולכתוב במקומו נטפל אחר הראוי לטפל להשם. והגויל מתעלה בכך, שמעיקרא נכתב עליו נטפל בטעות. ועתה נכתב עליו נטפל הראוי. וכן ראוי להורות לפע״ד. וה׳ יצילנו משגיאות ויורנו מתורתו נפלאות״.

תודה וקול זמרה

תהי נא ברכותינו עטרה, להביע ברכת מז"ט ברגשי הוקרה, למע"כ העסקן הנמרץ היקר מפ**ז**
ותיק ועושה צדקה וחסד חשיכה כאורה, האי גברא יקירא, לכל דבר קודש לבו ער וח**מ**
ד ואג ומסור למעננו בכל עת ועונה, ברוח נאמנה, מוכתר בכל תואר, שמו הטוב נודע לצוה**ר**
הוד והדר פעלו במעשיו היקרים, שבחו בפי ישרים, איש חמודות נודע לעוז ולתפאר**ה**

מוה"ר ישעי' אשר זעליג אייזנבאך הי"ו

אב"י בעיר בית שמש ת"ו

לרגל שמחת אירוסי בתו שתחי' למזל טוב ובשעטו"מ

עב"ג הבה"ח המו"מ בתוי"ש

החתן **יעקב שלום אייזנבאך** נ"י"ו

בן האי גברא יקירא, נודע לעוז ולתפארה מוה"ר **צבי ארי' אייזנבאך** הי"ו

ושגורה בזה ברכותינו ואיחולינו, קדם מעלת כבוד ידידינו, שמשמחה זו יושפע לו
רב ברכות ושובע שמחות, ורב תענוג ונחת, מכל יוצאי חלציו שיחיו בבת אחת,
וזכות החזקת לימוד התורה בטהרה תגן בעדו ובעד כל אשר לו, וישלם ה' פעלו.

הזותמים למען שמו באהבה ובהודאה

הנהלת הקהילה

גם אנו מצטרפים לברכה, בהוקרה והערכה

מערכת "קול התעוררותינו"
במורה"ק

מערכת "קול התעוררותינו"
במורה"ב

סימן טוב ומזל טוב

כ' אייר

הגה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע

נשמתו הק'

נולד בשנת תק"ל לאביו הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנאביל זי"ע בעמח"ס מאור עינים, – הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע אמר פ"א לתלמידיו, שיש לו נשמה גדולה מעולם התיקון ורוצה ליתנה לאחד מתלמידיו ואינו יודע עדיין למי יתננה, כנפטר תלמידיו הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, אמר המגיד הק' לתלמידו הרה"ק בעל מאור עינים זי"ע שיסע לקארלין אל ציון הק' של הרה"ק מקארלין זי"ע, להגיד לו בשם רבו, שהיות שהשאיר בת קטנה, והמגיד יתן את הנשמה הגדולה להרה"ק ר' נחום מטשערנאביל והבן זכר שיולד להר"ק מטשערנאביל יהי' בעל לבתו זה, וכן עשה ונסע לקארלין ובאותו שנה נולד לו הרה"ק ר' מאטעלע מטשערנאביל זי"ע והוא נשא בתו זו.

במדריגת רבינו הקדוש

כבר בצעירתו הי' לו סדר עבודתו בקדש כפי שורש גודל נשמתו הק', פ"א באו לאביו הרה"ק ר' נחום והלשינו עליו שמתנהג בביתו ברחבות בגדלות ובעשירות וזה נראה כמותרות, אמר הרה"ק שהוא רוצה בעצמו לילך לראות אם אמת הדבר, והלך אל בית בנו, אמר לו בני אומרים עליך שיש לך כלי כסף וכלי זהב וכדו' הראני נא אותם, והוכרח ר"מ להראות לאביו כל החפצים ושאלו אביו על מה ולמה לך כל זה, ענה לו הגמ' מספרת לנו מרוב עשרו של רבינו הקודש ולבסוף איתא (כתובות ק"ד.) כי בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר לא נהניתי אפי' באצבע קטנה, וקשה אם לא נהנה למה הוצרך לו כל זה, אלא ע"כ מסתמא גם בזה יש דרך בעבודת ד',

אז הלך אביו מבית בנו שמח וטוב לב, ונתן ידיו על גופו הקדוש ואמר שישו בני מעי שישי, והכן כך הי' דרכו בקודש כל הימים לא להנות מעוה"ז כלום.

וידוע כי דרכו בקודש הי' לאכול מעט מזעיר, ולעומת זה דרכי הק' של הרה"ק מאפטא זי"ע הי' לאכול הרבה יותר מהטבע, פ"א נזדמן ר"מ אצל הרה"ק מאפטא בליל שב"ק אמר הרה"ק מאפטא לר"מ הנה כשמזדמן לשבת אורח גדול היינו ר"ח הוא נותן לו תפילה אחת (דהיינו דמתפללים מוסף של ר"ח ולא של שבת) וכשמזדמן לשבת אורח יותר גדול מר"ח יו"ט נותן לו כל התפילות (דביו"ט שחל בשבת מתפללים רק תפילה של יו"ט) אבל סעודות אינו נותן להם, אבל כשמזדמן לשבת אורח יותר גדול היינו יום הקדוש אז נותן לו גם התפילות וגם הסעודות (דהיינו שלא אוכלים) והרה"ק מאפטא לא אכל אז בכל ג' סעודות שבת רק מעט והתנהג כמנהג הרה"ק ר' מאטעלא זי"ע.

להורות לעם ה' דרכי ה'

תיכף אחר פטירת אביו מילא את מקומו ובאו ונתקבצו אליו חסידים ואנשי מעשה לשמוע ממנו את הדרך אשר ילכו וגם המון עם באו שיורו להם דרך ד', והוא עונה לעומתם כל אחד לפי ערכו ומורה להם, לאחד דרך ד' ולהשני דרך תשובה וכדו', פ"א בא אליו איש פשוט ושאלו הרה"ק מטשערנאביל שיגיד לו סדר היום שלו ענה האיש בבוקר הוא קם ונוטל ידיו כדין ולובש המלבושים, ותיכף הולך ומסתובב על הכפר בין הנכרים, וקונה אצלם תבואה ומו"מ לסחור, ובערך בשעה שמינית הולך לביתו ורוחץ פניו וידיו ומברך ברכת התורה ומתפלל ואומר תהלים ואח"כ שותה מעט י"ש ואוכל סעודת שחרית, ומברך בהמ"ז ואח"כ ישן מעט, וכשהוא מתעורר הולך עד פעם בין הנכרים כנ"ל ולפנות ערב חוזר לביתו ומתפלל מנחה ומעריב, ושותה מעט י"ש ואוכל סעודת ערב ומברך בהמ"ז וקורא ק"ש ושוכב לישן כך מתנהג כל הימים, אמר הרה"ק ר"מ לא טוב הדבר שהוא עושה

ימי ההילולא

כ' אייר

- **רבי מרדכי מטשערנאביל ב"ר מנחם נחום מטשערנאביל - תקצ"ג**

כ"א אייר

- **רבי יצחק אייזיק הלוי מפרעמיסלא ב"ר יעקב** (ריא מהימנא) **- תקמ"ג**
- **רבי שמעון שלמה אבי הסאוויינער** (תלמיד המגיד) **- תקפ"ב**

כ"ב אייר

- **רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין ב"ר ישראל מרוזין - תרנ"ד**
- **רבי שלמה אליעזר אליפנדרי ב"ר יעקב** (שו"ת הסבא קדישא) **- תר"צ**

כ"ג אייר

- **רבי יהושע העשיל מדינוב ב"ר ארי' לייב** (תלמיד בעל קדושת לוי) **- תקצ"ג**

כ"ד אייר

- **רבי יהושע העשיל צורף מקראקא** (אבי המקובלים) **- ת"פ**
- **רבי אליעזר צבי מקאמארנא ב"ר יצחק אייזיק יהודה יחיאל** (דמשק אליעזר) **- תרנ"ח**
- **רבי משה פנחס טרונק אב"ד קוטנא ב"ר ישראל יהושע - תרע"ב**

שמקדים העסקים קודם התפלה, אמר לו האיש הרבי אינו בקי בענין כי דרך הנכסים לילך מוקדם לעבודתם וצריך לתפשם לפני כשהם יוצאים,

אמר לו הרה"ק ר"מ אספר לך מעשה, פ"א נסע איש אחד להיות מלמד חוץ לביתו ורצה לאסף כסף הרבה שכשיבוא לביתו יעשה עם זה מסחר וכך הי' מלמד ג' שנים רצופות ולא השתמש עם כסף הזה וגם אכל משל אחרים כדי שכשיחזור לביתו יהי' לו הרבה כסף לסחורה וכך אסף כסום כסף גדול וחילק אותם לכמה צרורות של דנרי זהב, וצרור אחד הי' של כמה פרוטות שחורות של נחושת, פ"א בא בערב שב"ק לפנות ערב לאיזה כפר חוץ מן העיר והצטער מאד כי מוכרח לישאר שם לשבת ואינו יודע מה לעשות עם כספו ואינו מאמין את בעל אכסני' שלו, וחשב להחזיק את כספו כל השבת עליו, אבל כשהגיע שבת נתעורר בקרבו קדושת השבת, ונתן את הכסף לבעל האכסני' וכל השבת דאג אם טוב עשה או לא, והבעל האכסניא הבין דאגתו ובטוב לבו מיהר להתפלל במוצ"ש קודם שגמר המלמד להתפלל ותיכף נתן לו כספו, והמלמד שמח מאד ומישש בידו בכיס לראות אם החזיר לו הכל וכשראה שלא חסר כלום מישש עוד הפעם לראות אם גםהפרוטות קטנות של נחשת החזיר לו וכשראה שהחזיר לו הפרוטות ג"כ גדלה שמחתו למאוד, וסיים הרה"ק מטשערנאביל וראה מזה שהמלמד הי' שוטה שכשראה שזה האיש החזירו בנאמנות את הדינרי זהב שלו עדיין נתירא שמא לא יחזיר לו הפרוטות הנחושת, והוסיף הרה"ק מטשערנאביל כמוהו כן אתה שבכל לילה אתה מפקיד נשמתך שהיא יקרה מפנינים שבה תלוי כל חיותך, אצל הבוכ"ע וכשאתה קם בבוקר ואתה רואה שהשי"ת עמד באמונתו להחזיר לך נשמתך שהיא מאוד יקרה איך לא תאמין שהשי"ת יזמין לך פרנסתך גם אחר התפלה שהוא דבר קטן נגד הנשמה, ואמר לו שמיום ההוא והלאה יתפלל מקודם ואח"כ יצא לעסקיו והשי"ת יזמין לו פרנסתו גם אחר התפלה.

מנפלאות מעשיו

וכך הי' לו כי בכל פעם שעבר ארגז של ספרים הי' נוטל ספר אחד ועין בו קצת והי' מחזירו למקומו וכשבא לקאוולא לשדך בנו הרה"ק מטריסק זי"ע עם בת הרה"ק ר' יעקב מקאוולע בנו של הרה"ק מנעשכיז זי"ע, לפני כתיבת התנאים בבית המחותן עבר ארגז שהיה סגור ובקש שיפתחו לו ולקח ספר ועיין בו קצת וקמט שם דף אחד והחזירו למקומו, ואחר גמר כתיבת התנאים בא אשה אחת בבכיה רבה, שהרה"ק מטשערנאביל יתיר אותה מכבל העיגון, ושאל הרה"ק מטשערנאביל מהמחותן הרה"ק מקאוולע מה זאת שלא עזרו לה עוד הנה, ענה הרה"ק מקאוולע שכמה פעמים כבר ישבו בי"ד להתיר לה, אבל בכל פעם בגמר הבירור נולד להם ספק באחד מהדינים ואי אפשר להם להעלות היתר ברור, אז אמר הרה"ק מטשערנאביל שאך עתה לפני כתיבת התנאים, עיין בספר ונראה לו שמשם יכלו להתיר הספיקות והוציאו הספר הנ"ל ופתחו בדף שהקמיט ונפשט להם ספיקותם. וכשרצה לנסוע לביתו החליף כל הפרוטות הקטנים ועשה מהם דינא זהב ונשארו כמה פרוטות נחושת שלא הצטרפו לדינר זהב.

ימי ההילולא

כ"ה אייר

- **רבי שאול הלוי אב"ד האג ב"ר יצחק - תקמ"ה**
- **רבי ישעי' מדינאוויץ** (תלמיד המגיד) **- תקנ"ד**
- **רבי יעקב מליסא ב"ר יעקב משה** (חוות דעת) **- תקצ"ב**
- **רבי חיים מקאסוב ב"ר מנחם מענדל - תרי"ד**
- **רבי יהושע אשר מפאריסוב ב"ר יעקב יצחק מפאשיסחא - תרכ"ב**
- **רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים אב"ד סיגעט ב"ר חיים צבי - תש"ד**

כ"ו אייר

- **רבינו סעדיה גאון ב"ר יוסף - ד"א תש"ב**
- **רבי משה חיים לוצאטו ב"ר יעקב חי'** (מסילת ישרים) **- תק"ז**
- **רבי יצחק מוואלוזין ב"ר חיים - תרי"א**
- **רבי יצחק אייזיק הלוי אב"ד האמעל** (חנה אריאל) **ב"ר מרדכי - תרי"ז**
- **רבי שמואל אליהו מזוואלין ב"ר יחזקאל מקאזמיר - תרמ"ח**
- **רבי שלמה מזוויהל ב"ר מרדכי - תש"ה**
- **רבי יהודא צבי מדאלינא ב"ר ישכר בעריש - תרס"ט**

זן ומפרנס

כמה פעמים כשבאו אצלו עם בקשות שיפעול ישועות דרש שיתנו לו סכום כסף גדול, ואמרו שמפרנס הצדיקים נסתרים שבדור הרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע שלח פ"א אחד עם "קוויטל ופדיון נפש" אל הרה"ק מטשערנאביל וכשחזר בנו לאביו לבעלז שאל אותו מה עשה הרה"ק מטשערנאביל בקוויטל שלו, אמר לו שסבבו סביב אצבעו, אמר לו הרה"ק מבעלז זה עשה מפני שכשהקוויטל שלי סביב אצבעו אזי נקל לו לפעול מה שברצונו, ואח"כ שאל להרה"ק מבעלז מה עשה אם "הפ"נ" אמר לו שהניחו בכיסו המיוחד לו בבגדיו, א"ל הה"ק מבעלז אתה יודע מה הוא עושה במעות הללו, אספר לך שרבי הרב הקדוש מלובלין זי"ע הי' נוהג בכל ערב פסח לאחר אפיית המצות מצוה, סידר המצות לשלשה סוגים אלה שישרו בעיניו קראן צדיקים, ואלה שלא היו מהודרים כ"כ קראן בינונים והגרועים מהם קראן רשעים, שנה אחת לא עלו לו מצות שישרו בעיניו להקרא בשם צדיקים ועגמה עליו נפשו, פתאום בא איש אחד עם מצות ואמר להרה"ק הרבי מלובלין שהרה"ק ר"מ מטשערנאביל שלח אותם, והאיש הנ"ל הלך לו לדרכו, והרה"ק מלובלין שמח מאד עם המצות אשר נשלח אליו, וסיים הרה"ק מבעלז אתה יודע לשער המרחק מטשערנאביל שברוסיא ועד לובלין שבמדינת פוילין והאיש הנ"ל הגיע עם מצות שנאפו ע"פ אחר חצות מטשערנאביל ללובלין, ולאנשים כאלו שיכולים להגיע בדרכים כאלו הוא מפרנס אותם ממעות הנ"ל.

עינים צופיות

סיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל שפ"א הי' אצל אחד מחסידיו וראה שיש לו מנורת כסף יקרה מאד וביקש הרה"ק מטשערנאביל שיתן לו את המנורה במתנה והלה טען שקנה המנורה במתנה לאשתו, ואי אפשר לו ליתנו לו ואמר שיתן מעות לרבו תחת המנורה אבל הרה"ק מטשערנאביל לא הסכים, ובאין ברירה הוצרך להאיש הנ"ל ליתן את המנורה לרבו ותיכף ומיד נסע הרה"ק מטשערנאביל משום והמנורה בידו, והיה אך יצא יצא הרה"ק מטשערנאביל באו שוטרים ופרצו לתוך ביתו וחפשו את המנורה, לפי שהמנורה נגנב במית הפריץ, ותפשו את הגנבים ואמרו שמכרו את המנורה לאיש הזה, ואחר שחפשו שם שעה ארוכה ולא מצאו מבוקשם אז אמרו שבוודאי טעות הוא בידם, והלכו להם, וכ"ז ראה רבו מקודם וע"ז הציל אותו מידם.

מורשתו – וזרעו אחריו

נדפס ממנו ספר לקוטי תורה ומתאמרא משמי' של הרה"ק משינאווא זי"ע שכל אחד צריך שיהי' הספק לקוטי תורה בתוך תיק הטו"ת שלו וללמוד בו בכל יום מעוטר בטלית ותפילין.

בנו הרה"ק מטריסק זי"ע מביא בספרו מגן אברהם על אביו הפסוק ומרדכי יצא בלבוש מלכות, כי אביו נסתלק ביום הספירה מלכות שבהוד.

שמונה בנים היו לו הידועים בגדולתם וקדושתם ולששה מהם קראם בשמות הששה אושפזיין ולאחד קרא יוחנן ה"ה הרה"ק ר' יוחנן מראחמיסטריווקא ואמרו שנקרא כן תחת שם יוסף – וכשנתגדל ונתחתן אצל הרה"ק ר' שלום יוסף מסאדיגורע בן הרה"ק מריזשין זי"ע הבינו שלזה לא קראו בשם יוסף.

ואמר הרה"ק מריזשין זי"ע שראה בעולם הנשמות חבילה של שמונה נשמות ובא "הרוסישער גנב" ונטלה וכוונתו על הרה"ק מטשערנאביל ושמונת בניו הק'.

כ"ה אייר

הגה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים זי"ע הי"ד

וזרח השמש

הגה"ק ר' זלמן לייב נולד בשנת תרע"ב בעיר סיגעט לאביו מרן ה"עצי חיים" זי"ע ולאמו הרבנית הצדקנית מרת ברכה סימא בת הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע בנו של מרן הק' מצאנז זי"ע ונקרא על שם זקינו הק' מרן ה"יטב לב" זי"ע.

בשחר טל ילדותו כבר הי' ניכר עליו כי לגדולות נוצר, ושמו הטוב הלך לפניו ליניק וחכים טובא, ולבעל כשרון נפלא באופן יוצא מן הכלל, ובהיותו עלם צעיר שלחו אביו ללמוד אל הגאון ר' חיים הלוי הילללער זצ"ל אשר היה ממקורבי ותלמידי העצי חיים, וסיפר רבינו בעל ברך משה ז"ל שר' חיים היה בא לעורר אותם בכל יום לפנות בוקר כדי ללמוד לפני התפילה, והיה מנהגו שבכל יום עמד אצל מיטתם ואמר "ברכת התורה", ואח"כ התחיל לשור את שיר האבן עזרא "אודה לקל ברן יחד כוכבי בוקר".

כן סיפר רבינו שאחרי הלימוד הי' אביו בוחנם על כל החומר שלמדו, והי' מנהגו שהי' צריכים לומר העברי מתוך הספר בפנים, ואח"כ ציוה לסגור את הגמרא ושאל אותם בל"ק: "וואס שטייט דא", ואמר: "פון אינעוויניג דארף מען קענען אלעס, ווי מען מישט אויף, לערנען אינעוויניג איז נאר צו וויסן וועלכע דף עס איז, אבער אויב מען האט שוין געלערנט דארף מען שוין קענען אויסנווייניג".

לאחמ"כ בימי בחרותו למד בישיבת אביו הק' בסיגעט, וכבה נתעלה מעלה מעלה על ברכי אביו, ובסוף ימי אביו למד עם אביו הק' בכל יום שיעורים תמידים כסדרן, וגם רבינו בעל ברך משה ז"ל למד עמהם.

ובא השמש

אולם לא ארכו לו ימי השלוה תחת צל אביו הק' ובשבת קודש פרשת וארא בשנת תרפ"ו נסע העצ"ח לקליינוואדיין לשבות בקרב חסידיו אשר באונגארין, ובערש"ק כשהגיע זמן תפילת מנחה, נחלה פתאום וסכנה היתה מרחפת לחייו, השמועה הלא טובה עשתה לה כנפים ובכל רחבי תבל עוררו רחמי שמים עבורו שיאריך השי"ת ימיו ושנותיו, אבל לא אכשר דרא וביום ה' שלאחריו נצחו אראלים את המצוקים ונשבה הארון הקודש, הידיעה המעציבה, התפשט בכל המדינות ואנשים נשים וטף בכו ברחובות, ובפרט בעיר קליינוואדיין ששם נפטר, והתחיל מסע הלוי' מעיר קליינוואדיין עד עיר סיגעט ונסעו עם ארון דרך מסילות הברזל ובכל תחנה המתינו אלפי אנשים ועלו על הרכבת ונכנסו מהחלונות ועמדו על הגג, ונפתחו הגבולות ולא דקדקו עם הניירות כי גדול הי' שמו גם בין הגויים, ואלפים ובראשם רבני וגדולי המדינות באו מכל קצוות לסיגעט להלוי', ראשון המספידים הי' בנו כבורו ר' זלמן לייב אשר בכה בדמעות שליש ואמר רשב"ג אומר כל שלא אמר ג' דברים הללו לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור, ע"כ גם אנו צריכין לומר עליו ג' דברים הללו, פס"ח, אבי הק' ה' פה–סח בתורה ועבודה כל היום וכל הלילה, מצ"ה, מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שלא הספיק בציקם להחמיץ, היינו שנשארנו כולנו באמצע העבודה בלי השלמה ובלי גמר, ולכן "מרור" לכולנו, ולאחמ"כ הספידו רביה"ק זי"ע בבכי תמרורים ואחריו הספידוהו גדולי הדור ומפני קדושת השבת הפסיקו באמצע והמשיכו ביום ראשון.

על כס הרבנות

עוד קודם הלוי' נמנו וגמרו החסידים למנות אותו למלא מקום אביו על אף גילו הצעיר שהי' אז בחור כבן י"ד שנים, ותיכף אחרי הלוי' נכנס אליו הגה"ק ר' שאול בראך מקאשוי זצ"ל עם פיתקא בידו, והתחיל ר' זלמן לייב לבכות ואמר: "וואס וויל דער קאשוי'ער רב פון מיר, קען איך דען זיין רב און פירן די עדה הקדושה וואס דער טאטע האט געפיהרט", וכה בכה בדמעות שליש, ואמר לו הגה"ק מקאשוי שיעשה זאת לכבוד אבותיו, גם אמו פקדה עליו לקחתו ואמרה לו שאם צדיקים גדולי הדור מצווין כן הרי מצוה לשמוע דברי חכמים, וכשמעו זאת לא סירב עוד וקיבל הפיתקא, וכן נתן לו הגה"ק ר' אברהם שלום האלבערשטאם מסטראפקוב זצ"ל וקראו והאציל את ברכתו,

ואחר כך נכנסו אצלו למעלה ממאה רבנים עם פתקאות, וככה נתמנה לרב ואב"ד דק"ק סיגעט.

על שבת הראשונה נשארו שם כמה מגדולי הדור כי הלוי הסתיימה בערש"ק אחרי חצות, ובליל שב"ק ערך את שולחנו בביהמ"ד הגדול כשלצידו ישב דודו מרן רביה"ק בהיותו אב"ד קראלי, ובצידו השני ישב הגה"ק מקאשוי זצ"ל, וכן הי' שם הגה"ק מסטראפקוב זצ"ל, והגה"ק ר' שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל אב"ד שימלוי, ועוד.

במוצאי שב"ק הלך הגה"ק משימלוי לקבל חתימות מאנשי העיר שמקבלים אותו בלב שלם מחמת שהי' קצת מערערים, וביום המחרת בעת שהמשיכו ההספדים (שלא נגמרו מערב שבת מפני כבוד השבת), נשא הגה"ק משימלוי עוד הפעם את הספידו ואמר אז בתוך דבריו "והחוט המשולש לא במהרה ינתק" שרומז על העיר סיגעט שבמקום זה שימשו ברבנות הייטב לב והקדוויו"ט והעצי חיים, והמה עשו "חוט המשולש", וא"כ "לא במהרה" פי' לא בגלל שצריכים אב"ד במהרה, "ינתק" שח"ו ינתק החוט המשולש, ואז פנה אל אותן שלא רצו לקבלו ואמר: "מיין זיידע דער קול ארי' האט געזאגט, אז דער צורה פון דעם יטב לב איז געווען ממש כצורת קדשו פון דעם הייליגן ישמח משה, איך בין מעיד אז די צורה פון דעם נייעם רב דער בחור זלמן לייב איז ממש ווי דער צורה פון דעם הייליגן יטב לב זי"ע", ודבריו עשתה רושם גדול ועוד באותו יום החליטו ראשי הקהילה לקבלו עליהם בכל משרת הרבנות וסעיפיה ושגרו אליו כתב הרבנות.

ואגב ראוי לציין שבהקדמת "עצי חיים" כתבו שם חתניו וז"ל: "ונאמר בזה תודה וברכה לאנשי עיר סיגוט עיר יקירא אשר קיבלו עליהם באהבה כאיש אחד בלב אחד את כבוד גיסינו הבן יקיר בחור כארזים חריף ובקי כש"ת מו"ה יקותיאל יהודה טייטלבוים שליט"א למלאות מקום אבותינו הקדושים זצלה"ה זכותם יגן עליהם ועל זרעם שיתברכו ממעון הברכות וישולם פעלם ומשכורתם שלימה עדי יבוא שילה וישוב שופטינו כבראשונה בב"א".

מטעם היותו צעיר לימים מינו גם בי"ד מיוחד שיעזרו להרב הצעיר להנהיג את העיר, וכראב"ד שימש הגה"צ ר' שלמה דוב הלוי העלער זצ"ל, וכחברי הבי"ד שימשו הגה"צ ר' מאיר דוד טאבאק זצ"ל, והגה"צ ר' יקותיאל יודא גראס זצ"ל אב"ד בערבשט שהי' מנכדי הייטב לב זי"ע והוא גם הנהיג את הישיבה.

אחרי השבעה אמר את ה"איינצוגס דרשה", אשר הפליא את כל שומעיו, ולימים כששאלוהו איך היה לו העוז והגבורה לשאת את דרשתו, סיפר שבלילה ההוא בכה מאוד ואמר שלא היה מורגל מעולם לומר דרשה ברבים, ובא אליו אביו בחלום הלילה ושאל לו למה הוא בוכה, ענה לו שהוא מפחד מהדרשה שהוא צריך לומר למחר, אמר לו אביו הק': "קינד מיינע האב נישט קיין מורא איך וועל דיר אויסלערנען ווי אזוי מען דארף צו זאגן", וסיים: "זייט דעמאלט'ס זאג איך און איך זאג, און איך שפיר נישט אז איך זאג", שלא היה לו אימתא דציבורא בשעת הדרשות.

עת דודי"ם – חתנא דבי נשיאה

בעת ההוא גם נתארס עם הרבנית הצדקנית מרת רחל בת דודו מרן רביה"ק זי"ע, ובאמת עוד בחיים חיותו של העצי חיים כבר נדברו בדבר קשר זה והעצ"ח שלח פעם את הרה"ח ר' בן ציון שו"ב מסטרימבא ז"ל לאורשיווא לרביה"ק זי"ע לעסוק בענין השידוך, וכמו כן בעת שהי' רביה"ק בסיגעט על יומא דהילולא של מרן הייט"ל בשנת תרפ"ה בעיר סיגעט, שלח אז העצי חיים אל רביה"ק את שני בניו ר' זלמן לייב ורבינו בעל ברך משה ז"ל לתהות על קנקנם, ואז החליטו ביניהם להשתדך, אבל מה' יצא הדבר שלא יצא הדבר מכח אל הפועל עד אחד פטירת העצ"ח, ובשעת הלוי' הכריז רביה"ק שר' זלמן לייב נעשה חתן אצלו עם בתו מרת רחל ע"ה, ומיד אחר הלוי' הלך לבית אחיו העצ"ח לאחל לגיסתו הרבנית ברכת מזל טוב ואמר לה: מזל טוב, מזל טוב, זלמן לייבעל'ע איז געוואָרן רב, רחל איז געוואָרן רעביצין".

ביום ד' פר' וישלח ט"ז כסלו שנת תר"צ התקיימה החתונה ברוב פאר והדר בעיר קראלי ששם כיהן אז מרן רביה"ק, על הזמנת החתונה כתב רביה"ק בזה"ל: הבחור החתן החשוב הרב הגדול המפורסם כקש"ת מו"ה יקותיאל יודא נ"י, אב"ד דק"ק סיגעט יע"א, ממלא מקום אביו כבוד אחי הגדול הרב הגאוה"ק מו"ה חיים צבי זללה"ה.

גם זקינו הגה"ק ר' שלום אליעזר האלבערשטאם מראצפערט זי"ע שלח הזמנות מיוחדות להזמין את הרבנים והאורחים להשתתף בשמחה גדולה זו, החתונה היתה גדולה במיוחד, גבולות המדינה הי' פתוחות ומכל קצוות המדינה תאו ואתכנשו חסידים ואנשי מעשה ועליהם רבנים גדולים ומפורסמים הגה"ק מנאסאד זצ"ל, הגה"צ מלאפאש זצ"ל, הגה"צ מטאשנאד זצ"ל, הגה"צ מנירבאטור זצ"ל, הגה"צ מסעקעלהיד זצ"ל, הגה"צ מטאשנאד זצ"ל, ועוד, וכל אחד הרגישו בשמחה זו כשמחתם, עד כדי כך שבכל מהלך הדרך על מסילות הברזל היו מרקדין ומטפחין ברינה ובצהלה, גם המחותן אבי הכלה מרן רביה"ק זי"ע הי' בחדוותא דרבה ותלה תקוות גדולות בזיווג זו באמרו כי סימנא מילתא הוא שהחתן נקרא ע"ש זקינו מרן הייטב לב והכלה נקרא ע"ש הרבנית הצדיקת מחברתו הטהורה של הייט"ל זי"ע.

מצד החתן הי' השושבינין זקינו מרן הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט, ובסידור קידושין כיבדו את הגה"צ ר' חיים מאיר יחיאל מריינשיוו זי"ע חתנו של הקדוויו"ט, ובשבע ברכות נתכבדו הגה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע, והרבנים הגדולים האורחים, פניו הק' של רביה"ק האירו משמחה של קדושה בחתונה זו, וביותר בשעה שרקד לפני הכלה בריקודי מצוה בלבת אש שראו כלם שעבודת הקודש עליו ברקידה זו ורקד זמן ארוך, וכל העם הנמצאים בעזרה מזמרין ורוקדין, ויניעו אמות הסיפים מקול מצהלות חתנים מחופתם, גם הגה"ק מנאסויד זי"ע הי' בשמחה עלאה, ובשעות לפנות בוקר רקד ריקודי מצוה עם הכלה זמן ארוך לערך חצי שעה בדביקות נפלאה, ואח"כ רקדו ביחד רביה"ק והגה"ק מנאסויד זי"ע זמן רב, אולם באמצע רקידת הרב מנאסויד נכבו פתאום המאורות ונעשה חושך ורבים נזדעזו מזה, כאילו שזה רמז על צרה שלא תבא, ואחר זמן כאשר נפטרה הכלה נזכרו החסידים ממאורע זה.

גם סעודות השבע ברכות עברו בגילה ורינה ורבנים מערי המדינה באו לחלוק כבוד לרביה"ק ולכבודו של החתן האב"ד סיגעט, לשבת שבע ברכות הגיעו עוד חסידים וסעודת ליל שב"ק ערכו כל הרבנים ששהו בקראלי לרגל השמחה את סעודתם בפני עצמם, וגם החתן ערך את שולחנו בקרב תלמידיו וחסידיו, ואח"כ נתאספו כולם לשולחנו הטהור של רביה"ק זי"ע.

אבר"ך כמשמעו וכמדרשו

אחרי החתונה נשאר ר' זלמן לייב סמוך על שולחן חותנו רביה"ק זי"ע בעיר קראלי, ובחודש אייר נסע בחזרה לעיר סיגעט לקבל עליו את עול הרבנות בפועל, ונערכה בעיר סיגעט קבלת פנים גדולה לכבודו וגם רביה"ק נסע אתו עמו לפאר את מסיבת הקבלת פנים, ור' זלמן לייב נשא אז דרשה נפלאה בביהכ"נ הגדול בעיר, מתקופה זו נשאר התשובה הידועה שכתב רביה"ק אל חתנו בענין הרכבת אילנות, וכותב לו: כבוד חתני יקירי הרב הגאון הצדיק... והיא לו נדפסה בשו"ת דברי יואל.

אבל לדאבונינו ולדאבון לב כל בית ישראל לא ארכו ימי השמחה, ובשנה שאחרי החתונה ביום ר"ח ניסן שנת תרצ"א לפ"ק נפטרה ל"ע הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה, והוטמנה בבית החיים בסיגעט באוהל של רבותינו הק' עצי התמרים זללה"ה.

בחודש אלול שנת תרצ"ג לפ"ק נשא ר' זלמן לייב בזיוו"ש את הרבנית הצדיקת מרת גיטל יהודית ע"ה בת דודו הגה"צ ר' משולם זושא יצחק האלבערשטאם זי"ל בן זקינו הרה"ק ר' שלום אליעזר האלבערשטאם מראצפערט זי"ע, הרבנית הצדקנית עמדה לימין בעלה הגדול ועזרה לו בניהול עניני העיר, ובפרט ידוע עזרתה בעת שהתחילו הצרות במדינת אונגארין ור' זלמן לייב עסק אז רבות בהצלת נפשות עמדה היא לימין בעלה בעזר וסיוע רב, בנם הראשון נולד להם רק אחרי עבור חמש שנים מהחתונה ויקרא שמו בישראל חיים צבי ע"ש אביו הק' העצי חיים זי"ע, ואחר עבור עוד שלש שנים נולדה להם בת ויקרא שמה בישראל רחל ע"ש אמה של הרבנית מרת רחל ע"ה.

ממשיך שלשלת הזהב

כשחזר לסיגעט או אז ראו את ר' זלמן לייב כהאיש הראוי לאותו איצטלא לישב על כסא הקודש שישבו עליו אבותיו הק', ידוע היתה העיר סיגעט כעיר מלאה חכמים וסופרים חסידים ואנ"ש מעשה וכמעשה אבותיו עשה בהנהגת הקהילה לשם ולתפארת ולתהילה.

כן עמד כחומה בצורה נגד הציונים והמתחדשים למיניהם שהתחילו להתפשט בימים ההם, (וכידוע מה שאמר רבינו בעל ברך משה ז"ל שמגודל הצער שהי' להעצ"ח מן הציונים נתקצרו ימיו) ונשאר ממנו מכתב נגד האגודה והיא מודפס בספר תיקון עולם ובתוך דבריו כותב וז"ל: נדרשתי לחוות דעי בענין החבורות החדשות מקרוב באו, הנה מאז ומקדם אין דעתי נוחה, והנני קורא תגר על כל המפלגות בכלל, ובכללם גם האגודה, ובכל פעם אשר עמדי לבשר צדק בקהל רב, שפתי לא אכלא מלקרוא בקול גדול באזהרה כפולה ומכופלת, אשר כל מי שיראת ה' נוגע בלבבו ישמור את עצמו מלהתחבר עם כל המפלגות בכלל, שמכל אחד מהמפלגות לא יצמח טובה לכלל ישראל.

גם מילא את מקום אביו באדמורו"ת, וחסידים ומעריצים לבית סיגעט המשיכו לבוא להתחמם לאורו ולהתברך מאתו ולהנות ממנו עצה ותושיה, ושמחה רבה שררה אצל בני העיר, ובין אלפי חסידי ומעריצי סיגעט כשעיניהם ראו איך שהרב הצעיר ממשיך את השלשלת הזהב של אבותיו לבית סיגעט.

כמו כן הזמינו אותו שיבוא לשבות בשבתים בין החסידים בערי אונגארין, ובכל מקום בואו תאו והתכנשו חסידים ומעריצים מכל הסביבה לשמוע קול תפלתו ולשמוע לקח מפיו, בשב"ק פר' וירא שנת תרח"ץ שבת את שבתו בעיר טעמעשוואר והאריך שם בדברי תורה בענין המצב הקשה שירד על עם ישראל, ושפך קיתונות של חיזוק ואמונה בביאת המשיח, בשב"ק פר' וישלח שבת בעיר זענטא והאריך שם בדברי תורה שלא להתדמות לגויי הארץ, (דברי תורה אלו הלא הם נדפסו בספר גדולת יהושע חלק ב') גם היה מדי שנה בשנה באחד משבתות השנה בעיר נירבאטור, גם בעיר סלאטפינא שבת פעם על שב"ק וערך את תפילותיו ושולחנותיו בביהמ"ד סיגעט שבעיר, גם היה פעם בעיר מונקאטש על שבת, וסיפר הרה"ח ר' אלכסנדר דייטש ז"ל שהיה גר בעיר ברעזנא, שפע"א בא ר' זלמן לייב לשבות בעיר הומנא, אשר היה סמוך לעיר ברעזנא, ונסע ר' סנדר עם עוד כמה בחורים להסתופף בצילו, וכשנתן לו ר' זלמן לייב שלום, שאל אותו האם אביו ר' אברהם הערש שהי' מחסידי סיגעט גם בא על שבת, ועל אף שלא ראה אותו מעולם ולא הכירו מקודם.

כך הכניס את ראשו ורובו בהנהגת הישיבה (שהיתה עד אז תחת השגחת ופיקוחו של הרב יקותיאל יודא גראס ז"ל אב"ד בערבעשט) והי' לו עין פקיחא על כל תלמיד על כל ענייניו, וסיפר אחד מחשובי תלמידיו מחשובי אנ"ש פה ב"ב, שעוד חרות בלבו מה שאמר פע"א בפתיחה להתחלת הזמן בזה"ל: "איך וויס יעדער איינער ווי ער פירט זיך, איך דערקען אויפן פנים הכרת פנים ענתה בו", פחד נפל על הבחורים כשאמר זאת, ועוד סיפר הנ"ל שמפעם לפעם ערך ביקור פתע בתוך אכסניות של הבחורים ובדק בחורין ובסדקין תחת המטות ובתוך הארונות, אם ח"ו ח"ו נמצא שם ספרים חיצונים שמאוד הי' פרוץ בימים ההם, גם הקפיד שהבחורים ילכו עם "חסיד'ישע אויסקוק" עם פאות ארוכות, ופעם מן החלון בחור אחד שהולך עם הפאות תחת האזנים, ולמחרתו כשפגש אותו העיר לו על זה.

בימיו למדו בישיבה כמאה וחמישים בחורים והסדר הי' ללמוד בכל שבוע שלשה דפי גפ"ת בעיון עם הראשונים והאחרונים, גם היה סדר לימודג בשו"ע או"ח ויו"ד וחומש עם פרש"י, מישיבתו זה יצאו תלמידים הגונים בעלי הוראה ומרביצי תורה, וכמו שכותב הוא בעצמו במכתב בשנת תרצ"ב בזה"ל: "הן נודע בשערים שם ישיבתינו הרמה לשם ולתפארת, אשר יסודתה בהררי קודש מאדו"ז הרב הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע, ומני אז ינהרו אליו תלמידים הגונים שנה בשנה ללמוד בישיבתינו הרמה, אשר הוא כעת תחת משמרתי והשגחתי, וכבר יצאו מפה ישיבתינו בעלי הוראה רבנים ודיינים, וכעת לומדים בישיבה מאה וחמישים תלמידים הגונים השוקדים והוגים בתורת ה", עכל"ק.

מסר נפשו עבור כלל ישראל

משך שמונה עשרה שנים ישב ר' זלמן לייב על כסא מלכותו בעיר סיגעט, אך את מנהיגתו הרמה נראתה בימי המלחמה אשר מעל שמי יהדות אירופה נראו עננים שחורים וכבדים, וגם ביים קשים אלו הנהיג את ישיבתו הרמה ואף שהדבר הי' כרוך במסירות נפש ולא היה מגיע אוכל כראוי לפיהם של תלמידי הישיבה הכניס רבם ומאורם באותן ימים קשים השגות של מסירות נפש בתלמידיו הנאמנים ולמדו מתוך העוני והדחק.

אז באותן הימים הי' הרב יהודים שגורשו לארץ אוקריינא ועלה בידם לברוח משם חזרה לאונגארין, כמובן שיהודים אלו היו

באונגארין ללא רשיון ואסור ה' להם להיות שם, כמובן שהיו צריכים להחבא ולהיות בסתר, כי אחרת היו תופסים אותם ושמו אותם במאסר, מיום ליום גבר מספר הפליטים האומללים וכמה פעמים הוכרחו להחליף את מקום מחבואם כי היו הרבה מלשינים ומוסרים שרצו בכל עבר ופינה, וחייהם היו תלויים להם מנגד, ופחדו יומם ולילה ולא מצאו מנוח לכף רגלם.

בחצרו של ר' זלמן לייב היה רפת ובית מתבן ועצים שהיה פתוח תמיד, והרבה מפליטים הנודדים מצאו מקום מחסה בדיר העצים של החצר ההוא, הפליטים האומללים ישבו שם על ערימת קש ותבן והתעכבו שם עד שפנו משם למקום אחר ומקומם מילאו פליטים אחרים, ככה נמשך הדבר זמן רב ואע"פ שהדבר היה כרוך בסכנת נפשות גדולה מסר ר' זלמן לייב את נפשו עבור כלל ישראל, ולא השגיח על הכנה ונתן מקום מחסה להפליטים.

באחד הימים תפסו השוטרים כמה עוברי אורח פליטים אשר הסתובבו בעיר סיגעט, והתחילו לחקור אותם בעינויים קשים ומרים, עד שכמה מהם הודו שהם מוחבאים בחצר של ר' זלמן לייב, תיכף ומיד באו ופרצו לבית הרב מחנה גדולה של חיילים, רבי זלמן לייב הצליח להחבא ולהחמק מידם, אך אחרי כמה תחבולות הצליחו אנשי השלטון הרשע לתפוס את ר' זלמן לייב והושיבוהו במאסר.

בתחילה לא ידעו לאן הובלוהו, אבל אח"כ הצליחו כמה עסקנים גדולים להוודע שהוליכוהו בבית המאסר הנורא ב"הידאש נעמעטי", עסקנים חרוצים התחילו לעשות פעולות לשחרר את הצדיק מידי הרשעים, אבל לא עלה בידם, אז נכנס רביה"ק זי"ע בעובי הקורה וטיכס עצות איך להציל את בן אחיו הצדיק משביו, רביה"ק ציוה לפנות להרב שמואל זאנויל כהנא פראנקיל ראש לשכת הארטאדקסים, והוא יעץ לפנות אל הד"ר פערעני, הד"ר פערעני היה מושל בעיר ומחזו סיגעט עוד בימי העצ"ח, ועכשיו כבר היה איש זקן וכבר לא היה לו דעה בעניני המלוכה, בפרט בשעת המלחמה שהרשעות גבר בכל המדינה והחסידי אומות העולם היו יראים מלהביע את דעתם.

רביה"ק החליט אז לשלוח את בתו הרבנית הצדקנית מסעמיהאלי ע"ה להשתדל אצל ד"ר פערעני שידבר עם המיניסטער ד"ר קאזמא שהיה שונא יהודים והבית מאסר ב"הידאש נעמטי" היה תחת פיקודו, לא קל היתה המשימה הזאת, אבל הרבנית עשתה כמצות אביה הק' והלכה לד"ר פערעני ואמרה לו שבנו של העצ"ח אשר הד"ר פערעני עוד זכר אותו הושב במאסר ומאשימים אותו באשמת ריגול נגד המדינה, והיא ביקשה בתחנונים שהוא יתערב לטובתו וינצל את קשריו לשחררו, הד"ר פערעני נרגש מאוד מדבריה ואמר כי אין שום ספק אצלו שהאשמות הם משקר יסודם, ואכן קרא ע"י הטעלעפאן את ד"ר קאזמא ואמר לו כי הוא מכיר מקרוב את משפחת טייטלבוים, והוא יודע שהם אנשים צדיקים וישרים, וחלילה להעלות על הדעת שהם יעשו פעולות נגד המדינה, ולבסוף אמר שיוציאוהו מהמאסר והוא מקבל עליו את האחריות שהוא יעמוד לדין, ואכן דבריו עשתה פירות והד"ר קאזמא נתן צו לשחררו, אמנם אח"כ נערך נגדו משפט קשה ונקנס בקנס של כמה מאות פענגא, העסקנים אספו את הסכום הדרוש ופדו אותו מידי הרשעים, אולם כעבור זמן קצר שוב הלשינו עליו ור' זלמן לייב הצליח להימלט על נפשו וברח דרך גנות ופרדסים יחד עם משמשו ר' נחום הערש ע"ה והגיע עד לסעליש והסתתר עצמו בבית אחד מחסידיו ר' יעקב בערקאוויטש, הרשעים שלחו להודיע למעריציו שהם מוכנים לשחררו בעד בצע כסף ובלבד שיצא ממחבואו, הוא נתן אימון לדברי "המשתדלים" שבאו עליו בערמה, והנה אך יצא יצא, תפסו אותו השוטרים הרשעים שארבו לו, והובילוהו להגעטא, שם אלצוהו לעבוד עבודת הפרך לחטוב עצים ושאר עבודות בזויות, ואף גזזו את זקנו והתעללו בו, ורק כעבור כמה חדשים אחרי שהשתדלו עבורו ופדו אותו בסכום כסף גדול שחרורוהו משם, הוא חזר לסעליש ובשובו לשם לא יצא מפתח ביתו מחמת הבושה שניטל ממנו פאר זקנו.

לפני שובו לסיגעט דרש דרשתו האחרונה לפני קהל של אלפי יהודים, ועורר את העם להיות מוכן לקדש שם שמים ולמסור את נפשם בעד קדושת שמו ית', דבריו השאירו רושם עז על אלפי שומעיו, כעבור ימים אחדים חזר לסיגעט, נטל לידו את עניני הרבנות, והכין את בני קהילתו לקראת הבאות, ביום אחד נפרצו החיילים באמצע השיעור כשלמד על תלמידיו, וביקשו את הניירות של כולם, ונתגלו על כשלושים איש שהם פליטים ואסורים להמצא שם, ואז לקחו אותם למאסר ובראשם רבם ר' זלמן לייב, וסבל שם צרות רבות והעבירו אותו מתפיסה לתפיסה וקיבל מכות אכזריות, וכשיצא מהתפיסה כבר כבשו הדייטשן ימ"ש את אונגארין והוא תיכף נכנס אל הגעטא.

על קידוש השם

בחודש אייר שנת תש"ה הובלו כל העיר סיגעט לאוישוויץ ובראשם רבם הנערץ והנקדש, וביום המר והנמהר כ"ה אייר לקחו את ר' זלמן לייב יחד עם ידידו הגאון ר' שלמה הלוי העלער ראב"ד סיגעט למחנה הארורה באושוויץ, וכשהרשע ד"ר מענגעלא ימ"ש הצביע בידו הטמאה להגאון ר' שלמה שילך לצד שמאל צד המיתה אז הלך ר' זלמן לייב אתו אע"פ שלא שלחו עדיין לאותו צד, וכששאל לו למה הוא עובר לצד זה, ענה שעם האיש שהי' דבוק בחיים חיותו רוצה להיות גם לאחר מיתתו, הנאהבים ונעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, ובזה נסתיימה תקופה הארוכה הנהדרת שבו שימשו ברבנות ק"ק סיגעט רבות"ק עצי התמרים קרוב למאה שנים, ה' יקום לעינינו נקמת דמו השפוך.

כ"ה אייר

הגה"ק רבי יעקב לארבערבוים זי"ע

בעמח"ס "חוות דעת" "נתיבות המשפט"

ואלה תולדות יעקב

נולד בערך שנת תק"ל ואולי עוד לפני זה, לאביו ר' יעקב משה רבה של זבורוב, מגדולי היחס, נכדו של הגאון רבי נתן אשכנזי זצ"ל מחכמי ה"קלויז" בבראד בנו של הגאון בעל ה"חכם צבי" זצ"ל, ולאמו בת הגאון הנגיד הנודע בצדקתו רבי אליקים גץ מלוברטוב ז"ל, ויקרא שמו בישראל יעקב, על הקראו בשם אביו יש כמה גירסאות, אחת שנולד בשנת פטירתו של אביו ונקרא על

שמו, השנית שאביו ר' יעקב משה נחלה, וראה ברוח קדשו כי יוסיפו לו שנות חיים בזכות בנו יעקב שעתיד להאיר עיני ישראל בתורתו, ומשום כך הוסיף לשמו שם בנו, ויש אגדה המספרת שבשעת בריתו של ה"חוות דעת" הי' ר' יעקב אז אחוז במחשבותיו באיזה סוגיא עמוקה ובשעה שהמברך אמר ויקרא שמו בישראל... הטה אזנו לר' יעקב אבי הבן כנהוג, התעורר ממחשבותיו וחשב ששואלים אותו של שמו, ענה יעקב, והמברך ענה אחריו יעקב..., אביו נפטר בשנת תק"ל והוא נשאר יתום, ונלקח אל בית הגאון ר' יוסף תאומים זצ"ל חתן דודו הגאון ר' צבי אשכנזי זצ"ל, ושם נתגדל על ברכי יוסף, הי' מתמיד גדול עד מאד והקדיש כל עיתותיו לה' בלימוד תורתו, וכך שאב ואסף לתוכו ש"ס ופוסקים עד שנעשה בקי מופלא וגאון גדול עד מאד.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו נשא את בת הגביר הג"ד הערצל מסטאניסלאב ז"ל, ועבר שם לגור, ולא רצה לעשות את התורה קרדום לחפור בה, רק להנות מיגיע כפו, והתחיל לעסוק במסחר היין, ומדי פעם הי' עוזב את עסקו בידי אשתו והי' נוסע לעיר טיסמעניץ הסמוכה ליצוק מים על רבה דשם ה"ה הגה"ק ר' משולם איגרא זצ"ל, שהחזיק ישיבה שלמדו באותו זמן גדולי עולם, ונעשה מגדולי תלמידיו, והוא הי' ממושכי שבט ספר של חידושי דאורייתא של רבו, באותו זמן עת ישיבתו בסטאניסלאב התחיל לכתוב את חיבורו "חוות דעת" על ה"יורה דעה".

על כס הרבנות

לאחר ימים הפסיד את ממונו, כי בגלל אהבת תורתו לא הי' יכול לעסוק במסחר כראוי, נתן בהלוואה לסוחר יין אחד שהלה יסחור עם כספו, ויתן לו מרווחיו, לימים ראה הסוחר כי מסחרו יורד לטמיון לא רצה להפסיד את ה"חוות דעת", אמר לו שלא רוצה שיתן מעותיו על קרן הצבי והחזיר לו את כספו, ולאחר זמן הפסיד הסוחר את כל כספו כפי שראה מתחילה, ולא הי' לו לשלם את חובותיו שלוה מן אנשים, כשמוע ה"חוות דעת" את הדברים, אמר למה יגרע לווים אחרים בגללו, שרק הוא קיבל את כספו ולא שאר לווים, לקח את כספו ונתנו להסוחר שיחלק בשווה לכל הלווים, ולא נשאר לו רק מעט כסף, אז נאלץ לקבל על כורחו משרת רבנות בעיירה מאנסטשיץ, אחרי שרבו ר' משולם איגרא העניק לו "יורה יורה ידין ידין", ומשם קבלוהו לרב בעיר קאליש, את רוב ספריו כתב בשנות שבתו בקאליש, וכך עסק בהרבצת תורה וחיבור ספריו עד שנאלץ לעזוב את העיר, כי בין פרנסי קאליש היו כמה גוברין יהודאין שזכו לתורה וגדולה במקום אחד, אשר קשה הי' עליהם לקבל מרותו של רב עיר ועל כל פסקי הרב התווכחו בהלכה, ומן השמים סייעוהו וממש באותם הימים קבלוהו לרב בעיר הגדולה "ליסא" שעל שמה נקרא כל הימים, הי' זה על פי צוואתו של הגה"ק רבי טעבעלי מליסא אשר צוה לפני פטירתו כי יקבלו לרב העיר או את ר' יעקב מסטאניסלוב תלמידו של הגאון רבי משולם איגרא מטיסמניץ – ממנו ראה כמה תשובות גאוניות בהלכה, אך אינו מכירו, או את מחברו של הספר הגאוני "חוות דעת" שהוא רב באחת העיירות בגאליציא, וגם אותו אינו מכיר (הספר "חוות דעת" הופיע בפעם הראשונה בעילם שם המחבר), אחרי פטירתו רצו לקיים את צוואת רבם, אחד חקירות ודרישות נתברר להם כי בעל התשובות ומחבר "חוות דעת" אחד הוא, והכתירוהו לרבם, בבואו לשם יסד לו בית מדרש מיוחד ללימוד "שולחן ערוך" והתמסר להרבצת ולהדפסת ספריו, וזרמו לבית מדרשו תלמידים רבים, והרבה מגדולי הדור הבאים הן גדולי החסידים והן גדולי המתנגדים לדרך החסידות נמנו על תלמידיו,

כשהתחילה הריפורמא להתפשט והגיעה גם לעיר ליסא נלחם כנגדה בחירוף נפש יחד עם כל גדולי הדור ביניהם הגאונים רבי עקיבא אייגר והגאון בעל ה"חתם סופר", זי"ע, אך הריפורמא התפשט מאד וגם הצליחו להקים קהילה משלהם בליסא, חשש שזה תשפיע חלילה על נכדיו הרבים הצעירים שהיו סמוכים על שולחנו, החליט לעזוב את ליסא, ויהי' כשמעם בני העיר כי רבם עוזב אותם, עלו אליו לחקור למה עוזב אותם, וגם הי' ביניהם אחד ממשכילי הריפורמא, ושאל למה עוזב אותנו הרבי, ענה לו, שזו שאלה ראשונה שאתה שואל אותי מאז שאני מרא דאתרא..., בשנת תקפ"ג עזב את ליסא וחזר לקאליש, עתה עם חזירתו ידעו גם בני קאליש איך לנהוג בו כבוד, ובפרט שבא עם ממון רב שחסך מכמה עסקים מוצלחים שעשה בליסא, ולא הי' זקוק יותר לחסדי עשירי קאליש, אולם לא ארכו לו שם הימים רק ארבעה שנים אחרי שהגיע לשם הלשין עליו אחד מתקיפי העיר ששנה ופירש, וה"חוות דעת" החרימו, הלך הלה והלשין עליו לפני המלכות כי הדפיס אחד מספריו בלי רשיון הצענזור, והי' צפוי לישב בבית האסורים, ברח מן העיר בדעת לעלות להתיישב בארץ ישראל, אך בדרכו התעכב ב"סטרי" (כרך בגאליציא) בה שימש אז כרב העיר הגאון רבי ענזיל צאזמיר זצ"ל תלמידו המובהק של הגאון בעל ה"קצות החושן" זצ"ל שהי' גדול בתורה, וגם ידע לדבר בכמה שפות והי' מקורב למלכות, ופעל לבטל מעליו העלילה, ובידעו את אהבתו והערכתו של רבו בעל הקצוה"ח לגאון זה, מסר לו את הרבנות, ואכן שימש שם עד ליום פטירתו, והרבה מנכדיו ובני משפחתו הגיעו לסטרי והתיישבו בעיר זו.

שר התורה

שמעו יצא לכל קצווי תבל לגאון עצום וחריף ובקי שאין כמוהו בעל שכל הישר וסברא נכונה, ועמד במשא ומתן של תורה עם גדולי וגאוני הדור שהעריכו והעריצו אותו עד מאד, הגאון הגדול על ה"ברוך טעם" זצ"ל הי' לו חיבור על הלכות נדה ורצה להדפיסו, בתוך כך ראה שלפי דעתו טעה ה"חוות דעת" בדין א', אמר, כיוון ש"שר התורה" הי' יכול לטעות בדבר זה, בוודאי שגם אני טעיתי, ולקח החיבור ושרף אותו (חמדה גנוזה), הי' אחד מגדולי המשיבים בדורו, כמו שאנו רואים בשו"ת של גאוני דור ההיא, אלא שהרבה מתשובותיו נאבדו, גאון הדור רבי עקיבא אייגר זצ"ל עמד עמו בקשרים אמיצים ביותר ששתי הקהילות ליסא ופוזא (מקום כהונתו של רע"א) היו סמוכות זו לזו והיו להן הרבה ענינים משותפים, ובגלל קרבות המקום היו שני הגאונים מבקרים איש אצל רעהו לעתים מזומנות ועוזרים אחד להשני, והרבה שו"ת של שני הגאונים הללו נאספו ונדפסו בקבץ תשובות רע"א, מתוך השו"ת שהחליפו אפשר לראות את רגש החבה והאהבה שרכשו איש לרעהו, בשעת הצורך כתב פ"א וז"ל: ... ואך לגודל נחיצות ודחיקות הענין השבתי להם אני איני יודע צד היתר ואך אדרוש במופלא ממני לכתוב להגאבד"ק ליסא ההיתר

בשמו, בזה נחו דעתם... ואולם אם רצונו דמר להתיר חלילה לי להיות מתנגד, ואף אם לא יכתוב לי טעמו ונימוקו ויגזור אומר שהוא היתר לא אפקפק בזה ואפרסם כן בשם מעלת כבוד תורתו..., פ"א כתב רע"א אל חתנו ה"ה הגאון בעל החתם סופר זי"ע ...ואשר מתפלא חתני הגאון נ"י שלא כתבתי בנידון ויכוחו עם הגאב"ד ליסא נ"י, יאמין לי שאין ידוע לי כלל מענין זה ואני שידעתי בנפשי שאיני כדאי לשום ראשי בין האריות האלו לא שמתי בדברים ההם..., ולא הי' כמעט מו"מ של הלכה לא רק בגלילות פוזנא אלא גם מחוצה לה שלא פנו אל שני הגאונים הללו ואיש משניהם לא רצה לפסוק בלעדי, וכשלישי היו מזמנים עימהם את הגאון הגדול בעל "חמדת שלמה" זצ"ל אב"ד ווארשא, שידידות גדולה שררה בין שלשתם, ואפשר לומר ששום פסק הלכה למעשה ושום דין מהחמורים ביותר, כמו דיני עגונות, לא נפסקו בפולין בימים ההם מבלי שהובאו לפני שלשת הגדולים הללו, גם הגאון בעל ה"קצות החושן" עם כי הי' קשיש ממנו נהג עמו בחיבה יתירה, ועמד עמו במשא ומתן של הלכה, וביקרו כמה פעמים אחד את השני, וגם לאחר שה"חוות דעת" השיג עליו רבות בספרו נתיבה"מ לא נפגמה ידידותם כחוט השערה, אדרבה ה"קצות" שביקש את האמת לאמיתה של תורה לא נרתע מלחבר חיבור תשובה וסתירה להשגותיו בקונטרס המיוחד "משובב נתיבה"מ", ועוד הקדים בפתיחת הקונטרס להלל ולשבח את יריבו, וכן מגלה את רחשי לבו: "ורב גיל מלאתי עוד, אחרי רואי כי אחד מאנשי שם ומעלה, גדול בתורה כאחד מגאוני זמנינו, שקד על ספרי, אזן וחקר באמריו ושם כל מעייניו בו, הוא ידידי ומכירי הרב הגאון בעל מחבר ספר נתיבה"מ... ותקטן עוד זאת בעיניו עד כי שם אל לבו לצרף דברי במצרף הבחינה, להגות ממנו כל סיג ודופי (כפי דעתו) ולירות בחיצי השגותיו על כל אשר לא נכון בעיניו", גם המעיין בגוף הקונטרס ימצא שכל תשובותיו של ה"קצות" ניתנו כדברי חכמים בנחת נשמעים.

תורת הנסתר

אם כי בצוואתו (בסעיף ט) מזהירם שלא יעסקו בחכמת הקבלה קודם שימלאו כרסם בש"ס ופוסקים, גם בתפילה מזהירם לנהוג לפי השלחן ערוך ולכוון פירוש המילות "ובכוונת הסודות עפ"י חכמת הקבלה צריך שמירה ואזהרה יתירה לבל יבא לידי קיצוץ בנטיעות, ואין לסמוך על לימוד חכמה זאת בזמן הזה משום אדם ובפרט מאותן שלא מלאו כריסם בש"ס ופוסקים ומתפארים בחכמה זו..., ולא שמענו מי שהי' מכיר חכמה זו לאמיתה רק אותן שהיו חריפים טובא כגון הרמב"ן והר"י ודומיהן זצ"ל..., אבל הוא עצמו הי' בקי גדול בזוהר ובספרי האריז"ל, ומצטט הרבה פעמים מהם בספרו "נחלת יעקב" על התורה, ונפגש כמה פעמים עם הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע והיו מחליפים בניהם דברי תורה בנגלה וגם בנסתר, מסופר, שפ"א עבר הרה"ק מזידיטשוב את העיר סטרי, וערך ה"חוות דעת" סעודה לכבודו של הצדיק ובני לוויתו, בשעת הסעודה דרש רצ"ה דרוש בעניני הלכה בנגלה, ואחריו דרש ה"חוות דעת" בנסתר בזוהר ובספרי האריז"ל, הנאספים קהל החסידים חזו אשר לא דמו, וכן תמהו כי לא ראי זה כראי זה, אמר ה"חוות דעת": חז"ל אומרים בסוף מסכת סוטה 'אין אליהו בא אלא לעשות שלום בעולם', היינו פירושו כי יש מחלוקת המתנגדים והחסידים, המתנגדים אומרים שצדיקים אין להם חלק בתורה "גוטע יודן קענין נישט לערנען", החסידים אומרים כי גדולי התורה אין להם עסק בנסתרות, אבל כשיבוא אליהו יודע לעיני כל 'שלום רב לאוהבי תורתו' הצדיקים יש להם יד בתורה ה', וגם הרבנים גדולי התורה יש להם חלק בחכמת הנסתר, הרבי ר' בונם מפאשיסחא זי"ע אמר פ"א לחסידו הרה"ק ר' אלעזר הכהן, חתנו של ה"חוות דעת" "דע לך שחותנך הרב מליסא הגיע לחלק הסוד שבהלכה מתוך שיגע לכוין אל האמת, ונתקיים בו מאמרם של חכמי משנה "יגעתי ומצאתי – תאמין".

ענוותנותו

שמו הטוב הי' הולך למרחוק ובכל עיר או עיירה אשר בא לשם היו עורכים לו קבלת פנים בהמון עם, אבל לעולם ברח מפירסום ומן כבוד, וענוותנותו הי' לשם, הרבה סיפורים – המאירים את אישיותו כצדיק וכפועל ישועות – יסופר, ומהסיפורים רואים שנפשו סלדה מפירסום, הוא לא רצה שיחזיקו אותו לצדיק, כדי שלא יבואו אליו אנשים רבים עם בקשות לפעול ישועות ויבטלוהו מתורתו, ובכל מקום זר הי' מעלים את שמו, מסופר שפ"א נזדמן לעבור בעיר סאכטשוב, ומכיון שלא רצה שאנשי העיר יחלקו לו כבוד, ירד מן העגלה כמה תחומי שבת לפני כניסתו לעיר והלך ברגל, בדרך פגשו בו המוני עם אשר באו מן העיר לקראתו, כי ידעו שהגאון מליסא עומד לבא העירה, האנשים לא הכירוהו וחשבוהו לסתם עובר אורח, ושאלוהו אם לא ראה עגלה עם הרב מליסא, השיב להם כי אמנם כן ראה העגלה..., האנשים המשיכו ללכת והוא בא העירה, ובחנות ראשונה רצה לקנות "טאבאק" לעשן מקטרתו, אולם האשה בעלת החנות עמדה לסגור החנות באמרה שהיא ממהרת לקראת הרב מליסא ואין לה פנאי, והוא המשיך ועבר את העיר כולה, ובהגיעו לקצה העיר השני נכנס לחנות לקנות, בעל החנות הכירוהו כי הי' לפנים מתלמידיו, ורץ להודיע בעיר, אבל ביני לביני חמק ויצא את העיר כשכל אנשי העיר רצים אחריו, פ"א נזדמן לו ללון בכפר אחד וכדרכו העלים את שמו, והבעה"ב גם כבדוהו כדרכו של כל איש, וה"חוות דעת" עסק עבודתו כמעט כל הלילה כדרכו כל לילה בתורה ועריכת תיקון חצות וכדו', הבעה"ב לא ידע מי הוא אבל שמע כי הלילה עסק בעבודת ה', הבין שהוא איש המורם, הפיל לפניו תחנוניו כי יושיע את בנו החולה, ענה לו, שאינו צדיק אלא בזכות כמה דפים גמ' שלמד בלילה מברך את החולה ברכת הדיוט שיתרפא, ונסע לדרכו, והנה להחולה הוטב וכעבור כמה ימים נרפא וקם מחליו, אז חקר ודרש הבעה"ב והכיר מי הי' אורחו, בלילה ההוא בא לליסא, לפייס את הגאון על אשר לא כבדו כראוי, השיב לו הגאון הן כבדתני יותר משאני ראוי לכך 'קטנתי מכל החסדים', וצדקותו עשתה לה כנפים ואשה אחת באה אליו בבכי כי בנה חולה מאד ברגלו, יעצה לרחוץ את הרגל באיזה עלי מרפא, היא כן עשתה, ואכן נרפא הרגל, אז באה האשה להודות לו, אולם הצדיק בקש ממנה ואף השביע אותה לבל תספר את הדבר לשום איש שבל יפורסם שהוא בעל מופת ויבטלוהו מתורתו.

חכמתו

פקוחותו, חריפותו וחידודי לשונו היו לשיחות בעולם היהודי

ונמסרו מפה לפה, מסופר שפ"א כשהי' בדרך באחת מנסיעותיו הרבות בקשר עם הדפסת ספריו עמד לפוש באחד הפונדקאות, הי' זה ביום חורף קר, והנה הגיע לשם השוחט מהעיירה הסמוכה לשחוט בהמה אצל בעל הפונדק, ובדי לחמם גופו מעט הגיש בעל הפונדק לשוחט כוס חלב חם, אבל הלה ביקש דווקא כוס י"ש, ולאחר שהריח לתוכו את הכוס הראשון ביקש עוד ועוד, לבסוף קם ולקח את סכין השחיטה ויצא לשחוט את הבהמה, אז אז ניגש אליו ה"חוות דעת" ואמר לו: כתוב ב"חד גדיא" 'ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דשחט לתורא', ולכאורה מה חטא השוחט דשחט לתורא, הלא סוף בהמה לשחיטה, אלא חטאו הוא ששחט לאחר ארבע כוסות..., כשמע השוחט את הדברים האלה, הבין לכוונתו של ה"חוות דעת", והתחרט על מעשהו וקיבל עליו תשובה להיות מכאן ולהבא זהיר במעשיו.

בקהל חסידים

אם כי לא נמנה על כת החסידות וכמו שכותב בצוואתו "ולא תשמעו לאותם האומרים כי מהראוי להיות כל ימיו בשמחה", לא הי' מתנגד קיצוני ולא נהל מלחמה בחסידות, ועובדא שלקח לו לחתן חסיד מובהק ה"ה חתנו הגאון ר' אלעזר הכהן אב"ד פאלטאסק, פלאצק וסאכטשוב, בראשונה נסע עם אביו אל הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, אחרי כן נעשה מחסידיו של הרבי ר' בונם, ולאחר מכן מחשובי חסידי קאצק, גם חתן חתנו זה הי' הגאון ר' דוד דוב מייזליש בעל תשובות הרד"ד, שה"חוות דעת" בחר בו בשביל נכדתו הי' מחסידי קאצק, והי' לו תלמידים גדולי חסידים, וגדולי ומאורי החסידות הי' משבחים ומקלסין והעריכו אותו מאד, גם ביקר לפעמים אצלם, וגם הם ביקרו אצלו, כמו הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, כבר הבאנו לעיל שנפגש כמה פעמים עם הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע והיו מחליפים ביניהם בדברי תורה בנגלה ובנסתר, מסופר כאשר נסע הרבי ר' בונם מפארשיסחא לקארלסבאד, עבר דרך העיר פוזנא ונפגש שם עם הגאון ר' עקיבא אייגר זי"ע, בשיחתם אמר הרבי ר' בונם: אמת, שחצי מדינת פריים מתקיים בזכות כבוד מעלתו, אבל טוב ומוטב הי' אילו כבוד מעלתו מתבודד בד' אמותיו כמנהג "רבי" והי' יכול אז לפעול יותר לטובת הסרים למשמעתו, בדרכו חזרה, סר הרבי ר' בונם אל ליסא ונפגש עם ה"חוות דעת", כאשר נפרד ממנו שאלהו תלמידו וחסידו ר' זושא מפלאצק שליווהו במסעו מפני מה לא אמר רבינו גם לרב מליסא כדברים שאמר לרע"א, השיבו הר"ב: "הרב מליסא הוא עצמו גמ' סנהדרין, על כן יראתי לחוות לו דעה", גם הרה"ק מקאצק זי"ע מדי דברו על הרב מליסא הי' מכנהו "דער זיסער למדן", והי' אומר עליו "כמו שפוסק הרב מליסא כאן, כן פוסקים בעולם העליון".

ובא השמש

ביום כ"ה אייר תקצ"ב עלתה נשמתו השמימה והוטמן שם בעיר "סטרי" סמוך לרעו בעל הקצוה"ח זי"ע. וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו – ע"פ צוואתו שלא יכתבו לא רב ולא גאון כי אולי חטאתי במה שקבלתי עלי להיות רב...רק שמי ושמות הספרים שחברתי...(סעיף כז): "כתר תורה, יום וואו עש"ק כ"ה אייר תקצ"ב לפ"ק, יעלה לזכרון יללת זעקת שבר עד דור אחרון, כי יבוא קינה ונהי נשא אל לבבנו במר תילל נפשנו מאין הפוגות, כי נלקח מאתנו מורנו ורבנו יעקב בעהמח"ס "חוות דעת", "מקור חיים", "נתיבות המשפט", "תורת גיטין", "בית יעקב", "נחלת יעקב אמת ליעקב" סדור "דרך החיים", "קהילות יעקב" ושאר חבורים אשר הם עוד בכתובים, בן הגאון מוהה"ר יעקב משה זלה"ה, מעברה השני של המצבה חרות: הקבר הלז יהי' פנוי מכל צד אמה בת ששה טפחים, כי כן צוה בעהמה"ס "חוות דעת" הנטמן פה".

כ"ה אייר

הגה"ק רבי משה חיים לוצאטו זי"ע
בעל מח"ס "מסילת ישרים" ועוד

מתולדותיו

נולד בשנת תס"ז בעיר פאדאווא שבאיטליא לאביו ר' יעקב שהי' סוחר ועשיר והי' ממכובדי העיר, כבר בעודו נער התגלה כילד פלאים, וכל לימודיו שלמדו אתו הצטיין מאד, ולא רק לימודי קודש, אלא גם למודי חול אשר הי' המנהג בימים ההם באיטליא ללמוד עם הבנים עלה על חביריו, ובגלל זה הי' גם איש מלומד וידע הרבה שפות, בעודנו נער מצא עניין רב בשירה ובמליצה, ובהיותו בן שבע עשרה חיבר את ספרו הראשון "לשון לימודים" על תורת השירה והמליצה, בהסכמת הגאון המקובל רבי דוד פינצי זצ"ל אב"ד מנטובה חותנו של הרמח"ל לעתיד, בהיותו צעיר לימים פרש עצמו מחיי עולם הזה וישב בהתבודדות גמורה על התורה ועבודה.

ללמוד וללמד

עיקר תורתו למד אצל הג"מ רבי ישעיהו באסאן זצ"ל בעל שו"ת "לחמי תודה", מגדולי חכמי ישראל שבאיטליא בימים ההם, ממנו למד תורת הנגלה וגם ינק ממנו תורת הנסתר, ותודה לכשרנותיו הנפלאים עלה מעלות רמות בתורה, בחסידות ופרישות, בעיקר נתקבלה מאד על דעתו את תורה הקבלה וכבר בעודו צעיר לימים התעמק בחכמת הקבלה והכניס את עצמו בכל כוחו בחכמה זו, עד שבעודו רק בן י"ד שנה כבר הי' בקי בכתבי האריז"ל בע"פ, וגם חיבר אז ספרים ע"פ נסתר, ונתפרסם בצדקתו וקדושתו בחכמתו ובדעתו, ויצא שמו בכל הארץ בתור גאון וצדיק, חסיד ומקובל ומיחידי סגולה בדורו, בשנת תפ"ה עזב רבו מהר"י באסאן את עיר פאדווא ועבר לעיר ריגיו ומשא הישיבה הוטל על בחיר התלמידים ה"ה הרמח"ל, והוא רק בן י"ח שנה, וכל גדולי תלמידי רבו נכנעו לפניו, והתקבצו אליו בחורי חמד רבים להסתופף בצלו ורבים החזיר ע"י למוטב, ואז החלה רוח ה' לפעמו ובחודש סיון בהיותו בן עשרים שנה התגלה אליו מגיד מן השמים לגלות לו רזין טמירין ומאז התגלה אליו תמיד וגלה לו רזין דאורייתא, וגם זכה לשאר גילויים של מלאכי עליון נשמות של צדיקים וכדו', ובגלל הגלויים יסד חבורה מיוחדת בישיבתו בשם "מבקשי השם" שבה התקבצו תלמידיו המופלגים שלמדם חכמת הנגלה ובעיקר חכמת הנסתר, וסידר להם תקנות נפלאות לעסוק

בתורה, בקדושה ובטהרה, ובגלל החבורה הזאת יצא עליו הקצף של גדולי ישראל ובראשם הלוחם הגדול נגד כת שבתי צבי ימ״ש ה״ה רבי משה חגיז זי״ע, על שעוסק בגיל צעיר כזאת ועוד לפני חתונתו בחכמת הקבלה, אבל מצד שני עמד לצדו רבו המובהק ר׳ ישעיהו באסאן והגין עליו, לבסוף הוחלט ביחד עם רבו ר׳ ישעיהו שלא יעשה עוד יחודיים בחכמת הקבלה, ושלא יחבר עוד חיבורים ע״פ קבלה, כ״ז שהוא בחו״ל, ולא לפני שיגיע לגיל ארבעים, ואף מסר לרבו מפתח של הארון שבו הי׳ כתביו בקבלה, ושקטה הארץ,

האיש מקדש

בשנת תצ״ג בהיותו כבן כ״ה שנה נשא אשה, בתו של הגאון המקובל רבי דוד פינצי זצ״ל אב״ד מנטובה, בשנת תצ״ה עזב את ארץ איטליא, ויצא לאמשטרדם שבהולאנד, אשר שם נתקבל בכבוד גדול ואף נתמנה לראש הישיבה בהיותו בן כ״ח שנה בלבד, אבל ביקש להיות נהנה מיגיע כפיו, ופתח בית מלאכה של לטשית האבנים, ועשה הרבה חייל במלאכתו זו, ועם כל זאת עסק במלאכה זו רק כמה שעות ביום אבל בשאר שעות היום הרביץ תורה ברבים וכל חכמי העיר באו לשמוע תורה מפיו ושמו הטוב יצא למרחקים, גם עם תלמידיו שבאיטליא הי׳ בקשר וניהל את הישיבה משם, ושלח להם אגרות של דברי חיזוק וגם חידושי תורה וכדו׳,

תורת משה

למרות שנותיו המועטות עלי אדמות, חיבר הרבה ספרים יותר מארבעים ספרים נפלאים מלאים בתורה, בדעת ויראת ד׳, בדרכי החסידות והמוסר, ובתורה הח״ן, ממש לא כדרך הטבע, כמו שהעיד עליו הגאון רבי יצחק לאמפורנטי זצ״ל בעל ״פחד יצחק״ שהי׳ ממעריציו הגדולים וביקר הרבה אצלו ולמד ממנו תורה, ״שבעיניו ראה את הרמח״ל עומד וכותב הסודות וכהרף עין הי׳ ממלא דף גדול במכתבו מה שאין בשר ודם יכול לעשות אם לא בסייעתא דשמיא ובדרך נס״, הרבה מספריו ראו את האור העולם והרבה מהם נשארו בכת״י אשר מהם גם נאבדו, ספריו נעשו למורי דרך הדרכי היראה ונתחבבו בקרב כל בית ישראל, ויותר מכולם נתפשט ספרו ״מסילת ישרים״, הנחשב למדריך רוחני לכל אדם מישראל, הספר נעשה למורה דרכי החסידות וכל מדותיה, רבותינו ראשוני גדולי החסידות הפליגו על ספריו בשבח, הגה״ק רבי יעקב יוסף זי״ע אב״ד אוסטראה מח״ס ״רב יבי״ כתב בהסכמתו על ספרו של הרמח״ל ״קל״ח פתחי חכמה״ שבחים גדולים, ואמר למו״ל הספר ששמע מהרה״ק המגיד הגדול ממעזריטש זי״ע שאמר על הרמח״ל ״שאין דורו הי׳ כדאי להבין צדקתו ופרישתו״, ועיין בספה״ק ישמח משה על מועדים באבקת רוכל וז״ל: קבלתי שספר ״קל״ח פתחי חכמה הוא בהיר וטהור, מהרב ממעזריטש בשם המגיד ר׳ יוסף ממעזריטש ור׳ פנחס קארעצער, עכ״ל, מקובל שהרה״ק בעל ״אוהב ישראל״ מאפטא זי״ע הי׳ רגיל לומר כי בהתפתחות נפשו והשתלמותו הי׳ מושפע בראשונה מספר ״מסילת ישרים״, ובדרך זה אמר הרה״ק המגיד מקאזשניץ זי״ע שכל השגותיו שהשיג וכל מדרגותיו הי׳ מספר ״מסילת ישרים״,

על ספרו של הרמח״ל ״חוקר ומקובל״ באו בהסכמותיהם בין שאר המסכימים שלשה מגדולי החסידות ה״ה הרה״ק ר׳ מנחם מענדל מלינסק אביו של הרה״ק מראפשיץ, והגה״ק ר׳ שמעון אשכנזי אב״ד זעליחוב מגדולי תלמידי הרה״ק החוזה, והרה״ק מרן בעל ״ישמח משה״ זי״ע, מסופר שכאשר ראה הגאון החסיד ר׳ אליהו מוילנא את הספר בפעם ראשונה וזה הי׳ כבר אחרי פטירתו של הרמח״ל, אמר שאם הי׳ הרמח״ל בחיים הי׳ הולך אליו במקלו ותרמילו מאות פרסאות, לקבל ממנו מוסר ומדות, והוא עצמו השתדל והשיג את הספר ונתן עבורה דינר זהב, שהי׳ סכום גדול בימיהם, ושינן את הספר מאה פעמים ואחת, ובכל פעם שהי׳ יוצא לדרך הי׳ לומד שלשה עשר פעמים פרק ב׳ מהספר המבאר חיוב האדם לפקח על כל מעשיו ודרכיו, גם מיסדי תנועת המוסר קבעו את הספר ״מסילת ישרים״ בראש לספרי המוסר, עפ״י קבלה שקבלו מרבותיהם תלמידי הגר״א שאמר כשיצא הספר ״כי הופיע אור חדש על פני תבל בצאת הספר לאור וכי הוא המובחר מבין ספרי המוסר בהיותו מיוסד כולו על דברי חז״ל ואין בה אף תיבה מיותרת״, וכשהביאו לפניו את הספר ״אדיר במרום״ פי׳ על האדרות בכת״י לבש בגדי יו״ט לכבודו ולשמחתו, בשנת תשי״ט כשהי׳ רביה״ק זי״ע בא״י נכנס לפניו המו״ל את ספרי הרמח״ל בהוצאה מחודשת והביאם לרבינו ז״ל במתנה, רבינו עבר על כל הספרים בשטף, דף אחר דף, וראו שהי׳ רגיל בהם מזמן ודבר לא נתחדש לו, רק על האיגרות קודש של הרמח״ל שיצא אז לאור עולם בפעם ראשונה נעצר, ועיין בהם במתינות, וביקש שיארזו לו הספר באמרכולתו, וספר זה לא ירד מעל שלחנו ימים רבים אח״כ, ובשנת תשכ״ה השתטח על קברו של הרחמ״ל והשעין את ראשו על המצבה המחודשת בדביקות נפלא. רוב ספריו חיבר בשנים המועטות שהי׳ של שלוה בעיר אמשטרדם,

אשכבתי׳ דרבי

אולם נפשו נכספה וגם כלתה לחצרות ד׳, ובשנת תק״ג עזב את אמשטרדם ועלה לארץ הקודש, ונתיישב בעיר עכו, ונתקבל בארץ ישראל בכבוד גדול, שם חיזק עצמו להתעמק יותר בסוד ה׳, וחיש מהר נתפרסם שמו לתהלה בקרב הארץ. אילו זכינו היינו מקבלים שפע רב של תורתו, אבל לא זכינו כי לאחר זמן קצר בשנת תק״ו בטרם מלאו לו ארבעים שנה ניגף במגיפה רח״ל הוא ומשפחתו, והובא למנוחות בעיר הקודש טבריי׳ ליד ציון של התנא האלקי רבי עקיבא,

זה לשון המכתב שכתבו רבני עיה״ק טבריי׳ לחוץ לארץ אודות פטירתו: בת קול יוצאת מטבריה ומכרזת ואומרת על ההרים אשא בכי ונהי, איכה ישבה בדד, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, שמעו שמים והאזיני ארץ, כי הרב הכולל המקובל האלקי רכב ישראל ופרשיו אור שהי׳ בישראל בוצינא קדישא מרנא ורבנא כמוהר״ר משה חיים זצוקללה״ה נפטר הוא וכל בני ביתו במגיפה לפני ה׳ כ״ז בחודש אייר בעיר עכו סמוך לטבריי׳ ויובלוהו לטבריה ונקבר אצל קבורת התנא רבי עקיבא ע״ה אשרי חלקו בעוה״ז ובעולם הבא אוי לנו כי נפלה עטרת ראשינו, לכן הזהרו לעשות הספד גדול, כי אבל כבד זה לנו, כי תורת אמת היתה בפיו ועולה לא נמצא בשפתיו, לא קם בישראל עוד כמשה, ויהי רצון שבעולם הבא יהי חלקינו במחיצתו הקדושה אמן כן יהי רצון, עכ״ל.

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

מזמור שיר ליום השבת

זמירות ליל שבת קודש (ב)

אשת חיל ◇ מאמר הזה"ק 'זכור את יום השבת לקדשו'

אשת חיל

עשרים ושתים צנורות מריקים שפע וברכה מראש כל הכתרים

אחר שלום עליכם יאמר, ה' ישמור צאתך ובואך וכו', ואחר כך בלי הפסק יאמר תכף פסוקים אשת חיל וכו', ויכוין שהם עשרים ושתים פסוקים כנגד עשרים ושתים צינורות של מעלה, שבעת הזאת הם פתוחים ומריקים שפע וברכה, מהבריכה העליונה מראש כל הכתרים.

(סידור שער השמים, להשלה"ק - סדר ליל שב"ק)

זמר אשת חיל

אח"כ יאמר אשת חיל, וזה הזמר אמרו שלמה המלך ע"ה, וזה שבח כנגד השכינה ומספר בשבחה ובכל מעלותיה, וקבלת מזונותיה ומפרנסת לכל העלמות, ובחידוש הנשמות של צדיקים על ידה הנאחזים בכ"ב אותיות התורה, ולכן הוא מסודר על פי כ"ב אותיות.

(שלחן הטהור - מאמרי שבת קודש עמ' רמט)

שמע מהרב דזשעיקאבסאן ז"ל שהיה תלמידו של החפץ חיים זצ"ל, שהחפץ חיים היה אומר בכל ליל שבת פירוש חדש על אשת חיל.

(שיח זקנים - ח"ס עמוד שמה)

יש במזמור זה [אשת חיל] דברי שבח לעקרת הבית, שטרחה והכינה את כל הדרוש לשבת.

(בהסידור והתפלה - ח"ב עמוד יג)

פרנסה תלוי בצניעות

אפ"ל רמז למנהג אבותינו הקדושים לסדר את החלות בליל שב"ק בעת שזמרו הזמר אשת חיל (וכן הביא בדרכי חיים מנהג הרה"ק מצאנז זללה"ה), על פי דברי הרה"ק רמ"מ מרימנוב זצ"ל בדברי מנחם (בליקוטים) שעל כן אוכלים שלש סעודות בשבת, ועל כל סעודה לחם משנה, שהם בכלל ששה סעודות, נגד ששת ימי המעשה, כי על ידי האכילה ממשיכים מזונות על ימות החול, עכ"ד. ואחז"ל (בבא מציעא נט.) שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו. ולהכי נהיגי לסדר הלחם משנה המשפיע פרנסה בעת שמזמרים אשת חיל המדבר מאשה צנועה עטרת בעלה, לרמז בזה כי בזכות האשת חיל נשפע פרנסה הרמוזה בלחם משנה.

(לב אהרן)

מכח קבלת שבת בשמחה שהיא מקור הברכה לא יחסר לו

ושל"ל ר"ת ל'קראת ש'בת ל'כו ו'נלכה, שהשבת מקור הברכה, ומחמת שהאדם מייקר ומקבל את השבת והולך לקראתה בשמחה, מחמת זה 'לא יחסר' לאדם כדי צרכו.

(חסד לאברהם - ח"ב שבת קודש ד"ה אשת)

בישיבתו עם זקני תלמידי חכמים זוכה לקדושה

על ידי 'ישיבתו עם זקני ארץ', אלו זקני תלמידי חכמים שקנו חכמה (קידושין לב:) משיגים ל'שערי הבינה'. ובמיוחד בשבת הזמן מסוגל לזה, 'בשבתו' אותיות 'בשבתו'.

(דברי שמואל - שבת אות מג)

השבת מושיטה לו חגור להאחז בו

הרה"ק מוהרשד"י מסלונים הי"ד פי': 'וחגור נתנה לכנעני', אפי' מי שנכשל ח"ו במעשה כנען, השבת מושיטה לו 'חגור' להאחז בו, כמו הטובע בים שזורקים לו חבל להאחז בו, ולהנצל על ידו.

(אבקות רוכלים - פרק י' אות קפט)

שלא על מנת לקבל שכר

כתב השלה"ק (פסחים, מצה עשירה אות קפב) כי העובד לה' שלא על מנת לקבל פרס, הריהו כשומר חנם שפטור מהכל, ואינו חייב אלא כשפושע בידים, שמאחר שכוונתו רק לה' יתברך, מוחל לו הקב"ה על עוונותיו, וזהו שנאמר 'פיה פתחה בחכמה' שכיון שעושה שלא על מנת לקבל שכר, ואינה מבקשת שכר על מצוותיה, כי אם שיהיה ב'תורת חסד' לחוד, הרי זוהי החכמה שנמחלים לה עוונותיה.

(אך פרי תבואה – פרשת משפטים בד"ה כי ימכור)

המצוות שנעשו בזריזות יתייצבו לפני הקב"ה

על ידי הזריזות, זוכה האדם לדביקות בשכינה הקדושה הרמוזה ב'אשת חיל', לפי שכל הליכותיה בזריזות, כנאמר 'ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה', וגו', אך השכינה 'לחם עצלות לא תאכל' שכאשר המצוות נעשות בעצלות וכבדות אינה ניזונית מהם, אלא נידחים הם לחוץ, ולכך צריך מאוד מאוד לידבק בזריזות.

(ראשית חכמה - שער האהבה פי"א ד"ה זריזות)

קימה בזריזות לעשיית המצוות גורמת תענוג לשכינה

'קימה' מורה על הזריזות, שמאחר שהשכינה אינה מקבלת תענוג ממצוות הנעשות מתוך העצלות, 'קמו בניה' בזריזות לקיום כל מצוותיה.

(חסד לאברהם - ליקוטים כתובים בד"ה ולחם)

מאמר הזוהר

מסוגל לנשמה

יאמר המאמר מהזוהר המסוגל לנשמה, המדבר לכבוד סעודה זו.

(סידור של"ה הק' / סידור החיד"א / תקוני שבת להאריה"ק)

שבת בשבתו

ענייני שבת בקודש בפרשת השבוע

להכנים קדושת השבת אף על הדומם

ושבתה הארץ שבת לה', שמעתי מהצדיק מהר"צ מרימנאב זי"ע, על מה שכתוב ושבתה הארץ כלומר אפילו על יסוד הארץ יחול קדושת שבת קודש, שיש ד' מדרגות דומם צומח חי מדבר, ובהאדם יש את כל הד' כוחות, וצריך להכניס קדושת שבת גם על בחינת דומם שבאדם. וי"ל הכוונה וכו' שצריך ברכה בגקשמיות גם לסייע לרוחניות וכו' והנה הקדושה דשבת קודש כשבא מלמעלה הוא כולו רוחניות, וצריך האדם לפעול למשוך שפע ברכה זה גם לגשמיות, וזהו ושבתה הארץ שתמשכו הקדושה גם למטה לגשמיות, ועל ידי זה והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו'.

(מעגלי צדק)

ביותר הוא מסוגל לאומרו כעת

אמירת הזוהר נלקח משערי ציון, אשר סידר דבר יום ביומו מאמר מזוהר הק' לאומרו קודם סעודה, ועל סעודת ליל שבת יסד מאמר הזה זכור את יום השבת, הנלקח מזוהר פרשת יתרו. והנה מלבד שאמירת הזוהר הקדוש הוא מסוגל לזכך הנפש כמבואר בספרים הקדושים, אף למי שאינו מבין פירוש הענין, ביותר הוא מסוגל לאומרו כעת, עת רצון לכבוד הנפש יתירה, ובודאי עקימת שפתים הוה מעשה, לזכור בפה שיתברך פתוריה דבר נש כל שיתא יומין, ורחמנא לבא בעי, ואחר כוונת הלב הן הן הדברים.

(זמירות עת הזמיר – ליל שב"ק דף ו ע"ב)

צרכי הנפש וחגוף תלויים בברכת השבת

'ככבוד שבת' ראשי תיבות: 'כ'ל ב'רכאן ד'לעילא ו'תתא ב'יומא ש'ביעאה ת'לין'. 'דלעילא' היינו צרכי הנפש, 'ותתא' היינו צרכי הגוף, וכולם 'תלויים בברכת השבת', להראות שעניני פרנסה אינם תלויים בפעולת האדם ומלאכתו.

(בית אברהם – פרשת בשלח בד"ה בטח)

האמונה ומזונות האדם תלויים בשבת

כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כי אמונה של חידוש העולם שהוא ענין רוחני ושמיטי בא לישראל על ידי שבת, וממילא גם מזונות וכל ענינים הארציים יבאו על ידי שמירת שבת, כמו שאמרו (תנחומא בשלח י) אין ישראל ניזונים אלא בזכות אמונה, והטעם פשוט, על ידי שמאמין בה' שהכל ברצונו ובחפצו יעשה, ובוטח בו, בזכות זה ממציא לו מזונותיו וכל צרכיו, וכיון שהאמונה על ידי שבת, ממילא כל מזונותיו וכל צרכיו הגשמיים בזכות שבת. וז"ש (זוהר יתרו פח.) כל ברכאן 'דלעילא' היינו ברכות האמונה בחידוש, 'ותתא' היינו צרכי העולם הזה, 'ביומא שביעאה תליין' – הכל בא בכח השבת.

(ייטב לב – פרשת האזינו בד"ה ובמדרש)

על ידי השבת מחשבת האדם לשמים אף כשעוסק בגשמיות

'כל ברכאין', הברכה שיהא ראשו ומחשבתו של אדם, 'לעילא' מגיע השמימה, 'ולתתא' אף כשהוא מוצב ארצה, היינו שעוסק בענינים גשמיים, הרי זה 'ביומא שביעאה תליין', הדבר תלוי ביום השבת שעל ידה זוכה האדם לזה.

(רב טוב - פרשת בראשית בד"ה ויקח)

מניעת ירידת המן בשבת בשביל שבערב שבת יכינו לשבת

יש להקשות, וכי מפני שהשבת מקור הברכה לכל ששת ימי המעשה, אי אפשר שירד בו מן, ויש לבאר, שההכנה של ישראל בערב שבת לשבת, היא הגורמת שהשבת מקור הברכה, ולפיכך ירד המן בערב שבת בכדי שישראל ילקטו ויכינו לשבת, ועל ידי זה תתעורר הברכה לבוא בשבת, על כל ימי השבוע.

ולכך צריך כל אדם לזרז עצמו להכנת סעודת שבת, שעל ידי זה מתעוררת הברכה בשבת.

(פנים יפות – פרשת בשלח בד"ה והיה)

השבת מקור הברכה ומנוחתה שלמה ואין בה אפילו לקיטת המן

לפי שהשבת מקור הברכה היא, לפיכך צריך שתהא יום מנוחה ותענוג בשלימות, שלא יעשו בה אפילו מלאכה קלה כלקיטת המן, ומפני כך ציווה הקב"ה, שביום הששי יהא הכל מוכן לשבת, להתענג על ה' בשמחה ותענוג ונחת מרוב כל בנפש ובגוף.

(באר מים חיים - בראשית ב ג בפסוק 'ויברך אלקים')

השבת מקור הברכה ואי אפשר שיתגלה בה גשמיות

יש לבאר, שמחמת שמתגלה בשבת שורש ומקור הברכה, שהיא ממקום גבוה מעל גבוה, אי אפשר שיתגלה בו גשמיות, ולפיכך לא ירד המן, הואיל והשבת גבוהה אפילו מבחינת המן.

(שפת אמת – פרשת בראשית תרלא בד"ה ויברך / פרשת בשלח תרמו בד"ה בפרשת)

אם השבת היה מכין לעצמו לא היו ששת ימים מקבלים השפע

יום השבת חביב לפני הקב"ה יותר מכל הימים, ולכן על ידו זוכים כל הששת ימים בפרנסה, בשביל שיכינו מזונות לשבת, שעל ידי שהם מכינים לשבת נותן להם הקב"ה מזונות, אמנם אם יום השבת עצמו היה יכול להכין לו, ולא היה צריך שהששה ימים יכינו לשבת, לא יהיו ראויים הששת ימים לקבל את השפע, הואיל ואינם מכינים לשבת.

(אך פרי תבואה – פרשת בשלח בד"ה הנני)

הזכרת שבת בשיר של יום להמשיך קדושת השבת ליום זה

לכך תקנו לומר בששת ימי המעשה בשיר של יום 'היום יום ראשון בשבת', 'היום יום שני בשבת' וכן כל יום ביומו, בשביל להמשיך בפה קדושת השבת אל היום ההוא, והוא גורם לעצמו שכאשר יכנס לשבת תגדל השפעת קדושה אליו, שהרי הכין עצמו לשבת כל השבוע, ועל ידי זה תגדל גם כן השפעת שבת להריק אל ימים הבאים, ועל זה רמזו חז"ל באמרם (ע"ז ג.) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת.

(מאור ושמש – פרשת ויקהל בד"ה והנה עתה)

המשכת המזונות של ימי החול באכילת הלחם משנה בשבת

הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, דייק מדברי הזוהר, שכל המשכת המזונות של ימות החול, היתה על ידי אכילת המן בשבת, וביאר שלפיכך ירד מן לישראל עבור השבת, כדי שיעור ששה לחמים, כנגד ששת ימות החול.

וכמו כן יש לכל אדם לכוון, להמשיך לו מזונות לימי החול, על ידי אכילתו סעודת שבת קודש, שכן בלעיסה הראשונה של פרוסת המוציא, יכוון שעל ידי האכילה זו לא יחסר לו המזון של יום ראשון, ובלעיסה השניה יכוון שלא יחסר לו ביום שני, וכן לכל יום משאת ימי המעשה, ועל ידי זה ימשיך פרנסה לכל ימות החול.

(דברי מנחם - לקוטים בד"ה יש לאדם)

כל סעודת השבת ותפלתו מרמזים לשני ימים מימות החול

מתפילת וסעודת ליל שבת מתברכים יום ראשון ושני בשבוע שלאחר השבת, ומתפילת שחרית וסעודתו מבורכים ימי שלישי ורביעי, ומתפלת המנחה לעת ערב וסעודה השלישית מתברכים ימי חמישי ושישי.

(ילקוט ראובני – פרשת בשלח בד"ה והיה)

ריבוי התענוגים בשבת להשריש האמונה שמשבת בא השפע לימות החול

האדם מייגע את עצמו כל ימי החול, במלאכות כבידות או בשאר עסקים, כדי להרויח את פרנסתו דבר יום ביומו, וידמה בשכלו האנושי, שכל ימי השבוע יכול הוא לאכול ולשתות, מחמת שיכול להרויח באותו יום די פרנסתו, אבל ביום השבת שאינו יכול להרויח ולעשות מלאכה, צריך הוא לצמצם ודי לו בפת ומלח, ובאמת ציוונו הקב"ה לעשות להיפוך, שכל ימות החול יצמצם אדם את מזונותיו וימעט בתענוגים, וביום השבת ירבה מאד להתענג בתענוגים, כמו שנאמר (ישעיה נח, יג) 'וקראת לשבת עונג', בשביל שיאמין האדם ש'מיום השבת קודש בא השפע לכל הששת ימי המעשה', כמבואר בזוהר הקדוש.

(דברי מנחם, רימנוב - תרי עשר ד"ה הושע וד"ה ובאמת)

זכור את יום השבת לקדשו. בוודאי אין כח אנושי להוסיף קדושה לשבת, אך שהש"י נתן מתנה טובה לבני ישראל שיהי' מעשיהם נתלין במה שלמעלה, וכן בכל מצוה מברכין אשר קדשנו במצותיו, שמצד זה יש כח ורצון פנימי בכל אחד מישראל לעשות רצון אבינו שבשמים.

(שפת אמת – ליקוטים פרשת יתרו)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

עורר כל הקהל לתשובה שלימה בזמר אשת חיל

גמלתהו טוב ולא רע. כ"ק אדמו"ר (הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק) זצ"ל הי' פעם על שב"ק בציעשנוב, בליל שבת כאשר שר מרן הרה"ק מציעשנוב זצ"ל אשת חיל והגיע לפסוק גמלתהו טוב ולא רע פסק מלזמר ופניו נתחוורו כסיד, עמד וסיפר שאצל הרה"ק מראפשיץ זי"ע בא פעם איש אחד והתוודה שהוא הרבה לחטוא ורצונו לשוב בתשובה, אמר לו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, נעביך, נעביך, מה עשה לך הקב"ה כי עשית לו כה, כשמוע האיש הדברים נפל בהתעלפות, ואחר שסיפר זאת חזר מרן זצ"ל מציעשנוב פעמים אחדות על הפסוק 'גמלתהו טוב ולא רע', והבינו הנוכחים שכוונתו להעמיד ענין הנ"ל בהפסוק, כי אשת חיל קאי על השכינה הק', והיא גמלתהו לו להאדם טוב וחסד ולא רע, א"כ היתכן שהאדם יעבור עבירות, ההתעוררות עצומה התהווה אז בין הנוכחים, ואמר כ"ק אדמו"ר (רבי איציק'ל) זצ"ל שנעשתה אז התעוררות כ"כ בין הקהל עד שאני מצפה ומייחל שיהא לי עוד פעם בחיי הרהור תשובה כמו שהיה לי אז, ואמר אז ברוב ענוותנותו, הרגשתי אז בושה, ונרתעתי לאחורי כדי שלא יראני מרן זצ"ל.

(קונטרס שיחות יקרים - אנטווערפען תשנ"ז, עמ' י"ב)

כשזימר אשת חיל 'זענען די הערצער צעגאנגען'

שמעתי מאיש אחד שהיה אצל הרה"ק רבי הערש אלימלך מבלאזוב זללה"ה בעל צבי לצדיק, ואמר לי אשר בעת שזימר הרה"ק מבלאזוב בליל שבת קודש הזמר א'שת חיל' "זענען די הערצער צוגאנגען, אידן האבן געווויינט" זי"ע.

(שיח זקנים - ח"ד עמ' שנ"ז)

שירת רביה"ק זי"ע בילדותו 'אשת חיל' בהתלהבות ודביקות

כשהיה רביה"ק (בעל דברי יואל) זי"ע ילד קטן סמוך על שולחן אביו הקדוש בעל קדושת יו"ט זי"ע היה רבינו המזמר זמר 'אשת חיל' בניגון הידוע מהרה"ק מראפשיץ ז"ל, וסיפרו זקני החסידים אשר בעודו ילד קטן כבן ד' וה' שנים, והיו החסידים הזקנים משתוממים, על המראה הנהדר לראות קטן עומד על הספסל ומזמר בהתלהבות יתירה ובדביקות נפלא בקולו הערב והנעים, וכל הבאים אל השולחן הטהור של מרן הקדושת יו"ט זי"ע היו רגילין לספר בהתפעלות יתירה מקדושת זמירת הילד הזה ולא משה תמונה נהדרה זו מזכרונם.

(זמירות דברי יואל ח"א עמ' ל"ה)

מזמר בנעימה ובקול חוצב להבות אש

מרן הכתב סופר זצ"ל, בליל שבת קודש כשבא לביתו, זיו הדרתו ותואר פניו צוהבות, ומזמר בנעימת קולו 'אשת חיל', ושיר 'צמאה נפשי' מהאבן עזרא, בקול חוצב להבות אש, בחדוה שמחה וגיל, בכל אחד מידיו אחזו אחד או שניים מבניו, והלכו עמו ברצוא ושוב, והיה אז כאש להבה.

(הקדמה לספר כתב סופר עה"ת - בקונטרס אהל לאה)

אשת חיל מי ימצא

כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון. הרבנית הצדקנית מרים ע"ה בת הקדוש בעל חכם צבי זצ"ל אשת הג"מ ארי' ליב מאמסטערדאם זצ"ל היתה מלומדת ובעלת צדקה וחסד, פ"א באו לביתה שני עניים בערב שבת ובידה לא היה כבר מה ליתן להם, לקחה כף של כסף ושברה לשני חלקים, ונתנה לאחד הכף ולשני יד הכף באמרה להם שילכו לצורף כסף למכור ויהיה להם לצרכי שבת, בצאתם אמרה הרבנית היום קיימתי הכתוב במשלי 'כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון', דהיינו הכף (הוא העגול עי' יו"ד סי' צ"ד אם תחב 'כף חולבת') נתתי לעני אחד. ו'ידיה', היינו יד הכף נתתי להאביון השני.

(ספר שיחת חכמים, מאמר חכמת נשים אות ג')

שמחה ושכרות ברחוב היהודי

למעשה היה הצהרת באלפור חיזוק ודחף גדול להציונים, היה זה מהלך פוליטי הראשונה של הציונים שהצליח להם, ובאותו זמן הביא ההצהרה בכנפיו רוח של תקוה כזובה אצל אלפי מכלל ישראל על התחלת הגאולה, רח"ל.

לדאבונינו הרימה הסט"א את ראשה, שזה הפעם הראשונה שמדינה ניכרת וחזקה כזו, מכיר בזכיותם של היהודים שיהיה להם בית לאומי בארץ ישראל, והוקבע ע"י הצהרה פומבית, דבר שהדליק את ההרגשים אצל היהודים בכל ארצות מושבותיהם, וברחוב היהודי שמחה ושכרות שכמוה לא נהיית.

הר' קוק שר"י היה באותה הזמן הרב דיפו ומראשי העסקנים למען ולטובת הציונות, ובשעת המלחמה שהה בלאנדאן, ופירסם הצהרה כאילו תורת ישראל קשורה בלאומיות הישראלית וארץ ישראל לאומי ליהודים, הצהרה שהוזכרה אח"כ בפארלאמענט האנגלי כראיה שרבני היהודים והתורה הק' תומכת במדינה לישראל, עפ"ל.

וכשכר על פעליו הרבים למען הציונים העלו אותו אחרי מלחמה לשמש כרב דירושלים מטעם ה"וועד הלאומי" הציוני כשיסדו את הרבנות הראשית (כפי שיתואר בהמשך בעזהשי"ת).

ואחר הצהרת באלפור פרסם אמרותיו, שההצהרה הוא "אתחלתא דגאולה" שמנוהלת ע"י יד ה', השכרות היה חזק כל כך, ולדוגמא, כשבן יהודה שר"י - ממציא שפת העברית הטמאה - מת כמה שנים אחר הצהרת באלפור, נכתב על קברו "ו' [שנים] להצהרת באלפור"...

והיו כאלה שגם דימו את ההצהרה אל הכרזת המלך כורש שכלל ישראל יבנו את בית המקדש השני, רח"ל, [ומן המותר להתייחס אל הדמיון המטופש הזה לכורש שהיתה פקודה מפי ה', וגם נתנבאו הנביאים לפניו שלאחר ע' שנים בגלות בבל ניגאל, וכן כתיב בפסוק (עזרא א') "העיר ה' את

מודעה.

ביום השבת כ"ז חשון, 2 נובמבר, שבו הובעה והתפרסמה הצהרתה הנדיבה של ממשלת בריטניה הגדולה לטובת עם ישראל—לזכר היום ההיסטורי הזה הננו מבקשים את כל גבאי ומנהלי בתי הכנסת שביפו ובמושבותיה לקשט את בתי הכנסת וארונות הקדש, ולברך את הוד מלכותו

גאורג החמישי יר"ה ומשפחתו

ואת המניסטר החיצון מר ארטור זמם בלפור שע"י נתגלגלה זכות זאת ולהעתיר בעד נצחונם המוחלט של ממשלת בריטניה הגדולה ובעלות בריתה ממשלות-ההסכמה שהוא נצחון הצדק והיושר ויסוד השלום העולמי.

רצוי מאד שכל הקהל יתרכז שבת זה בבתי הכנסת הגדולים וברב עם הדרת מלך.

הרבנות המאחדת ליפו ואזפיה.

רוח כורש מלך פרס, ויעבור קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמר כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלוקי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים אשר ביהודה".

הגאון רבי בנציון שטערנפעלד זצ"ל אב"ד בילסק (מאלו שנתנו הסכמתם לספר משנה ברורה) מזכיר זה במכתבו נגד הציונות, וז"ל: "אך באמת ידעו שהגאולה נצרכת לבוא ע"י ישועת ה' ולא ע"י השתדלות אנושי כלל, וגם בתחילה מבואר העיר ה' את רוח כורש שהיתה רק הארת ה' ולא ע"י השתדלות אנושי כלל" (שערי ציון דרוש ד' לפר' זכור).

וכן כותב אברבנאל בספרו משמיע ישועה, מבשר שני, נבואה ג', וז"ל: "ויצא לנו לימוד מפרשה זאת (דברים ל') שהשי"ת בעצמו ישיב שבותינו, כמו שאמר ושב ה' אלקיך את שבותך, ולא תהיה כפקודת בית שני ששבו ישראל לאדמתו ברשיון כורש מלך פרס ומצותו, ולכן לא התמידה ישיבתם בארץ, להיותם על ידי ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז, אבל לעתיד לבוא הקב"ה בעצמו ישיב שבותינו, ולכן תהיה תשובתו קיימת בקיומו].

בעיר ווארשא - שגרו שם אלפי יהודים יראים ושלמים - רקדו ברחובות ושרו את הפסוק "כי פדה ה' את עמו", והיו רבנים כאלו שאף ציווי לומר הלל על "הנס הגדול", זה היה נראה חלום שהתגשמה שגם הגוים מכירים בזה שארץ ישראל שייכת ליהודים ומוכנים לעזור ליהודים להתיישב שם, דבר שתפס אלפי ישראל לרשת הציונות, שנתפשטה אז כאש בשדה קוצים, וכן לדאבונינו נמשכו לזה גם הרבה יראים שנתפסו ברוח הצלחת הרשעים.

וכפי שציין על התקופה הזאת הגה"צ רבי חיים מיכאל דוב וויסמאנדל ז"ל במאמרו "מי נתן ישראל לבוזזים", וז"ל: "גברו העוונות, כי נתלבשה דעתו הכוזבת בצרה של איזה תלמידי חכמים מוטעים, שנתחברו עם אבות הכפירה, להביא מחשבותיו של איש שנתנכר דעת התורה אליו, לידי מעשה, והורו לנו חכז"ל, כי הבא לעשות דבר נגד התורה, פותחין לו משמים, פתחו להם בשטרותו של באלפור, ובמשך איזה שנים גברה הכפירה בארץ ישראל ובחו"ל, במדה אשר לא גברה בעולם, וכמעט שנעשו כל ישראל כופרים בעיקר של משיח בעו"ה".

ולמעשה חסידי האדמו"ר בעל האמרי אמת ז"ל יצאו במלחמת חרמה נגד רבנים שציווי לומר הלל ביום הזה.

הקאנפערענץ בסאן-רעמא

כשנגמרה מלחמת העולם הראשונה בניצחון להאומות המאוחדות, כשנה לאחר פרסום ההצהרה, נתאספו מנהיגי ארבע מדינות העיקרים לקאנפערענץ (אסיפה) מיוחדת בסאן-רעמא עיר נמל יפה מאוד באיטאליע בשנת תר"פ (אפריל 1920 למס'), מושלי המדינות בריטאניע, פראנקרייך, איטאליע, ויאפאן, ודנו ביחד על עתידו של המזרח התיכון, וכן נכחו שם נציגים של גריכלאנד (יוון) ובעלגיע.

באסיפה זו נחתך המאפע של מזרח התיכון ע"י המדינות הגדולות, ואחד מן הנושאים המרכזיים היתה, האם ימשיכו הטערקן לשלוט בארץ ישראל, ובמטרה לעזור ליהודים שיקבלו בעתיד עצמאות בארץ ישראל, ולמעשה היתה ההחלטה לטובת הענגלענדער שיקבלו את ארץ ישראל.

ואז קיבלו את השליטה על ארץ ישראל, ירדן ופאלעסטינע, ואז נתייסד המאנדאט הבריטי.

ובהקאנפערענץ הנ"ל החליטו גם להכניס בהמאנדאט גם את הצהרת באלפור, ושמו על ענגלאנד את האחריות לקיימו, ובההחלטה להעביר את המאנדאט לענגלאנד נכתב: "המושלים על המאנדאט יהיו אחראים לקיים את ההצהרה שפירסם ממשלת ענגלאנד בנאוועמבער 1917, שרואה בעין טובה את התייסדות בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל".

במשך ג' שנים מכסלו תרע"ז (דעצעמבער 1917 למס') כשנגמרה בעלות הד' מאות שנים של הטערקן על ארץ ישראל, בהגיעה של המפקד הבריטי אלענבי לארץ ישראל, התנהל ארץ ישראל תחת ממשלת צבאי תחת פיקודם של ענגלאנד, זה נמשך עד שנת תר"פ כשהתחיל למעשה ממשלת המאנדאט הבריטי, הממשלה שהוסכמה על ידי האומות המאוחדות בסאן-רעמא.

המפקד העליון מטעם הממשלה הבריטי שנקרא "נציב העליון", שהיה המושל למעשה על ארץ ישראל, היה היהודי הפוקר הנ"ל בשם "העבערט לויאם סאמועל" פאליטיקאי אנגלי, וציוניסט מובהק, ובהגיעו לארץ ישראל התחילו ימים חדשים בתולדות דברי הימים של הציונים ובדברי הימים של ישוב הישן בארץ ישראל.

המשך יבוא אי"ה

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מרת **שרה** ב"ר חיים צבי

ליבערמאן ע"ה

וכל בניה שנעקד"ה

נלב"ע כ"ג אייר

הונצח ע"י נכדה

מוה"ר **אהרן יוסף וויס** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

פנימי תרפ"ט בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל הגה"צ רבי ברוך דוד האלבערשטאם ז"ל

אבד"ק סארוואש בבארא פארק יע"א

יום א' פרשת קרח תשע"ד לפ"ק

רבינו שאל בשלומו ובמצב בריאותו

אב"ד סארוואש: חסדי ה', אז אפילו די גוים, להבדיל, וויסן צו זאגן (שהי' לו עכשיו ישועה גדולה מן השמים במצב הבריאות לתמיהת הרופאים).

דער רבי (הדברי יואל) ז"ל איז דא איינגעשטאנען.[1]

רבינו: יא, איך וויים, אין דעם מקום, כ'געדענק וועז דער סארוואשער רב (חותנו של הגה"צ אב"ד סארוואש ז"ל) האט דא געוואוינט.

אב"ד סארוואש: און דער בנין שטייט אויף דעם ארט, דוד המלך האט דאך מקדש געווען די רצפת העזרה עד נקודה דתהום רבא. (מלשון הגמ' בזבחים דף ס:).

הגניד מו"ח אחרן וויינשטאק ז"ל: ס'איז נאך אמאל געווען א תקופה, וועז אונז אין דריי און פופציג (ביהמ"ד הגדול דקהלתינו בב"פ) האבן מיר געמוזט צוקומען צו מנין פון סארוואש, אין גאנץ אנפאנג.

רבינו: לאזט מיך הערן עפעס א עובדא פון צאנז.[2]

אב"ד סארוואש: קודם כל האבן מיר נאך נעכטן (ביום ט"ז סיון) געהאט דעם זיידן רבי שלום אליעזר"ל יארצייט, דא איז דא א איד ר' יודל עביר ראזענבערג, ער גייט אמאך נאך געלט.

רבינו: יא, ר' זכריס א שוואגער (הרה"ח ר' זכריי ברוינער ע"ה).

אב"ד סארוואש: יא, פארצוילט ער, אז וועז מ'האט אוועק גענפירט רבי שלום אליעזר"ל פון נירעדהאז מיטן ראצפערטער רב (הגה"צ רבי שאול ראזענבערג ז"ל), זענען אנגעקומען זעקס טראנספארטן מיט איין מאל,[3] ער איז אויך דארט געווען, ער האט זיי ביידע געהאלטן ביי די האנט, דעם ראצפערטער רב מיט רבי שלום אליעזר,

---

1 מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל בשנת תש"כ כשהיה על שב"ק ב"פ הי' האכסניא בבית חותנו ש"ב הגאון הצדיק רבי חיים מייזליש ז"ל אבד"ק סארוואש מח"ס בנין חיים, בנו של כ"ק בעל בנין דוד מאוהעל ז"ל ונכדו של הגה"ק רבי משה יוסף ט"ב מאוהעל ז"ל בנו של מרן הגה"ק בעל ייטב לב ז"ל.

2 הגה"צ אב"ד סארוואש ז"ל הוא בנו של הגה"צ בקש"ת רבי חיים יושע האלבערשטאם הי"ד בנו של כ"ק בעל קדושת ציון מבאבוב הי"ד, ומצד אמו הוא נכד הגה"ק רבי דוד מקשאנוב ז"ל.

3 עיין בס' רבינו הקדוש מראצפערט (פרק ה) שבאחרון של פסח שנת תש"ד שחל ביום השבת נכנסו הרשעים לראצפערט והחילו להכין עצמם לקבץ את כל היהודים, ולמחרת ביום א' בבוקר נתפזרו הרשעים על פני העיירה לקבץ את כולם או להשטאט"ס הויז או להבית הכנסת, ואז אמר הרה"ק המהרש"א לא' מנכדותיה שעתה ראה את אחיו הק' משינאווא שהגיע לשאול אותו אם ברצונו לילך בדרך כל הארץ או על קידושה"ש כאחיו משטעהויב, והוא ענה שרצונו הוא ברצון השי"ת, ואמר לכולם שהיא גזירה מן השמים ואין בידינו לבטלה.

והמהרש"א נלקח עם הרבנית לבנין ביהכ"נ דמתא, ושם שהה עד למחרתו כנלקח עם כולם להגעטא בעיר נירעדהאז הסמוכה, ושם שהה לתקופה בהגעטא 'ניערעש' שמחוץ לעיר נירעדהאז ושם נסתלקה הרבנית מחמת תשישות וחולשה ונקברה בבית החיים דשם והרה"ק ישב עליה שבעה שם בהגעטא.

ובימי כ"ג-כ"ד אייר נלקח בנו רבי זושא'לי ובני ביתו לעיר הדמים אוישוויץ, וברגע האחרון מצאו העסקנים איזה אמתלא שהרה"ק לא ילקח לאוישוויץ רק הובילוהו לבית החולים בנירעדהאז, כי קיוו שכבה ירויחו קצת זמן שיוכלו להבריחו לעיר פעסט, ולצרפו לרכבת ההצלה שרבינו הק בעל הדבר"י ז"ל נסע בה, אך מן השמים נחתמה הגזירה, והרה"ק נשלח לאוישוויץ במשלוח האחרון.

מ׳האט זיי צוגעפירט ביז דעם רשע ימ״ש, דורך דעם וועג האט רבי שלום אליעזר״ל שוין נישט געקענט גיין, האט ער צוגעפירט ביידע, און אים האט מען געשיקט רעכטס׳ם ווייל ער איז געווען יונג, און נאכדעם האט דער רשע זיי געגומען...[4]

ר׳ אהרן (ווייגשטאק) האט דא געזאגט אז ער איז געקומען א טאג פריער...

ר׳ אהרן: יא, מ׳האט שוין געוואוסט א טאג פריער אז ער (הרה״ק מהרש״א) גייט אנקומען.

אב״ד מארוואש: דרייסיג טויזנט אידן זענען אנגעקומען אויף איינמאל, ווייל זיי האבן נישט געקענט פריער אוועק פירן די טראנספארטן, פון נירעדהאזו זענען אנגעקומען זעקס טראנספארטן, דרייסיג טויזנט אידן אויף איינמאל.

רבינו: יא, ליידער ס׳איז געווען א גזירה מן השמים.

איר זענט שוין געווען אין נירעדהאזו ביי די באבע (מקום קבורת הרבנית הצ׳ שרה מרים ע״ה מוראצפערט)?[5]

אב״ד מארוואש: ניין.

רבינו: איך בין שוין יא מערערע מאל געווען דארט.

ואמר רבינו [בצחות]: איר האט מורא צו נעכטיגן א נאכט אין אונגארן... (היו אנשי פוילן שהחזיקו עצמם לפקחים ואמרו שאינם רוצים ללון באונגארין כי שם ה׳ הציבור מפורסם לתמימים).

אב״ד מארוואש: חם ושלום, כ׳זעה אז די גאנצע משפחה זענען אלע פיקחים...

רבינו: דער טאטע ז״ל איז געווען אמאל ביים באבובער רב (אצל זקינו הגה״ק בעל קדושת ציון הי״ד).

אב״ד מארוואש: אזוי?

רבינו: איר האט עס קיינמאל נישט געהערט פונעם טאטן? ס׳איז געווען אזוי, דער זיידע רבי שלום אליעזר האט אים מיט געגומען אויף די יארצייט קיין צאנז (ליום כ״ה ניסן יומא דהילולא של מרן הדברי חיים ז״ל) – דער טאטע איז געווען דעמאלטס איינמאל אין צאנז פאר די קריג – איז ער פון דארט געפארן צום באבובער רב, ס׳איז געווען ראש חודש אייר, דער באבובער רב איז געווען אין טשעבין, נישט אין באבוב.

און ס׳איז געדרוקט א תורה אין קדושת ציון וואס דער טאטע האט געהערט דעמאלטס דארטן פונעם באבובער רב אויף ברכי נפשי, אויפן פסוק (תהלים קד, ל) תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה.[6]

דעמאלטס האט ער געמאכט דעם ניגון אויף ׳אל אדון׳, ער האט דארט אויסגעלערנט דעם עולם דעם ניגון, אזוי האט דער טאטע ז״ל פארציילט.

אב״ד מארוואש: דער קאמינקער רב – דער מיטעלער קאמינקא רב רבי יהושע׳לע (בן הגה״ק רבי שלום מקאמינקא ז״ל תלמיד הזרע קודש מראפשין והשר שלום מבעלזא, ויריד נפשו של מרן הדברי חיים ז״ל) – דעם ערשטן באבובער רב׳ס שווער, האט געהאט א סטראוק,[7] זעכצן יאר האט ער נישט געריידט, האט ער זיך א עצה געגעבן, ער האט געהאט דעם שבחי הבעש״ט, און מיט די מעשיות וואס איז דארט דא האט ער זיך באהאלפן,[8] די טאכטער יענטע׳לע וואס די וועלט איז

---

4 עיי׳ בס׳ הנ״ל שמביא עדותו של ר׳ יודל עבער שהרה״ק מהרש״א ז״ל יצא מנירעדהאזו ביום ראשון אחרי שבועות דהיינו בי״ג סיון והנסיעה ארכה כשלושה ימים, וביום ג׳ אחה״צ הגיעו לאוישוויץ ונעמד להמתין על הסעלעקציע הנוראה, ובינתיים כבר שקעה החמה ונכנס ליל רביעי ט״ז סיון, והרה״ק נשלח לארץ גזירה הי״ד.

5 בעיר "עירעדהאז" ספונה הרבנית הצדיקת מרת שרה מרים ע״ה, מחברתו של הרה״ק רבי שלום אליעזר מראצפערט, שנסתלקה בעת המלחמה בתוך הנעטא ונקברה שם, ואחר המלחמה פינו אותה אל הבית החיים בנירעדהאז.

6 כ״ק מרן רבינו ז״ל הי׳ דרכו לספר שיומא דהילולא של מרן הגה״ק בעל דברי חיים ז״ל היא ביום כ״ה ניסן, וברי״ח אייר שלאחריו שהי׳ בערב שב״ק שלח ק״ז הרש״א ז״ל את נכדו מרן ז״ל להיות אצל דודו בעל הקדושת ציון ז״ל, וערך שם שולחנו לכבוד ראש חודש ומרו ברכו נפשו ואח״כ אמר דברי תורה על מזמור זה, ואחר החורבן הנורא נשרפו ונאבדו רוב רובו מהדברי תורה והדרשות שאמר הקדושת ציון במשך כל השנים, ובנו מ״מ כ״ק אדמו״ר מהר״ש מבאבוב ז״ל טרח לקבץ את שארית תורותיו והדפיס ממנו את הספר הנפלא קדושת ציון, אז מסר לו כ״ק מרן ז״ל את הד״ת שנשאר בזכרונו, ושמח בו, והדפיסו בהדברי תורה על ראש חודש, ותוכן הדברים הוא, דהנה ידוע מספה״ק שהשם ׳אדם׳ יכולים לפרשו במדריגה גבוהה, בבחינת ׳אדמה לעליון׳, ויכולים לפרשו במדריגה פחותה ׳עפר מן האדמה׳, ולעתיד כשיהיה הזמן של תשלח רוחך יבראון, כשישלח השי״ת רוח טהרה ממרום ונהי׳ כולנו כברי׳ חדשה, או ותחדש ׳פני׳ אדמה, דתיבת פני יתפרש מלשון אופן, כמ״ש חז״ל ע׳ ׳פנים׳ לתורה, וזהו שיתחדש הפשט בתיבת אדמה, שלא יקראו עוד האדם על שם עפר מן האדמה, אלא על שם אדמה לעליון, עכת״ד.

7 עיין בס׳ תהלות חיים (מכתב נ״ו) שמעתיק מכתב קודש מהרה״ק רבי אהרן מקרייז ז״ל משנת תרמ״ד שכותב מכתב להרה״ק מקאמינקא בה הוא מברכו על חליו, וכותב לו שהוא מצטער בצערו וכואב את כאבו, עיי״ש.

8 יסופר שפ״א בו׳ תמוז הכה הרה״ק ר׳׳י מקאמינקא על השולחן שני פעמים באצבעותיו שזה הי׳ סימן שיבא טעלעגראם והראה באצבעותיו נגד מערב, ובכך הבינו שיבא טעלעגראם מבאבוב שהי׳ לצד מערב מקאמינקא. והראה בשבחי בעל שם על איזה מעשה שהי׳ בא׳ ששטפו נהר, לאחר שעה בא טעלעגראם שנס גדול שלא כדרך הטבע נעשה בשני יוצ״ח של חתנו הרה״ק רבי שלמה מבאבוב הלא המה הקדושת

ציון מבאבוב וחתנו הלימינוב־ער רב ז״ל, שבעת טיול עם אביו – וחותנו המהר״ש הראשון מבאבוב ורבי לייבוש דיין מבאבוב נכנסו הם לנהר ושטפם הנהר והי׳ סכנות נפשות, ורבי לייבוש קפץ לתוך הנהר עם בגדיו והשטיוול שלו, והצליח להצילם אחר שכמעט גם הוא נשטף ע״י הנהר, מחמת כובד בגדיו והשטיוול שלו שהי׳ מלא מים, והרה״ק מבאבוב עמד בכל הזמן אצל הנהר ולחש הי״ג מדות של רחמים בתחנונים לפני הבורא, וזקנם הרה״ק מקאמינקא הרגיש כל זאת ברוח קדשו.

9 לתועלת הקוראים נעתיק הסיפור כפי שמובא בשו״ת צבי תפארת (סי׳ ק״א) מהגה״ק בעל הדרכי תשובה ז״ל שגם היה מהרבנים שהתעסקו בשאלה החמורה הזאת, ועיי״ש אריכות גדולה לברר כל פרטי השאלה בפרטיות ובאריכות, וכן נתוספו עליו הגהות מבנו בעל המנחת אלעזר ז״ל, והרוצה יעיין שם ומשם תדרשנו לטובה.

הרה״ק רבי שלום מקאמינקא השיא את בתו הרבנית יענטא עם בנש״ק הרב משה חיים נכדו של הרה״ק משידלאווצא, בערך בשנת תרכ״ו, הרה״ק משינאווא גם השתתף בשמחת הנישואין, ונתלוו אתו הגה״ק רבי משה מבארדיוב, והגה״ק רבי שלמה מבאבוב.

כמנהג הימים ההם סמך החתן וישב על התורה והעבודה על שולחן חותנו במשך שנה אחת, לאחר השנה חזר לבית אביו וישב שם במשך כמה חדשים, במשך זמן זה דיבר אביו הרבה על לבו שיחזור לביתו, ולאחר הפצרות אביו אמר לו שכן עומד לעשות, אולם בדרכו לביתו יתעכב זמן מה אצל הרה״ק מצאנז, וכן היה שהגיע לצאנז ונתעכב שם זמן מה, אבל לאחר מכן אבדו עקבותיו ווזגתו נותרה עגונה למעלה מעשר שנים ולא נשמע ממנו דבר.

אולם בקיץ שנת תרמ״ב פשטה השמועה שראו את משה חיים דנן מהלך נודד עם פושטי יד המהלכים מעיר לעיר, בהגיע השמועה פשטו מעריצי אבי העגונה בארץ עד שמצאוהו, והכירו שהוא אכן אותו משה חיים, ובעמדו לפני חותנו אישר כי אכן הוא חתנו בעל בתו, וכן מסר סימנים מובהקים שלכאורה הוכיחו כי אכן הוא בעל העגונה.

והנה בעיר קראסנבראד (שעל יד טאמאשוב) דר איש אחד בשם ״יאשע קאלב״ שהי׳ נקרא כן מחמת סימן משונה שהי׳ על עיניו כדמות עגל, וקלסתר פניו היו דומין ממש ל״משה חיים״, ובא לקאמינקא ואמר שהוא ר׳ משה חיים שנעלם לפני שני שנים ונתן כמה וכמה סימנים ואמר דברים פרטיים שרק ר׳ משה חיים הי׳ אפשר לו לידע וגם הי׳ מצייר בדיוק תבנית ביתו וכדו׳ וידע כל פרט ופרט והנעשה והנשמע בעיר קאמינקא מקודם שנעלם מהעיר. ועל השאלה האיך יש לו הסימנים משונים ע״ג עיניו אמר שהי׳ חולה במחלה קשה ואז נעשו לו סימנים אלו. ונפלה אז המבוכה בין גדולי עולם האם להאמין לו והי׳ שאמרו שהוא ר׳ משה חיים והי׳ שאמרו שהוא יאשע קאלב.

ובעת ההוא נסע הרה״ק משינאווא לשב״ק לטאמאשוב והכיר שם את משה חיים בין האורחים שבאו אליו, ותבע ממנו בתוקף שיתן גט לאשתו ויתיר אותה מכבלי העיגון, ונעשה אז רעש ופרסום גדול מכל הענין, כי רבני פוילן ובתוכם הרה״ק רבי יהושע מטאמאשוב הכירו את יאשע קאלב מאז ומתמיד ולכן טענו שזה האיש הוא ״יאשע קאלב״, והרה״ק משינאווא עמד בשלו שאין זה כי אם משה חיים, וכן הרבנים

אויך געווען מיט איר גט פון ׳משה חיים׳ צו ״יאשע קאלב׳[9] די גאנצע וועלט האט געראדערט.

רבינו: דער שינאווער רב איז געפארן קיין ליטא וועגן דעם.[10]

אב״ד סארוואש: דער שינאווער רב האט זיך אמאל אויפגעשטעלט און אויסגערופן ביים טיש, ׳אזוי ווי ס׳איז היינט שבת קודש, איז דאס משה חיים׳, און רבי יהושע׳לע טאמאשאווער (ה״ה בנו של הרה״ק רבי יוסף מטאמאשוב ז״ל מתלמידי החוזה מלובלין ז״ל) האט געזאגט ׳אזוי ווי ס׳איז היינט שבת קודש, איז עס יאשע קאלב׳.

האונים מבארדיוב ומבאבוב תמכו דעתו כי כשהיה חתן ישנו הם עמו בעליה ודיברו ביניהם ענינים שונים, ושאלו להאיש אם זוכר מה ששוחחו אז ביניהם, ענה הן וגם הזכיר להם את דבריהם, ומהבעל דבר בעצמו לא היה אפשר לברר, כי לא היה שפוי בדעתו, ופעם אמר על עצמו שהוא ״יאשע קאלב״ ופעם אחרת אמר שהוא ״משה חיים״.

ומן הענין לציין שמובא בספרים שהרה״צ רבי צמח ז״ל משידלאווצא היה עוסק הרבה בהשבעת שמות ובקמיעות, ופע״א נהרגה אשתו בנפילת עץ על ראשה רח״ל, והוא נענה ואמר שהוא מחמת השתמשותו בהשמות הק׳, וכן תלו בזה את הסיפור הנורא של בנו ׳משה חיים׳ הנעלם, ואמרו בשם צדיקים שנשמתו של בנו נכנסה ב״יאשע קאלב׳, ולכן ידע לספר על כל מה שהתרחש בבית אביו וחמיו. [ועי׳ בס׳ י״ג אורות (ח״א, מערכת שינאווא, עמ׳ ק״ד) שמביא העובדא באריכות].

10 עיי׳ בס׳ הראשון לשושלת בריסק (עמ׳ שנ״ה) שמכיון שהוא טען שבתקופת העילמותו הוא נחלה על מחלת אבעבועות בעורו ושהה הרבה זמן בבית החולים בעיר בריסק, ולכן נשתנה עורו, ומאידך היו עדים שסתרו זה את זה, ולכן נסע הרה״ק משינאווא לליטא כדי לברר אמיתות הסיפור מהבית החולים בעיר בריסק, ועיי״ש באריכות שמביא הרבה פרטים מביקורו של הרה״ק משינאווא בבריסק.

ועי׳ עוד בס׳ י״ג אורות (שם) שהרה״ק משינאווא לא הרפה ונסע לגדולי הדור כהגאון בעל נפש חיה, והגאון רבי יאשע בער מבריסק, שיצטרפו עמו להתיר האשה להנשא ושתקבל גט מאיש הזה (ולקח עמו את משה חיים שלא יברח), הגאון רבי יאשע בער הסכים עם הרה״ק משינאווא, ונתפעל כל כך מעוצם חריפותו ובקיאותו עד שהלך ללוותו בבגדי שבת, הרה״ק משינאווא חשב לנסוע גם לרבי יצחק אלחנן אב״ד קאוונא, אך רבי יאשע בער יעץ לו שלא יסע, כי לא יקבלוהו בכבוד הראוי לו היות שאינו מכירו, אחרי זה סדר לה הרה״ק משינאווא בעצמו את הגט בשינאווא, כי בנו הרה״ק רבי משה ששימש אז אב״ד שינאווא היה מיראי הוראה, וחשש לדעת הסוברים שאין זה בעלה.

העגונה היתה אשה צדקנית ואף לאחר שנתגרשה לא רצתה להנשא מחמת דעה האחרת, אולם הרה״ק משינאווא אמר שבכל זאת עשה מצוה בסידור הגט, כי בשעת נתינת הגט הרגיש בנפשו אור גדול (בלשונו: ״עס איז מיר לעכטיג געווארן״), והגם שאין ברצונה להנשא, מכל מקום כיון שמצד הדין הותר להנשא הוקל לה כי יש לה פת בסלה, ואף שכמה גדולים כתבו תשובות להתיהה לא רצתה להנשא ונשארה עגונה בבית אביה כל ימיה, והיתה משמשת את אביה, והיא היתה היחידה שהבינה כל הרמזים של אביה אחר הסטראוק שלו.

[ואמר בצחות] כ׳וויים נישט ווי אזוי מ׳האט אים נישט ארויס געטראגן...

רבינו: יא, אזוי איז ער געווען... א איש פלא...

וסיפר רבינו בדרך אגב: דער רבי יהושע׳לע טאמאשאווער איז אמאל אנגעקומען קיין סאטמאר, דעמאלטס איז געווען רב דער זכרון יהודה, רבי יהודה גרינוואלד (ה״ה הגה״ק בעל שבט מיהודה עה״ת ושו״ת זכרון יהודה), רבי יהושע׳לע טאמאשאווער פלעגט רופן א רב ׳שושנת יעקב׳, און ווען ער איז אנגעקומען קיין סאטמאר, האט ער געזאגט, ׳ער מוז גיין באזוכן דעם שושנת יעקב׳, און איז געגאנגען צום רב.

ווען ער איז אריינגעקומען, פרעגט רבי יהושע׳לע טאמאשאווער ׳איר זענט דא דער שושנת יעקב?׳, און דער רב קוקט אים אזוי אן און זאגט ׳יא׳, פרעגט ער וויטער ׳ווען איר האט א שאלה אזוי און אזוי, ווי אזוי פסק׳נט איר?׳, זאגט אים רבי יהודה גרינוואלד ווי אזוי ער פסק׳נט, רופט זיך אן רבי יהושע טאמאשאווער ׳אזוי?, דער הייליגער רב – דער הייליגער דברי חיים – האט אנדערש געפסק׳נט׳. איז ער געבליבן שטיין, און רופט זיך אן ׳א פלא כ׳האב יעצט – פאר איר זענט געקומען – געהאט די שאלה, אזוי איז מיר עמיצער געקומען פרעגן אזא שאלה׳, זאגט אים רבי יהושע׳לע ׳נו, זאל דער רב באפעלן אז עס איז אנדערש די הלכה׳.

וועגן דעם האט ער געזאגט אז ער מוז שוין גיין באזוכן דעם רב.

מ׳זאגט אז אמאל איז ער אנגעקומען אויף א פלאץ, און איז איינגעשטאנען ביי א איד, און אינמיטן די נאכט זאגט ער פאר׳ן בעל הבית אז ער וויל מ׳זאל אים אנגרייטן עפעס צו עסן, האט ער געזאגט, ׳גוט, איך וועל גיין אנגרייטן׳, זאגט רבי יהושע׳לע, ׳ניין, כ׳וויל אז די בני בית זאל אנגרייטן׳, האט ער געזאגט אז זי שלאפט שוין, האט ער געהייסן מ׳זאל איר אויפוועקן. איז דער מאן געגאנגען און האט אויפגעוועקט די בעל הבית׳טע, און אזוי ווי זי פארעט זיך דארט אין קאך, איז איינגעפאלן דער דאך העכער איר בעט. דער איד איז געווארן נבהל ונשתומם, איז ער צוגעגאנגען צו רבי יהושע׳לע טאמאשאווער און געזאגט ׳רבי, איך וויל פרעגן דעם אמת, אויב דער רבי האט געוואוסט אז עס גייט איינפאלן, וואם האט דער רבי געדארפט זאגן אז מ׳זאל צוגרייטן א מאכל, דער רבי האט דאך געקענט זאגן מ׳זאל אויפשטיין שנעל ווייל עס גייט איינפאלן?׳. האט ער אים געענטפערט ׳כ׳האב עס נישט פארשטאנען געזען, נאר כ׳האב געפילט אז איך בין הונגעריג, און אומזיסט איז עס נישט, האב איך פארשטאנען אז עפעס איז דא, האב איך געהייסן אויפוועקן...׳.

ואמר רבינו: שוין, נו זייט ממשיך פארציילט וויטער, כ׳האב נאר געוואלט זאגן בדרך אגב איבער רבי יהושע׳לע טאמאשאווער אז ער איז געווען א איש פלא... נו זאגט וויטער...

אב״ד פארוואש: האט דער פעטער ז״ל (כ״ק המהר״ש מבאבוב ז״ל) פארציילט אז דער קאמינקער רב רבי יהושע׳לע – דעם ערשטן רב׳ס שוויגער – האט געמאכט קידוש אז מ׳האט געקענט הערן צוויי גאסן וויים, און ער האט דאך געהאט א סטראוק און ער האט נישט געריידט, נאר קידוש און אויך די ברכה אויף די חנוכה ליכט האט מען אים געהערט.[11]

כ׳בין מיט געווען אפאר מאל וועז דער פעטער (כ״ק המהר״ש מבאבוב ז״ל) איז געווען ביים רבי׳ן ז״ל (מרן רביה״ק בעל דברי יואל ז״ל), און דער רבי ז״ל האט אסאך מאל ליב געהאט צו רעדן וועגן קאמינקא, איז אלעמאל אז מ׳רעדט וועגן קאמינקא, איז ארויף געקומען דער שמועס וועגן יענטעלע מיט משה חיים, האט דער רבי ז״ל פארציילט אז ער האט אסאך געהערט פונעם פלאנטשער רב (חותנו של מרן רביה״ק בעל דברי יואל ז״ל בויור״ר) איבער די פרשה, ס׳איז דאך א פרשה וואס האט אויפגערודערט די גאנצע וועלט, אלע זענען געווען אריינגעמישט,[12] דער בעלזער רב רבי יהושע׳לע האט געשריגן געוואלד אז דאס איז משה חיים.

פאר וועז דער פעטער ז״ל (כ״ק המהר״ש מבאבוב ז״ל) איז געפארן דאס ערשטע מאל קיין ארץ ישראל (בשנת תשי״ט), איז ער געווען געווען זיך געזעגענען ביים רבי׳ן ז״ל, און דעמאלטס האט דער פעטער פארציילט באריכות די מעשה פון משה חיים, און דער רבי ז״ל האט איבער געשמועסט אלע פרטים פון דעם.

---

11 ואמר חתנו הרה״ק מבאבוב שאני חושב שבאמת יכול הוא לדבר רק ״ער וויל נישט רעדן״.

12 ויש לציין שאת ליבון הפרשה לאמיתה של תורה ניהל הרה״ק רבי לייביש ממאשציסק ז״ל אחיו של הרה״ק רבי שלום מקאמינקא ז״ל ודודו של הרה״ק רבי יהושע מקאמינקא, והוא פנה לשאר גדולי עולם שיחוו דעתם בנידון זו, ונציין חלק מהגדולים שהיו מעורבים בפולמוס זו וכתבו תשובותיהם להיתר או לאיסור, שו״ת בית יצחק (אהע״ז סי׳ קל״ט - ס ק״מ) מהגאון מלעמבערג, שו״ת מאורות נתן (סי׳ ז׳) מהגה״צ רבי נתן הלוי גאלדבערג ז״ל אב״ד לימנוב, בשו״ת מנחת אלעזר (ח״ב סי׳ כ״ה) מביא תשובת זקינו הרה״ק בעל השם שלמה ממונקאטש ז״ל, בס׳ דרך המלך (פ״ט מהל׳ גירושין) מהגאון רבי בעריש ראפאפארט ז״ל מעיר ראווע, שו״ת מהר״י הלוי (סי׳ ב׳) מהגאון רבי יצחק הלוי איטינגא ז״ל.

ער איז דאך געווען א גרויסער יחסן דער משה חיים, רבי נתן דוד שידלאווצער"ס א אייניקל (שהי' נכד היהודי הק' ז"ל), דער פאטער רבי צמח איז געווען א זוהן פון רבי נתן דוד שידלאווצער, און אנדערע האבן געזאגט אז 'ניין' ס'איז נישט ער, אבער ס'איז דאך נישט געווען צו פארשטיין ווי אזוי א מענטש האט געוואוסט יעדע קלייניקייט וואס איז פארגעגאנגען אין די גאנצע שטאט בעפאר ער איז נעלם געווארן.

ושוב נסתובבה השיחה מקירבות המשפחה

רבינו: איר געדענקט ווי דער טאטע ז"ל (מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל) איז געגאנגען צו די אלטע באבובער רביצין (הרבנית מרת חי' פראדל ע"ה בתו של הרה"ק מהרש"א מראצפערט ז"ל ומחברתו של הקדושת ציון ז"ל) אויף פון סט,[13] איר זענט דארט געווען, זי איז געווען דעם טאטנ'ס מומע, איך בין נאך געווען א בחור.

אב"ד מארוואש: יא, ס'איז שוין געווען יארן צוריק, ווייל תשל"ד איז זי אוועק. (ביום ט"ז אדר ומנו"כ בבית החיים דבאבוב בנו דושערזי).

רבינו: זי איז געווען אויף שבת אין ווילי'אמסבורג, זי איז געווען ביי אייער מאמע, און מוצאי שבת האט דער טאטע גענומען די קינדער, נישט אלע קינדער, אבער עטליכע, און דעמאלטס האט ער איר דאס ערשטע מאל געטראפן דא אין אמעריקא, איך געדענק איר זענט אויך דארט געווען.

רבינו נתכבד בברכת לחיים

רבינו: רבי יהושע'לע טאמאשאווער איז געווען א שטארקער צאנזער חסיד, אמאל האט דער דברי חיים געזאגט – ס'איז געווען ביי שלש סעודות – 'אז ווען דאס בית המקדש של מעלה ווערט אויפגעבויעט ווערן, ווערט דער גואל צדק קומען, און דאס בית המקדש של מעלה איז שוין אינגאנצן פארטיג, ס'פעלט נאר דער פרוכת', אזוי האט דער דברי חיים געזאגט, האט ער זיך אנגערופן פארן' דברי חיים, 'רבי, איך בין מאמין באמונה שלימה אז דער רבי איז בכח אהער צו שטעלן דעם פרוכת'. דער דברי חיים האט אים גארנישט געענטפערט.

מיט א צייט שפעטער האט דער דברי חיים געזאגט, 'ווער זאגט אז איך האב נישט געמאכט דעם פרוכת, נאר ס'איז

---

13 **הרבנית הזקינה מבאבוב ע"ה - בת בנו של מרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ל - הי' דירתה אצל בנה כ"ק אדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ל שהי' דר אז בשכונת קרוינהייטס בברוקלין, והרבנית אשת בנה הגה"צ ר' חיים יושע הי"ד שהיתה אחות הגה"צ ר' דוד האלבערשטאם ז"ל אדמו"ר מקשאנוב הי' דירתה בווילי'אמסבורג, וכששמע מרן רבינו ז"ל שדודתו אחי אמו ע"ה היא בווילי'אמסבורג על שב"ק בשכנותו הלך לבקרה במוצש"ק או בפעם ראשונה.**

געקומען א רשע גדול און ער האט עם צוריסן', דער פעטער ז"ל ברענגט דאס אראפ אין ויואל משה, אין די הקדמה.[14]

אב"ד מארוואש: כ'בין געווען אין פלארידע, מ'פלענט פארן אויף צווי וואכן ווינטער, און כ'האב געדאוונט פריטאג צונאכט'ס ביים טאטן (מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל), און כ'האב געוואוינט אקעגן איבער דעם דעשער ביהמ"ד, דארט איז געווען א איד וואס האט זיך אהין געצויגן פון קליוולאנד, ער האט געהייסן ר' עזרא, כ'קען זיך נישט דערמאנען דעם צווייטן נאמען, א ראצפערטער איד – נעכטן איז דאך געווען דעם זיידן רבי שלום אליעזר"ס יארצייט – פלענט ער אלעמאל צו פארציילן די מעשה – ער איז געווען א וואויליער איד, די קינדער האבן געלערנט אין ישיבות אין טעלז, חשובע קינדער מגידי שיעור – האט ער אלעמאל פארציילט אז זיין מומע איז געווען א יוצאת ונכנסת ביי די באבע שרה מרים, רבי שלום אליעזרל"ס רביצין, זיי זענען געווען אכט קינדער אינדערהיים, און זיין יונגערער ברודער, א יונגל פון זיבן יאר, איז נישט געזונט געווארן, און פארצייטנס איז דאך נישט געווען די אלע מעדיצינען מיט די אלע אנטיביאטיק'ס, און ס'איז שווערער און שווערער געווארן דער מצב, און ס'איז געווען אמאל ערב שבת פארמיטאג וואס די חברה קדישא איז געשטאנען ביים בעט, די דאקטורים האבן שוין א טאג פריער געזאגט אז ס'איז נישטא וואס צו טוהן...

זי האט שוין געהאט ארויסגעגאנגען נאך א ברכה נעכטן און אייער נעכטן מיט די רביצין – די באבע שרה מרים – צו רבי שלום אליעזר"ל, און ער האט אנגעוואונטשן, אבער דערווייל, דאס קינד איז געגאנגען מטה מטה, און מ'האט געזעהן אז ס'איז נישטא וואס צו טוהן, איז די מוטער זיינע אריין צו די רביצין, און זי האט געזאגט 'איך בין דא א גאנצן לעבן, איך שטיי דא צו די האנט, פארוואס וויל נישט דער רבי מיר אנוואונטשן? זאל די רביצין נאכאמאל ארויסקומען מיט מיר צום רבי'ן', איז זי ארויסגעגאנגען מיט איר, האט רבי שלום אליעזר"ל געזאגט 'וואס וויל מען פון מיר, כ'האב דאך שוין געזאגט, אז דער אויבערשטער וועט העלפן אז ער וועט געזונט ווערן', זאגט זי אז 'די חברה קדישא איז שוין דארט...'.

האט ער געזאגט 'לאזט מיך אפ, כ'זאג צו אז היינט וועט ער נאך זיצן ביינאכט ביים טיש און ער וועט נאך עסן די שבת'דיגע סעודה...!'.

נו, אז זיי האבן אזוי געהערט, זענען זיי ארוים געגאנגען.

---

14 **מרן רבינו ז"ל מביא סיפור זו בהקדמות ספרו הק' ויואל משה (עמ' ט), וע"ע בדברי יואל לחג הסוכות (קהלת - דרוש ח').**

האט דערציילט ר׳ עזרא ׳איך בין עלטער געווען מיט אבט יאר פון דעם ברודער, און די חברא קדישא איז דארט געשטאנען און זיי האבן געזאגט אז ס׳איז יציאת נשמה... איך זאג אייך אזוי ווי ס׳איז היינט די און די טאג איז ער איז דעם פרייטאג צונאכט׳ס געזיצן ביים טיש און מיטגעגעסן די סעודה...!׳.

יעדעם יאר האב איך אים געהייסן איבער פארציילן די מעשה.

רבינו: איר האט געקענט ר׳ אליעזר פאשקום, ווען כ׳בין געווען א יונגל איז ער מיר געקומען זאגן ׳דו ביזסט דעם זיידן רבי שלום אליעזר׳ס אייניקל, וואונטשט מיר אן׳, איך האב נישט געוואוסט וואס ער וויל... און ער האט ווייטער געזאגט ׳דו ווייסט, איך בין אריין צו דיין זיידן, וואס איך האב געדארפט האב איך באקומען, כ׳האב געהאט א שכן א גוי (שכבל ממנו) בין איך אריין צו אים, און ער האט מיר אנגעוואונטשן וואס איך האב געדארפט, ער האט זיך אויסגעבעטן געלט, ער האט געזאגט ׳אויף דעם געב אהער כך וכך׳, אבער וואס איך האב געדארפט האב איך געהאט ביי אים׳.

אב״ד סארוואש: דער פעטער ז״ל (כ״ק המהר״ש מבאבוב) פלעגט צו פארציילן אז דער זיידע רבי שלום אליעזר׳ל פלעגט צו קומען א יעדעם יאר קיין צאנז אויף די יארצייט, נאך שבת איז ער געבליבן אין באבוב, צו זיין מיט די קינדער און מיט די אייניקלעך, האט ער אזוי געזאגט ׳מיר האבן געוואוסט אז רבי שלום אליעזר׳ל איז א איד א צדיק, דעם הייליגן דברי חיים׳ס א זוהן. אבער ווען כ׳בין געווען אין די קריג אין אונגארין בין איך געווארן געוואר אז מיר האבן גארנישט געוואוסט פון זיין גרויסקייט, יעדער איד דארט האט בעל שם׳סקע מעשיות פון אים׳.

האט דער פעטער ז״ל געהאט עטליכע - פיר צי פינף - מעשיות וואס ער פלעגט צו דערציילן, בעל שם׳סקע מעשיות.

ער האט דערציילט, אז אמאל איז געווען וועג מ׳האט נישט געטארט אזוי האנדלען (כי כבר כמה שנים לפני החורבן הנורא גזרו הרשעים גזירות על בנ״י, כגון איסור מסחר וכדומה), ס׳איז שוין געווען די קריג׳ס צייטן, איז געקומען א איד א האלץ סוחר און ער האט מזכיר געווען אז ער האט געקויפט א וואלד און ער דארף א ישועה, ער וווייסט נישט וואס וועט זיין, האט רבי שלום אליעזר׳ל אים געזאגט, אז דו וועסט מיר געבן א וואגן האלץ איך זאל האבן אויפן גאנצן ווינטער צו הייצן, זאג איך דיר צו אז דו וועסט מצליח זיין׳.

רבינו: דאכט׳זיך זיי זענען געווען צוויי שותפים, און דער אנדערער האט זיך געוי׳ווכח׳עט...

אב״ד סארוואש: יא, טאקע אזוי איז געווען די מעשה, און איין שותף האט נישט געוואלט געבן א וואגן האלץ, און זיי האבן זיך נישט געקענט פארגלייכן, איז ער געגאנגען צום זיידן רבי שלום אליעזר׳ל און האט געזאגט אז ער האט פראבלעמען מיטן שותף, האט רבי שלום אליעזר אים געזאגט ׳קודם געב דו דיין העלפט׳, און דער איד האט געגעבן זיין העלפט.

צום סוף איז געווען, אז זיי האבן געהאט א פראצעס, און דער שופט האט געפסק׳נט אז דער איד וואס האט געגעבן די העלפט וואגן האלץ, ער מעג האנדלען, און יענער האט פארלוירן.

האט דער פעטער ז״ל געזאגט אז דער שותף וואס האט דערלייגט האט געפרעגט וואס איז פשט, א שופט מוז דאך האבן א הסבר צום פסק, ער קען דאך נישט סתם זאגן, האט דער שופט געזאגט אז אזוי ווי דער טאטע פונעם אנדערן איז געווען א וואלד סוחר פון פריער, גייט אויף אים נישט ארויף דער איסור צו האנדלען, אבער ער וואס איז נאר געקומען אלץ פרישער סוחר, איז נישט מותר.

בקיצור, דער וואס האט געגעבן א האלבע וואגאן איז ארויס פונעם עסק געהאלפן.[15]

רבינו האציל עליו מברכותיו, ואב״ד סארוואש הזכיר שמות של שנים מכני משפחתו הזקוקים לישועה

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן, א גרויסע ישועה, מ׳האט דאך געדעדט פון רבי יהושע׳לע קאמינקער און פון רבי יהושע׳לע טאמאשאווער, זייער נאמען (יהושע) אליין וווייזט דאך אויף א ישועה.

אב״ד סארוואש: אז דער זיידע רבי שלום אליעזר׳ל האט געקענט באווייזן פאר די גאנצע וועלט בעל שמ׳סקע מופתים, איז פאר די אייניקלעך אוודאי.

ונפרד רבינו ממנו בברכה: אוודאי אזוי, דער אויבערשטער זאל העלפן אין אלע ענינים, מ׳זאל זיך זעהן מתוך שמחה מיט בריאות השלימות.

אחר כך האציל רבינו מברכותיו לכל הנאספים שם והנה״צ מסארוואש הודה מאוד לרבינו על אשר כיבד אותו בביקור בהיכלו ועל הברכות הטובות והחזיר לו ברכה ושלום

---

15 עיין באריכות בס׳ רבינו הקדוש מראצפערט (עמ׳ קנ״ז) בשם כ״ק אדמו״ר מהר״ש מבאבוב ז״ל ששמע סיפור זה מהרה״ח רבי יצחק אייזיק לעפקאוויטש ז״ל ממארגערעטין כשישב עמו בבונקער בעת המלחמה בעיר גרויסווארדיין, וכ׳ שם ששמו של היהודי הסוחר היה ר׳ משה גאלדבערגער, ועיי״ש (עמ׳ ק״ס) שמביא העתק מכתב ששלח משמשו של הרה״ק מהרש״א אודות העצים של ר׳ משה גאלדבערגער הנ״ל.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מעמד הדלקה רבתי
לכבוד התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א

בחצר בית מדרשינו הגדול בקרית יואל יע"א - ד' פרשת בהר - ליל ל"ג בעומר תשפ"ב לפ"ק

די תורה הקדושה הייבט זיך אן בראשית ברא אלקים, זאגט דער אגרא דכלה, בראשי"ת איז די ראשי תיבות א'דון ת'נאים ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי. דארף מען צו פארשטיין וואס איז דער רמז אין די התחלת התורה דער הייליגער תנא רבי שמעון בן יוחאי.

קען זיין אזוי, שטייט אין זוהר הקדוש פר' נשא, רבי יהודה קרא ליה שבת, דער תנא רבי יהודה האט געוואלט דעם תנא רבי שמעון יוחאי, האט ער אים געזאגט שבת, מה שבת לה' קודש, אזוי ווי שבת איז הייליג פארן הייליגן באשעפער, אף רבי שמעון שבת לה' קודש, איז רבי שמעון אויך אין די זעלבע מדריגה שבת לה' קודש.

דארף מען צו פארשטיין וואס איז דער דמיון פונעם הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי צו שבת קודש. קען זיין אזוי, שטייט אין אמרי נועם פר' וישב, זאגט ער, מצות שבת, די סגולה פון מצות שבת איז מ'זאל ניצול ווערן פון תאוות רעות, אז מ'דערמאנט מיטן מויל דעם נאמען שבת קודש איז אויך שוין מסוגל מבטל צו זיין דורך די אהבה וקדושה, וואס דאס איז שבת קודש אהבה בתענוגים, דורך דעם ווערט בטל די תאוות רעות פון דעם מענטש. קען זיין דורך דעם, דער תנא רבי שמעון בן יוחאי איז די בחינה פון שבת קודש, מיטן דערמאנען דעם הייליגן נאמען רבי שמעון בן יוחאי, קען מען מבטל זיין תאוות רעות.

עס שטייט אין זוהר הקדוש (פ' אחרי דף סט:), בשעת בריאת האדם האבן די מלאכי השרת מקטרג געווען, מ'גייט באשאפן א מענטש א בשר ודם, ער איז עלול למיחטא קמך, א מענטש האט א יצר הרע, ער וועט אים קענען ברענגען צו תאוות רעות, דער יצר הרע ער ברענגט דאך דעם מענטש צו תאוות רעות, און דורך תאוות רעות שטייט אין באר מים חיים, ריבוי התאוה הבהמיות איז מסמין עיני האדם, דאס מאכט בלינד די אויגן פון א מענטש ער זאל נישט זעהן דעם אמת, ער וועט זיך טועה זיין צווישן אן עבירה און א מצוה, במילא האבן די מלאכים גע'טענה'ט, אז א בשר ודם איז א בעל תאוה דורך דעם קען מען קומען חלילה צו אן עבירה זינדיגן פארן הייליגן באשעפער, מ'האט פשוט א טעות צווישן אן עבירה און א מצוה, וועגן דעם האט דער אויבערשטער אנגעהויבן די תורה הקדושה, בראשי"ת די ראשי תיבות א'דון ת'נאים ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי, אז מ'וועט דערמאנען דעם הייליגן נאמען פון רבי שמעון בן יוחאי, דאס וועט מציל זיין פון אלע תאוות רעות, במילא וועט מען ניצול ווערן פון אן עבירה, און מ'וועט זיך נישט טועה זיין צווישן מצוות און עבירות.

עס איז ידוע, ס'איז דא צוויי מיני אש, צוויי מיני פייערן, עס איז דא א פייער פון תאוה, און ס'איז דא א פייער פון התלהבות צו עבודת ה', ביידע צוזאמען קענען נישט זיין ביי אין זעלבן מענטש, כשזה קם זה נופל, קומט אויס אזוי, דורך די כח הקדושה פון רבי שמעון בן יוחאי, וואס ער איז מבטל דער כח פון תאוות רעות, דורך דעם ווערט פארשטערקערט דער כח אש, דער אש התלהבות פון עבודת ה' אין תורה און אין תפילה.

עס שטייט אין חתם סופר פר' בהר, ל"ג עמ"ר איז בגימטריא א"ש להב"ה, ל"ג בעומר וועט מ'פריידט זיך מיטן יומא דהילולא פונעם הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי, און אידן פראבירן זיך צו מתקשר זיין מיטן הייליגן תנא, דער עצם דערמאנען זיין נאמען איז שוין מבטל דעם כח התאוה הבהמיות, במילא וועט נתעורר אין הארץ פון יעדן איינציגן איד א אש להבה, א פלאם פייער, דער כח פון התלהבות אש אין עבודת ה'.

קען זיין אונז זאג מיר אינעם זמר, 'בר יוחאי נאזרת בגבורה, במלחמת אש דת השערה', דורך דער כח הקדושה פון רבי שמעון בן יוחאי וואס ער איז נתאזר געווארן בגבורה, ובמלחמת אש דת השערה, אז מ'האט אביסל א קשר מיטן הייליגן תנא, זענען מיר אויך זוכה זיך מתגבר צו זיין במלחמת אש דת השערה, עס זאל זיין עבודת ה' בתורה ובתפילה מיט אן התלהבות אש.

דאס קען זיין דאס ענין וואס מ'צינדט אן מאורות לכבוד דעם תנא רבי שמעון בן יוחאי, וויייל אין זיין כח און אין זיין זכות און גודל קדושתו, מיטן דערמאנען זיין נאמען איז מען מבטל זיין דעם כח התאוה הגשמי, וכשזה נופל זה קם, שטייגט עבודת ה' אין תורה און אין תפילה מיט התלהבות אש אזוי ווי עס פאסט זיך פאר עובדי ה' חסידים ואנשי מעשה.

היינט צוטאג ווען מ'גייט אנצינדן מאורות לכבוד דעם הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי, זענען מיר אונז מתפלל, אונז בעטן מיר פארן הייליגן באשעפער, אונז זאלן מיר זוכה זיין צו השפעות קדושות אין עבודת ה' מיט התלהבות אש, סיי אין לימוד התורה, סיי אין עבודת התפילה, און סיי אין קיום מצות ה', און אפצושוואכן דעם כח התאוה הגשמי וואס עס ברענט אין יעדן איינציגן אידן, אין די מגושם'דיגע מדינה וואו אונז וואונען מיר, דורך אים זאלן מיר זוכה זיין צו התעוררות לעבודת ה' ברשפי אש שלהבת קה.

אונז גרייטן זיך מיט אן הכנה דרבה אנצוצינדן מאורות לכבוד דעם תנא הקדוש רבי שמעון בן יוחאי, אונז בעטן מיר דעם הייליגן באשעפער, אונז זאלן מיר האבן די זכיה צו זיין מקושר באפס מה, עפעס, מיטן הייליגן תנא. יעצט איז דער זמן, די ריכטיגע צייט, מ'זאל מתפלל זיין אז מ'זאל זוכה זיין מ'זאל האבן א קשר מיטן הייליגן תנא.

אונז בעטן פונעם הייליגן תנא, היה עם פיניות שלוחי עמך בית ישראל, עמוד על ימיני וסמכני, ער זאל זיין צו אונז פאר א הילף אונז צו העלפן אנצוצינדן די הדלקה, הדלקה פנימיות בעומק הלב פאר יעדן איינציגן איד וואס געפינט זיך דא, אנצוצינדן און אויפלאמען די הערצער פון כל העם הנמצאים פה, וואס זענען זיך צוזאמען געקומען בשמחה זיך צו פרייען אין די גרויסע שמחה לכבוד דעם הייליגן תנא, און האבן א קשר מיטן הייליגן תנא, אנצוצינדן דער נר הנשמה פון יעדן איינציגן איד, א אש להבה, מ'זאל זוכה זיין צו דינען דעם הייליגן באשעפער בלב שלם, מיטן גאנצן הארץ, עבודה תמה ונקיה, עבודה שלימה, מ'זאל זוכה זיין מקיים צו זיין מצוות ה' בשלימות, לערנען תורה בהתמדה ובהבנה, עבודת ה' מיט אן התלהבות אש, מ'זאל גיין בדרך התורה און דינען דעם הייליגן באשעפער מיט יראה און מיט אהבה, און דער אור התורה, די לעכטיגקייט פון די תורה הקדושה זאל אונז באלייכטן די אויגן בכל עת ובכל זמן אין יעדע צייט, אונז זאלן מיר זוכה זיין מגדל צו זיין ערליכע לעכטיגע אידישע דורות און יזהן פון זיי אסאך נחת דקדושה מתוך בריות גופא בבריאות השלימות. פרנסה בריווח ובניקל, אז מ'זאל נישט זיין חלילה פון די וואס עס שטייט אויף זיי המצפה לשולחן אחרים עולמם חשך בעדם, עס זאל שוין זיין לעכטיג אין אלע אידישע הייזער, און אונז זאלן מיר זוכה זיין צו דעם אור חדש על ציון תאיר במהרה.

*

עס קען נאך זיין נאך וואס מ'זאגט אויף רבי שמעון אז ער איז בבחינת שבת. עס שטייט אין זרע קודש די וואך פר' בהר, אז אין קידוש יעדן פרייטאג צונאכט'ס זאגט מען די פרשה פון ויכולו השמים והארץ, איז דא אין די פרשה פינעף מאל 'וי', אין וי'כולו איז דא א 'וי', וי'כל, וי'שבות, וי'ברך אלקים, און וי'קדש אותו, איז דא פינעף מאל 'וי', זאגט דער זרע קודש, אז מ'דארף מהפך זיין פינעף מאל 'וי', 'וי' באטרעפט זעכצן, מאכן פון די 'וי' טו"ב, וואס טו"ב איז בגימטריא זיבעצן, איינעם שבת קודש וועלט אלעם נמתק פון די 'וי' און עס וועלט 'טוב'.

קען זיין אזוי, שבת קודש איז א אות בינו ובין בני ישראל, אזוי ווי עס שטייט אין פסוק, שבת אין אן אות, עס איז מקשר אידישע קינדער לאלופו של עולם, איז דער אות, דורך דעם קומט צו אן אל"ף מהפך צו זיין פון 'וי' אויף 'טוב. אין זוהר הק' שטייט פני האדון ה', מאן פני האדון ה', ווער איז דאס דער פני האדון, דא רבי שמעון, אזוי שטייט אין זוהר הק', אין פשטות רבי שמעון בן יוחאי בגודל קדושתו איז מקשר כלל ישראל לאלופו של עולם האדון ה', במילא קען מען מהפך זיין דעם 'וי' אויף 'טוב', ווייל עס קומט צו אן אות, דער אלופו של עולם, עס קומט צו אן אל"ף, און פון 'וי' וועלט 'טוב'.

וועגן דעם זאגט מען אין זמר פון ואמרתם כה לחי, 'כי הוא אות עולם היה', רבי שמעון איז אין די בחינה פון א אות אזוי ווי שבת קודש, און ער איז מהפך 'וי' לטו"ב, וועגן דעם זאגט מען הוא ימליך טו"ב בעדינו, איז רבי שמעון ממליך טו"ב פאר אידישע קינדער.

מיט דעם קען זיין פשט אין פסוק אין תהלים 'מקול אנחתי', וואס אנחתי איז א בחינה פון 'וי', איז 'דבקה עצמי לבשרי', איך דערנענטערט מיך צום הייליגן תנא, לבשר"י איז די אותיות ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי, האבן מיר א קשר אמיץ וחזק מיטן הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי וואס ער איז אונז מקשר צום אלופו של עולם, און דורך דעם וועלט איבער געדרייט 'וי' לטו"ב, וועגן דעם שטייט אין פסוק 'וירא אלקים את האור', וואס איז בגימטריא 'רבי שמעון בן יוחאי' מיטן כולל, 'כי טו"ב' וויייל ער איז מהפך דעם 'וי' לטו"ב.

עס קומען זיך צוזאם אלפי ישראל ביומא דהילולא פון רבי שמעון בן יוחאי, זיך צו פרייען בשמחתו, מיט א שמחה עילאה, א געהויבענע הייליגע שמחה, מיט אן התרגשות דקדושה, אין די זעלבע צייט וואס עליונים ששים ותחתונים עולזים, ווען עס פרייען זיך מלאכי השרת בעולמות העליונים, קודשא בריך הוא ושכינתא, מיט די יומא דהילולא אין די גרויסע שמחה פון רבי שמעון בר יוחאי, איז ותחתונים עולזים, פרייען זיך אידישע קינדער, בני

ישראל וואס זענען עוסק אין די תורה הקדושה, און זיי לערנען די תורות פון רבי שמעון בן יוחאי, און זיי פרייען זיך אויך אין די שמחה פונעם היילגן תנא, צינדט מען אן מאורות לכבודו, לזכר הפסוק 'וירא אלקים את האור כי טוב', וויל ס'ווערט נשפע משמי השמים השפעות טובות, אלע גוטע השפעות לכל בני ישראל.

און דאס איז דער רמז 'הנה מה טוב ומה נעים' וואס דאס איז בגימטריא 'רבי שמעון בן יוחאי', אין זכות פונעם תנא רבי שמעון בן יוחאי איז 'הנה מה טוב ומה נעים', ס'איז הנה מה טו"ב, ס'איז גוט לטו"ב לנו כל הימים, עס ווערט נשפע אלע גוטע השפעות פאר גאנץ כלל ישראל.

*

עס קען נאך זיין נאך פארוואס דער תנא רבי שמעון איז בבחינת שבת, עס שטייט אין פסוק אין פרשת אמור, שבת היא לה' בכל מושבותיכם, די קדושה פון שבת קודש און די השפעה פון שבת קודש איז בכל מושבותיכם, איבעראל וואו אידן וואוינען, איבעראל וואו אידן זענען, אין די גאנצע וועלט, איבעראל קומט אן די קדושה און די השפעה פון שבת קודש, די זעלבע זאך די קדושה און די השפעה פונעם היילגן תנא רבי שמעון בן יוחאי, וואס דער תנא איז א דורש טו"ב לעמו, דאס איז בכל מושבות בני ישראל, איבעראל וואו אידן וואוינען, איבעראל וואו אידן געפינען זיך, סיי באתרא קדישא מירון, און סיי בכל מושבות בני ישראל בכל העולם כולו.

און ס'איז ידוע די מליצה וואס מ'טייטשט, כדאי רבי שמעון לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו, דאס איז א מימרא אין די גמרא אין פסחים דף נ"א, רבי שמעון איז כדאי מ'זאל זיך פארלאזן אויף אים הן בפניו, דאס מיינט מען אין אתרא קדישא מירון וואס שם חלקת מחוקק ספון, והן שלא בפניו, דאס מיינט מען אין די גאנצע וועלט, זאל דער אויבערשטער העלפן טב"א הוא וטב"א ליהוי לכל בני ישראל בכל מושבותיהם.

און א תפילה און א בקשה צום היילגן רבי שמעון בן יוחאי, הבט נא וראה געב א קוק, לכבות נשברות פון אידישע קינדער, וואס זיי קרעכצן און זיי זיפצן, זיי ווייגן 'וי', אין כמה ענינים, איבערצודרייען דעם 'וי' לטו"ב.

עס שטייט אין פסוק אין פרשת אמור, שבת היא לה' בכל מושבותיכם, די קדושה פון שבת קודש איז בכל מושבותיכם, איבעראל וואו אידן וואוינען, איבעראל קומט אן די קדושה און די השפעה פון שבת קודש, די זעלבע זאך די קדושה און די השפעה פונעם היילגן תנא רבי שמעון בן יוחאי, וואס דער תנא איז א דורש טו"ב לעמו, דאס איז בכל מושבות בני ישראל, איבעראל וואו אידן וואוינען, איבעראל וואו אידן געפינען זיך, סיי באתרא קדישא מירון, און סיי בכל מושבות בני ישראל בכל העולם כולו.

עס איז דא פארשידענע, קינדערלאזע מענטשן, זועקים 'וי', זיי שרייען און ווייגן 'וי', אנא ה' איך בעט דיך היילגער באשעפער, שיק אריין א ברכה צו מיר אין שטוב, בענטש מיך מיט ברכת הבנים, מיט זרע של קיימא.

חולי ישראל צועקים 'וי', זיי ווייגן 'וי', זיי בעטן אנא ה' איך בעט דיך היילגער באשעפער, בענטש מיך מיט ברכת רפאינו, מיט א רפואה שלימה וגמורה, פאר יונג און פאר אלט, אנשים נשים וטף, זקנים עם נערים.

עס איז דא אידן וואס עס פעלט זיי פרנסה, צועקים 'וי', זיי שרייען איך 'וי', זיי בעטן פונעם היילגן באשעפער, אנא ה', איך בעט דיך היילגער באשעפער, בענטש מיך מיט ברכת המזון, עס זאל זיין לשובע ולא לרזון.

אין אסאך אידישע הייזער איז דא קינדער שהגיעו לפרקן, פרק האיש מקדש, אדער פרק בתולה נישאת, זיי ווייגן און שרייען, צועקים 'וי', ווייל זיי האבן נאכנישט זוכה געווען אויפצושטעלן א בית נאמן בישראל, אנא ה', איך בעט דיך היילגער באשעפער, בענטש זיי מיט א ברכת זיווג הגון בקרוב, עס זאל זיין ששון ושמחה ישיגו בקרוב, בשעה טובה, עס זאל זיין בסימן טו"ב ובמזל טו"ב.

אזוי איז דא אין כמה ענינים, וואס איז דא צובראכענע הערצער וואס זיי זאגן 'וי', בעטן מיר אנא ה' הקל הטו"ב, בענטש די אלע אידן מיט א ברכה, עס זאל נתהפך וועלן דעם 'וי' לטו"ב, זיי זאלן זוכה זיין צו זעהן לעבטיגע געבענטשטע אידישע דורות טובות וישרות, לעבטיגע אידישע דורות וואס זענען עוסק בתורה, ואין טו"ב אלא תורה.

און צום היילגן תנא זאגן מיר, אונז בעטן מיר אים, אנא, היה דורש טו"ב לעמו, דער היילגער תנא זאל זיין א דורש טו"ב פאר כלל ישראל, איבערצודרייען דעם כל לבב דו"י, אלע פארווייטאגטע צובראכענע הערצער, עס זאל זיין א לב טו"ב מלא שמחה מיט חדוה, און עס זאל מקוים ווערן אויף זיי דער ושמחת בכל הטו"ב, מ'זאל זיך קענען פרייען בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין צו זעהן דעם טו"ב האמיתי, די ריכטיגע גוט'ס בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

מסיבת לחיים ביום ל"ג בעומר תשפ"ב לפ"ק
בהיכל המתיבתא בקרית יואל יצ"ו - סניף ברך משה

אחרי שהאריך בדברי דרוש לכבוד התנא האלקי
רבי שמעון בר יוחאי זיע"א

נאר, כ'האב אינזין געהאט אזוי, מ'זאגט אינעם פיוט 'כל ימיו אשר חיה אות הקשת לא נהיה'. יעקב אבינו האט געזאגט, אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי (בראשית מח, כב), זאגט דער תרגום דערויף 'בצלותי ובבעותי', בחרבי ובקשתי איז טייטש מיט די תפילה, ביידע איז דאס טייטש 'בחרבי ובקשתי', נו אויב ביידע איז טייטש א תפילה וואס איז די חילוק צווישן 'חרב' און 'קשת', ביידע איז דאך תפילה.

ס'שטייט - כ'געדענק נישט וועל זאגט דאס - א חילוק צווישן חרב און קשת, וואס איז דער חילוק? אין א מלחמה איז דא א חרב, און ס'איז דא אין א מלחמה א קשת, וואס איז דער חילוק, מיט חרב איז מען נאנט, קשת איז פונדערווייטנס. וועל א צדיק פועל'ט א ישועה, תיכף וועל ער וואונטשט אהן, תיכף וועל ער בענטשט וועלט עס מקוים, דעמאלטס איז די תפילה א בחינה פון א חרב, ס'איז תיכף ומיד. אבער נישט אלעמאל וועלט די תפילה נתמלא באלד, און די ברכה זעהט מען אויפן פלאץ, נאר אמאל דויערט עס.

אידן קומען זיך צוזאם, נעכטן נאכט איז מען זיך צוזאם געקומען אלפי ישראל, זיך צו פריישן מיט די שמחה פון דעם תנא רבי שמעון בן יוחאי, ס'איז געווען א שמחה עילאה, א געהויבענע שמחה, א איידעלע שמחה, א ערליכע שמחה, ס'איז א גרויסער ענין וואס כלל ישראל ווייזט ארויס א כבוד צום תנא רבי שמעון בר יוחאי, אונז האבן מיר די זכיה אז בי אונז אין שטאט איז געווען דער כבוד, אז מ'גיט כבוד פאר רבי שמעון בן יוחאי, איז עס אונזער זכיה אז אונז קענען דאס געבן, אז עס קענען צוזאם קומען אזויפיל אידן, ערליכע אידן, באמת ערליכע חסידים ואנשי מעשה, און זיך געפריידט טאקע בשמחה עילאה, וזר לא נתערב בשמחתינו, די ציוניסטישע מדינה האט נישט געהאט קיין חלק אין אונזער שמחה.

אזוי ווי מ'פארציילט כ'האב געהערט אז דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז געווען אמאל אין פרעשבורג, און דאס 'איז געווען א גרויסע סענזאציע בימים ההם, דער קדושת יו"ט איז געווען אין איין מדינה, דארט האבן געוואוינט חסידים, און ער איז געווען דער ראש פון די חסידים אין אונגארן, פרעשבורג איז אין די אנדערע זייט פון אונגארן, דאס איז מזרח און דאס איז מערב, דארט האבן געוואוינט די אויבערלענדער אידן, די אשכנז'ישע אידן, ס'איז געווען צוויי אנדערע מין מענטשן, ס'איז אלעס געווען אידן, אבער צוויי אנדערע מין אידן, כרחוק מזרח ממערב, ס'איז טאקע געווען מזרח און דאס איז געווען מערב..., אבער דאס איז געווען צוויי אנדערע מין אידן. עכ"פ ס'האט זיך געמאכט אזא מחלוקה דער קדושת יו"ט מיטן שבט סופר, בקיצור, מ'האט געמאכט שלום, און דער קדושת יו"ט איז געפארן קיין פרעשבורג ס'זאל הייסן ווי א פיוס פאר'ן שבט סופר, ער איז געפארן און מ'האט זיך איבער געבעטן, און ס'איז געווען א גרויסע סענזאציע אז דער קדושת יו"ט איז געפארן בימים ההם, ער איז געפארן און ער איז אנגעקומען קיין פרעשבורג, א חסידישע רבי, ס'איז געווען א נייעס. בקיצור, ער איז געווען אין פרעשבורג, און אין פרעשבורג איז געווען א ישיבה, ער האט דאך געהאט א ישיבה דער שבט סופר, וועל ער איז געווען אין די אכסניא זענען געקומען בחורים פון די ישיבה און זיי האבן געבעטן ער זאל זיי בענטשן, און ער האט געבענטשט, ער האט ארויף געלייגט די הענט און געבענטשט די בחורים, די האבן אים נישט געגעבן קיין קוויטל, און א פדיון אוודאי נישט, איז דארט געווען איינער אן אשכנז'ישער איד, ער זעהט ווי אזוי ער בענטשט, עס גייט אדורך איין בחור און נאך א בחור, האט ער זיך אנגערופן א וועלט, 'עס איז א ברכה לבטלה' וויל קיינער

באצאלט נישט, אזוי האט ער געזאגט אויף א ווערטל. דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט האט געהערט דאס ווערטל און ער איז געווארן זייער ערנסט, און האט זיך אנגערופן, 'חס ושלום צו זאגן א ברכה לבטלה, ווען אונז לייגן מיר ארויף די הענט אויב ס'איז נישט אויפן פלאץ איז עס אויף שפעטער'.

אין ס'גוט איז געווען א איד - כ'האב שוין פארציילט אמאל די מעשה - ער האט געהייסן ר' משה יעקב, ער איז געווען א שוחט אין ס'גוט, ער האט נישט געהאט קיין קינדער, און ער האט געמוטשעט דעם קדושת יו"ט כמובן פאר א ברכה, בקיצור, אמאל איז ער שטארק צוגעשטאנען, ער האט ארויס באקומען א ווארט ווי אן הבטחה, עס איז אדורך א שטיקל צייט, און ער איז נאך אלץ נישט געהאלפן געווארן, יעצט איז ער שוין געקומען מיט א טענה צום קדושת יו"ט, מ'האט דאך מיר מבטיח געווען, האט ער זיך אזוי פארטראכט, און האט אים געזאגט, 'ווען א שר גיט ארויס א פקודה, מלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא', זאגט ער, 'ווען אן הויכער באאמטער גיט ארויס אן באפעל, קען אדורך גיין א צייט, אמאל א קלענערע באאמטער קען עס אויפהאלטן, ער קען עס נאר אויפהאלטן, אבער ער קען עס נישט מבטל זיין, עס מוז אויסגעפירט ווערן, אזוי איז מלכותא דרקיעא אויך, אמאל דאכט זיך עס ווערט אויפגעהאלטן, אבער עס מוז אויסגעפירט ווערן', און טאקע שפעטער איז ער געהאלפן געווארן, ער האט געהאט קינדער, ווען כ'בין געווען אין ארץ ישראל איינמאל, זענען געקומען זיינע אייניקלעך זאגן אז זיי זענען די אייניקלעך פון דעם איד.

ס'איז ווייטאגליך צו זאגן, כ'מוז ארויס ברענגען דעם צער, ס'איז געווען א שרעקליכע בילד צו זעהן נעכטן נאכט, ווען ס'זענען געזיצן אידישע גוים, לאמיר עס אזוי אנרופן, אידישע גוים זיצן אין די מערה פון רבי שמעון בן יוחאי, ל"ג בעומר אין א צייט ווען אין פרישער דיגע יארן זענען געזיצן דארט ערליכע אידן און פארגאסן טרערן, זיצן אידישע גוי'אצעס און עסן אין הוילן קאפ, במקום הקודש, עס טוט זייער ווי, אין אתרא קדישא, דארט אין די מערה זענען געזעצן די גוי'אצעס און געגעסן אהן א ברכה, אויף א פלאץ וואו עס פלעגט צו זיין א הילולא, שועלים הלכו בה, עס האט זייער ווי געטוהן, אנשטאט אידן זאלן קענען זיך אויסגיסן דאס הארץ און זאגן תהלים, ס'איז געווען א אופן או מ'איז נאר אדורך געגאנגען, ס'איז שרעקליך דאס צו זעהן ווי אזוי ס'איז געווען, מ'הערט א בשורה טובה או ס'איז נשתנה געווארן לטוב, ס'איז שוין דא יעצט אידן אין די מערה, אידן זאגן שוין יעצט תהלים, מ'איז שוין מתפלל, ברוך ה', דער כח פון רבי שמעון, דער כח הקדושה פון רבי שמעון האט זיך מתגבר געווען אויף די סטרא אחרא, און דאס איז וחר"ב הוצאת מתערה, דאס איז בחינת 'חרב', דארט אויפן פלאץ איז עס בחינת חרב, וחרב הוצאת מתערה שלפת נגד צוריך.

דאס איז דער חילוק, עס איז דא 'בחרבי', און ס'איז דא 'בקשתי', ס'איז דא א צדיק וואס ער בענטשט און עס ווערט זאפארט מקוים, דאס איז בחרבי. אבער ס'איז דא וואס עס ווערט מקוים אפילו שפעטער לאחר פטירתו ווען דער צדיק איז שוין נישטא דא, אבער זיין השפעה און זיין קדושה בלייבט, און זיינע ברכות בלייבט אויף שפעטער, זאגט ער, ביי דוד מיט יהונתן ווען יהונתן איז געהרגט געווארן, שטייט אין פסוק ווען דוד המלך האט אים מספיד געווען, 'ללמד את בני יהודה קשת', אזוי שטייט אין פסוק (שמואל-ב א, יח).

ווען דער ייטב לב האט מספיד געווען דעם דברי חיים, האט ער ביים הספד געזאגט דעם פסוק 'ללמד את בני יהודה קשת', ער האט אים מספיד געווען ס'איז געווען ערב ראש חודש אלול, האט ער געזאגט, ביז ווילאנג דער דבי חיים איז געווען, איז געווען ווער ס'זאל מכוין זיין [כוונת התקיעות] - ער האט געזאגט זייער א שיינעם הספד, עס איז געדרוקט אין ייטב פנים ביי פתיחה לחודש אלול, וואס מ'זעהט דארט אז ס'איז א הספד, און דאס איז געווען דער הספד אויפן דברי חיים, - האט ער דעמאלטס מספיד געווען, ווילאנג דער דברי חיים איז געווען דא האט ער מכוין געווען, און יעצט דארף מען 'ללמד את בני יהודה קשת', מ'דארף לערנען קשת, קש"ת

איז ת׳קיעה ש׳ברים ת׳רועה, אזוי האט ער געזאגט. אבער מ׳קען זאגט ללמד את בני יהודה קש״ת, ווילאנג דער דברי חיים איז געווען דא און ער האט אנגעוואונטשן, איז מקוים געווארן די ברכה אין א בחינה פון ׳חרב׳, ביי רבי שמעון טרעפט מען אויך ׳וחרב הוצאת מתערה׳, עס איז געווען אין א בחינה פון תיכף לתלמיד חכם ברכה, וועז ער האט אנגעוואונטשן און ער האט אויסגעפועל׳ט א ישועה איז מען באלד געהאלפן געווארן, וועז ער איז שוין נישטא און דער צדיק איז בעולם העליון איז ער נאך אלץ משפיע, אבער ער איז שוין נישט אין א בחינה פון חרב, עס איז שוין פונדערווייטנס, במילא איז עס א בחינה פון קשת, איז ללמד את בני יהודה קש״ת, ווייל אז ס׳איז שוין נישטא די בחינה פון ׳חרב׳ דארף זיין ׳קשת׳.

כל ימיו אשר חיה אות הקש״ת לא נהיה, ס׳איז נישט געווען קיין קשת, ס׳איז געווען חרב, ו׳חרב׳ הוצאת מתערה, רבי שמעון בן יוחאי האט משפיע געווען פאר אידישע קינדער אין א בחינה פון חרב, תיכף, עס האט נישט געדויערט די ישועה.

כ׳האב אינזין געהאט אזוי, אידן פארן צו אתרא קדישא צום ציון פון רבי שמעון, און אידן פועל׳ן ישועות, יענע בחינה איז א בחינה פון חרב, אז מ׳שטייט ביים ציון, דארט איז א בחינה פון חרב, אבער אז מ׳שטייט פונדערווייטנס און אידן זענען זיך מקשר מיטן הייליגן תנא רבי שמעון, און מ׳פועל׳ט פונדערווייטנס אויך, ער איז אזוי גרויס דער תנא אז אפילו פונדערווייטנס פועל׳ט מען, איז עס נישט קיין חרב, איז עס קשת, עס איז די בחינה. אונז האף מיר אין אזא טאג פון ל״ג בעומר, וועז דער הייליגער תנא איז ממליץ טוב, הוא ימליץ טוב בעדינו, ס׳איז פונדערווייטנס אבער ס׳איז א בחינה פון קשת, א בחינה פון קשת אז מ׳שיסט ארויס קומט עס אן ווייט, אז מ׳פועל׳ט ביי רבי שמעון קומט עס אן ווייט ביז אהער, ס׳איז נישטא קיין מרחק.

אידן קומען זיך צוזאם, נעכטן נאכט איז מען זיך צוזאם געקומען אלפי ישראל, זיך צו פרייען מיט די שמחה פון דעם תנא רבי שמעון בן יוחאי, ס׳איז געווען א שמחה עילאה, א געהויבענע שמחה, א איידעלע שמחה, א ערליכע שמחה, ס׳איז א גרויסער ענין וואס כלל ישראל ווייזט ארויס א כבוד צום תנא רבי שמעון בר יוחאי, אונז האבן מיר די זכיה אז ביי אונז אין שטאט איז געווען דער כבוד, אז מ׳גיט כבוד פאר רבי שמעון בן יוחאי, איז עס אונזער זכיה אז אונז קענען דאס געבן, אז עס קענען צוזאם קומען אזויפיל אידן, ערליכע אידן, באמת ערליכע חסידים ואנשי מעשה, און זיך געפריידט טאקע בשמחה עילאה, וזר לא נתערב בשמחתינו, די ציוניסטישע מדינה האט נישט געהאט קיין חלק אין אונזער שמחה.

או מ׳רעדט פון די שמחה פון רבי שמעון בן יוחאי, מ׳טראכט אריין, אידן פלעגן זיך פריין מיט א שמחה עילאה אין ארץ ישראל באתרא קדישא מירון, אבער ס׳איז געווען אלפי רבבות ישראל, פאר טויזענטער אידן צושטערט געווארן די שמחה, דער אויבערשטער האט געהאלפן כ׳הער יעצט אז ס׳איז בעסער געווארן, אידן קענען צוקומען צו די מערה, ס׳איז ווייטאגליך צו זאגן, כ׳מוז ארויס ברענגען דעם צער, ס׳איז געווען א שרעקליכע בילד צו זען נעכטן נאכט, וועז ס׳זענען געזיצן אידישע גוים, לאמיר עס אזוי אנרופן, אידישע גוים זיצן אין די מערה פון רבי שמעון בן יוחאי, ל״ג בעומר אין א ציט וועז אין פריער׳דיגע יארן זענען געזיצן דארט ערליכע אידן אן פארגאסן טערען, זיצן אידישע גוי׳אצעס און עסן אין הוילן קאפ, במקום הקודש, עס טוט זייער ווי, אין אתרא קדישא, דארט אין די מערה זענען געזעצן די גוי׳אצעס און געגעסן אהן א ברכה, אויף א פלאץ וואו עס פלעגט צו זיין א הילולא, שועלים הלכו בה, עס האט זייער ווי געטוהן, אנשטאט אידן זאלן קענען זיך אויסגיסן דאס הארץ און זאגן תהלים, ס׳איז געווען א אופן אז מ׳איז נאר אדורך געגאנגען, ס׳איז שרעקליך דאס צו זעהן ווי אזוי ס׳איז געווען, מ׳הערט א בשורה טובה אז ס׳איז נשתנה געווארן לטוב, ס׳איז שוין דא יעצט אידן אין די מערה, אידן זאגן שוין יעצט תהלים, מ׳איז שוין מתפלל, ברוך ה׳, דער כח פון רבי שמעון, דער כח הקדושה פון רבי שמעון האט זיך מתגבר געווען אויף די סטרא אחרא, און דאס איז וחר״ב הוצאת מתערה, דאס איז בחינת ׳חרב׳, דארט אויפן פלאץ איז עס בחינת חרב, וחרב הוצאת מתערה שלפת נגד צוררין.

דער אויבערשטער זאל העלפן דער זכות פונעם תנא רבי שמעון בן יוחאי זאל מגין זיין אויף אלע אידישע קינדער, פאר די וואס זענען נאנט און פאר די וואס זענען ווייט, די וואס זענען ווייט מריחוק מקום זיי זענען אבער נאנט אין הארץ, מיטן הארץ איז מען נאנט, די וואס זיצן און זענען עוסק בתורה אין א מימרא פון רבי שמעון איז ביי זיי הייליג, ס׳איז ביי זיי חשוב, לערנען די תורה הקדושה, לערנען מאמרים פונעם הייליגן תנא, צי ס׳איז תורת הנגלה צי ס׳איז תורת הנסתר, אבער מ׳לערנט מימרות פון רבי שמעון, מ׳פלאגט זיך צו פארשטיין וואס רבי שמעון לערנט, וואס רבי שמעון זאגט, איז אשרי העם הם לומדיך, די וואס זיצן און זיי לערנען די תורות פון רבי שמעון, בנגלה צי בנסתר, דער אויבערשטער זאל העלפן זכותו הגדול והקדוש תגן עלינו ועל כל ישראל, דער אויבערשטער זאל העלפן דער תנא רבי שמעון איז ממליץ טוב פאר אלע אידישע קינדער בכל מקומות מושבותיהם און אונז בכלל, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

הקושיא

שהקשה כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לפני תלמידי ישיבה"ק בקרית יואל יע"א

בסוגיא דרשב"י ובנו ר"א במערה (שבת לג:)

עס איז א טאג פאר ל"ג בעומר, יעדער איינער ווייסט ל"ג בעומר איז די יומא דהילולא פון רבי שמעון בן יוחאי, און יעדער איינער ווייסט די מעשה וואס די גמרא ברענגט אין פרק במה מדליקין (מס' שבת לג:), רבי שמעון וועגן א פחד פונעם מלכות האט ער געמוזט אנטלויפן און ער האט זיך באהאלטן אין א מערה, ער איז געווען צוועלף יאר אין די מערה, עס איז געשעהן א נס ס'איז ארויס געוואקסן א חרוב פון דעם האט ער געלעבט די צוועלף יאר, וועו ער ארויס געגאנגען איז ער צוריק געגאנגען אויף נאך א יאר, יעדער ווייסט די מעשה. איז שטעלט זיך יעצט די שאלה, צוועלף יאר איז ער געווען אין די מערה, און ער האט געהאט נאר א חרוב פון דעם האט ער געלעבט, ווי אזוי מ'לעבט פון א חרוב איז נישט קיין קשיא, ס'איז געווען על פי נס האט ער געלעבט, דאס איז נישט קיין קשיא. די קשיא שטעלט זיך נאר דא אזוי, אין די צוועלף יאר איז געווען צוועלף מאל פסח, און פסח דארף מען עסן מצה, יעדע וואך איז דא שבת, און שבת דארף מען מאכן קידוש, און קידוש איז על היין, מוז זיין ויין, און מ'מוז עסן א סעודה, די סעודה דארף זיין א סעודת שבת צי סעודת יו"ט דארף זיין פת, האט ער נישט געמאכט קיין קידוש, האט ער נישט געמאכט קיין סעודת שבת, און נישט קיין סעודת יו"ט, און וואס האט ער געטוהן מיט א לולב, האט ער געהאט א שופר צי א סוכה? אז מ'הייבט אן צו טראכטן ווערט שווער. כ'האב שוין געטראפן פרעגן די קשיא [עי' שו"ת רב פעלים (ח"א יו"ד סי' נ"ה) שדן בזה, ועי' בס' שפתי צדיק שהרי רבי עקיבא רבו של רשב"י פוסק שכל מאכל שקובע סעודה עליו מברך ברהמ"ז, ומכיון שלא שלא היה להם רק חרובין הוי לי כקביעות סעודה ויכול לצאת יד"ח קידוש ופת בשבת ויו"ט. עוד מובא שם דכמו במדבר כאשר בני ישראל אכלו את המן אשר טעמו בו כל הטעמים, לכן בשב"ק קידשו על המן והתכוונו לטעום טעם יין, הנה כי כן החרובין הללו היו בהם טעם מן ושפיר יצאו בהם יד"ח קידוש וכדו', ועי' בס' האשל (מערכה ר' אות ט"ז) שאליהו הנביא הביא להם חלות ויין בכל ער"ש ויו"ט, ובהגש"פ צמח מנחם מובא שהמלאכים הביאו להם מצות ויין לכבוד פסח, ועוד שהאריכו בזה].

עס איז מיר אבער שווער א צווייטע קשיא, אליהו הנביא האט אויך געמוזט בשעתו אנטלויפן פון אחאב, ווער ס'ווייסט, עס שטייט אין פסוק (מלכים-א י"ז, ו) והעורבים מביאים לו לחם, פון וואו האט דוד המלך געלעבט, די פייגעלעך האבן אים געברענגט, אזוי האט קיינער נישט געואוסט וואו ער איז, און די פייגעלעך האבן אים געברענגט לחם, האט ער געהאט לחם, עס איז נישט קיין קשיא פון וואו ער האט געהאט מצה, די פייגעלעך האבן אים געברענגט מצה, וואס ער האט געדארפט האבן אים די פייגעלעך געברענגט, איז פארוואס האבן נישט געקענט די פייגעלעך ברענגען פאר רבי שמעון בן יוחאי, דער זעלבער באשעפער וואס האט געקענט מאכן פאר אליהו הנביא, פארוואס האט ער עס נישט געמאכט פאר רבי שמעון, פארוואס האט רבי שמעון געדארפט לעבן אויף א חרוב, פארוואס האבן נישט געקענט די עורבים פאר אים אויך ברענגען, אזוי ווי זיי האבן געברענגט פאר אליהו, אז ס'איז שוין איינמאל אזוי געווען, קען זיין די זעלבע זאך נאכאמאל.

כ'האב געזאגט ס'איז מיר שווער די קשיא, כ'שטיי היינט ערב ל"ג בעומר און איך מוטשע מיך מיט די קשיא, אדרבה, זוכטט מיר א תירוץ צו פארענטפערן די קשיא.

זכות הגליון
בשבוע זו

נתנדב ע"י הרבני העגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר חיים אברהם ראזענפעלד הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

לרגל בואו בשערי ארה"ק
להשתטח על ציון הקודש של התנא האלקי רשב"י זי"ע
באתרא קדישא מירון יע"א
ביום ל"ג בעומר

יהא בואו לברכה ובכל אשר יפנה ישכיל בהצלחה
וזכות התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי יגן בעדו
להתברך בכל מידי דמיטב מתוך תענוג ונחת דקדושה,
במידה טובה מרובה וגדושה, אושר ועושר והרחבת הדעת וכט"ס

בעתירת וברכת

המערכת